

OŚWIADCZENIE RZĄDOWE

z dnia 28 lutego 2006 r.

uzupełniające Oświadczenie rządowe z dnia 31 lipca 1995 r. w sprawie ratyfikacji przez Rzeczpospolitą Polską Porozumienia ustanawiającego Światową Organizację Handlu (WTO), sporządzonego w Marakeszu dnia 15 kwietnia 1994 r.

Podaje się do wiadomości, że stosownie do Oświadczenia rządowego z dnia 31 lipca 1995 r. w sprawie ratyfikacji przez Rzeczpospolitą Polską Porozumienia ustanawiającego Światową Organizację Handlu (WTO), sporządzonego w Marakeszu dnia 15 kwietnia 1994 r. (Dz. U. z 1995 r. Nr 98, poz. 484) ogłasza się ni-

niejszym Układ ogólny w sprawie taryf celnych i handlu 1994 (GATT 1994) będący załącznikiem do powyższego porozumienia (Dz. U. z 1995 r. Nr 98, poz. 483).

Minister Spraw Zagranicznych:

w z. *B. Tuge-Erecińska*

(Wymieniony wyżej załącznik do Porozumienia ustanawiającego Światową Organizację Handlu (WTO) stanowi oddzielny załącznik do niniejszego numeru)

ŚWIATOWA ORGANIZACJA HANDLU (WTO)

załącznik do Porozumienia ustanawiającego
Światową Organizację Handlu (WTO),
sporządzonego w Marakeszu dnia 15 kwietnia 1994 r.
(Dz. U. z 1995 r. Nr 98, poz. 483 i 484)

Załącznik 1A

UKŁAD OGÓLNY W SPRAWIE TARYF CELNYCH I HANDLU 1994 (GATT 1994)

SPIS TREŚCI (wersja polska)

	Strona
Układ ogólny w sprawie taryf celnych i handlu 1994 (GATT 1994)	3
a. Układ ogólny w sprawie taryf celnych i handlu 1947 (GATT 1947)	5
b. Uzgodnienia:	53
(i) Uzgodnienie w sprawie interpretacji artykułu II:1(b) Układu ogólnego w sprawie taryf celnych i handlu 1994	53
(ii) Uzgodnienie w sprawie interpretacji artykułu XVII Układu ogólnego w sprawie taryf celnych i handlu 1994	53
(iii) Uzgodnienie w sprawie postanowień dotyczących bilansu płatniczego Układu ogólnego w sprawie taryf celnych i handlu 1994	55
(iv) Uzgodnienie w sprawie interpretacji artykułu XXIV Układu ogólnego w sprawie taryf celnych i handlu 1994	57
(v) Uzgodnienie w odniesieniu do zwolnień z obowiązków w ramach Układu ogólnego w sprawie taryf celnych i handlu 1994	59
(vi) Uzgodnienie w sprawie interpretacji artykułu XXVIII Układu ogólnego w sprawie taryf celnych i handlu 1994	59
c. Protokół z Marakeszu do Układu ogólnego w sprawie taryf celnych i handlu 1994	60

Wydawca: Kancelaria Prezesa Rady Ministrów

Redakcja: Rządowe Centrum Legislacji — Redakcja Dziennika Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej oraz Dziennika Urzędowego Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”,

Al. Ujazdowskie 1/3, 00-583 Warszawa, tel. 0-22 622-66-56

Skład, druk i kolportaż: Wydział Wydawnictw i Poligrafii Centrum Obsługi Kancelarii Prezesa Rady Ministrów

ul. Powsińska 69/71, 02-903 Warszawa, tel.: 0-22 694-67-50, 0-22 694-67-52; fax 0-22 694-62-06

Bezpłatna infolinia: 0-800-287-581 (czynna w godz. 7⁰⁰–15⁰⁰)

www.cokprm.gov.pl

e-mail: dziust@cokprm.gov.pl

Tłoczono z polecenia Prezesa Rady Ministrów w Wydziale Wydawnictw i Poligrafii Centrum Obsługi Kancelarii Prezesa Rady Ministrów,
ul. Powsińska 69/71, 02-903 Warszawa

Przekład

UKŁAD OGÓLNY W SPRAWIE TARYF CELNYCH I HANDLU 1994

1. Układ ogólny w sprawie taryf celnych i handlu 1994 (GATT 1994) składa się z:

- (a) postanowień Układu ogólnego w sprawie taryf celnych i handlu z dnia 30 października 1947 r. załączonego do Aktu Końcowego przyjętego na zakończenie Drugiej Sesji Komitetu Przygotowawczego Konferencji Narodów Zjednoczonych w sprawie Handlu i Zatrudnienia (z wyłączeniem Protokołu o tymczasowym stosowaniu) wraz ze zmianami, poprawkami i innymi modyfikacjami wprowadzonymi przez instrumenty prawne, które weszły w życie przed datą wejścia w życie Porozumienia WTO;
- (b) postanowień zawartych w instrumentach prawnych wymienionych poniżej, które weszły w życie na podstawie GATT 1947 przed datą wejścia w życie Porozumienia WTO:
  - (i) protokoły i zaświadczenia odnoszące się do udzielonych koncesji taryfowych;
  - (ii) protokoły akcesji (z wyjątkiem postanowień (a) dotyczących tymczasowego stosowania i wycofania tymczasowego stosowania oraz (b), pod warunkiem że Część II GATT 1947 będzie stosowana tymczasowo w najpełniejszym zakresie, nie stojąc w sprzeczności z ustawodawstwem istniejącym w dniu datowania protokołu);
  - (iii) decyzje o zawieszeniu zobowiązań udzielone na podstawie artykułu XXV GATT 1947 będące w mocy w dniu wejścia w życie Porozumienia WTO¹⁾;
  - (iv) inne decyzje układających się stron GATT 1947,
- (c) Uzgodnienia wymienione poniżej:
  - (i) Uzgodnienie w sprawie interpretacji artykułu II:1(b) Układu ogólnego w sprawie taryf celnych i handlu 1994;
  - (ii) Uzgodnienie w sprawie interpretacji artykułu XVII Układu ogólnego w sprawie taryf celnych i handlu 1994;
  - (iii) Uzgodnienie w sprawie postanowień dotyczących bilansu płatniczego Układu ogólnego w sprawie taryf celnych i handlu 1994;
  - (iv) Uzgodnienie w sprawie interpretacji artykułu XXIV Układu ogólnego w sprawie taryf celnych i handlu 1994;
  - (v) Uzgodnienie w odniesieniu do zwolnień z obowiązków w ramach Układu ogólnego w sprawie taryf celnych i handlu 1994;
  - (vi) Uzgodnienie w sprawie interpretacji artykułu XXVIII Układu ogólnego w sprawie taryf celnych i handlu 1994.
- (d) Protokół z Marakeszu do GATT 1994.

2. Uwagi wyjaśniające

- (a) Gdziekolwiek w tekście GATT 1994 pojawia się pojęcie „układająca się strona”, należy rozumieć je jako „członek”. Gdy wspomina się o „mniej rozwiniętej układającej się stronie” lub o „rozwiniętej układającej się stronie”, należy odczytywać je jako „członek — kraj rozwijający się” lub „członek — kraj rozwinięty”. Gdziekolwiek mówi się o „sekretarzu wykonawczym”, należy rozumieć, że mowa jest o „dyrektora generalnym WTO”.
- (b) Gdy mowa jest o układających się stronach działających łącznie w artykułach XV:1, XV:2, XV:8, XXXVIII i w wyjaśnieniach do artykułów XII i XVIII oraz w postanowieniach w sprawie specjalnych porozumień dewizowych w artykułach XV: 2, XV: 3, XV: 6, XV:7 i XV:9 GATT 1994, pojęcie to powinno być rozumiane jako WTO. Inne funkcje, które postanowienia GATT 1994 przypisuje układającym się stronom działającym wspólnie, odnoszą się do Konferencji Ministerialnej.
- (c) (i) Test GATT 1994 jest autentyczny w językach angielskim, francuskim i hiszpańskim.
  - (ii) Tekst GATT 1994 w języku francuskim podlegać będzie weryfikacji pojęć wskazanych w aneksie A do dokumentu MTN.TNC/41.
  - (iii) Autentycznym tekstem GATT 1994 w języku hiszpańskim będzie tekst w tomie IV BISD pod warunkiem weryfikacji pojęć wskazanych w aneksie B do dokumentu MTN.TNC/41.

¹⁾ Zwolnienia objęte tym postanowieniem są wymienione w przypisie 7 na stronach 11 i 12 w części II dokumentu MTN/FA z 15 grudnia 1993 r. i w MTN/FA/Corr.6 z 21 marca 1994 r. Konferencja Ministerialna na swej pierwszej sesji ustali zweryfikowaną listę zwolnień objętych tym postanowieniem, które dodaje wszelkie zwolnienia przyznane zgodnie z GATT 1947 po 15 grudnia 1993 r., a przed datą wejścia w życie Porozumienia WTO, i wykreśli zwolnienia, które wygasają do tego czasu.

3. (a) Postanowienia części II GATT 1994 nie będą dotyczyć środków zastosowanych przez członka zgodnie ze specjalnymi obowiązującymi przepisami przyjętymi przez członka zanim stał się układającą się stroną GATT 1947, które zabraniają wykorzystywania, sprzedaży lub wynajmu statków zbudowanych lub zrekonstruowanych za granicą, w celu przeprowadzenia działalności handlowej na trasach łączących punkty leżące na wodach terytorium lub na wodach wyłącznej strefy gospodarczej. Wyjątek ten dotyczy: (a) dalszego stosowania lub wznowienia w najbliższym czasie niezgodnego postanowienia z takich przepisów; i (b) zmiany w niezgodnym postanowieniu z takich przepisów w takim zakresie, w jakim zmiana nie zmniejsza zgodności postanowienia z częścią II GATT 1947. Wyjątek ten ogranicza się do środków podjętych w ramach wyżej wspomnianych przepisów, które są notyfikowane i opisane przed wejściem w życie Porozumienia WTO. Jeżeli takie przepisy zostaną następnie zmodyfikowane w terminie późniejszym w sposób pogarszający ich zgodność z częścią II GATT 1994, nie będą już kwalifikować się do objęcia postanowienia niniejszego paragrafu.
- (b) Konferencja Ministerialna dokona przeglądu niniejszego wyjątku nie później niż w ciągu pięciu lat od wejścia w życie Porozumienia WTO, a następnym przeglądom będzie dokonywać co dwa lata tak długo, jak długo niniejszy wyjątek będzie obowiązywać w celu zbadania, czy warunki, które spowodowały powstanie tego wyjątku, nadal istnieją.
- (c) Członek, którego środki objęte są niniejszym wyjątkiem, będzie corocznie składać szczegółową notyfikację statystyczną obejmującą ruchomą średnią pięcioletnią dokonanych i oczekiwanych dostaw takich statków oraz dodatkowe informacje na temat wykorzystania, sprzedaży, wynajęcia, czy napraw statków objętych niniejszym wyjątkiem.
- (d) Członek, który uzna, że niniejszy wyjątek działa w sposób, który usprawiedliwia wzajemne i proporcjonalne ograniczenie wykorzystania, sprzedaży, wynajmowania lub napraw statków zbudowanych na terytorium członka powołującego się na wyjątek, będzie mógł wprowadzić takie ograniczenia pod warunkiem wcześniejszego notyfikowania Konferencji Ministerialnej.
- (e) Wyjątek niniejszy nie narusza rozwiązań dotyczących szczególnych aspektów ustawodawstwa objętych wyjątkiem, a wynegocjowanych w ramach porozumień sektorowych lub na innych forach.

**UKŁAD OGÓLNY W SPRAWIE TARYF CELNYCH I HANDLU — 1947
(GATT 1947)**

Spis treści:

CZĘŚĆ I		7
Artykuł I	<i>Ogólne najbardziej uprzywilejowane traktowanie</i>	7
Artykuł II	<i>Listy koncesyjne</i>	8
CZĘŚĆ II		9
Artykuł III*	<i>Traktowanie narodowe w zakresie podatków i przepisów prawnych</i>	9
Artykuł IV	<i>Specjalne postanowienia dotyczące filmów kinematograficznych</i>	10
Artykuł V	<i>Wolność tranzytu</i>	10
Artykuł VI	<i>Cła antydumpingowe i wyrównawcze</i>	11
Artykuł VII	<i>Ustalanie wartości celnej</i>	12
Artykuł VIII	<i>Opłaty i formalności związane z importem i eksportem*</i>	13
Artykuł IX	<i>Znaki pochodzenia</i>	14
Artykuł X	<i>Ogłaszanie i stosowanie przepisów obowiązujących w handlu</i>	14
Artykuł XI*	<i>Ogólne zniesienie ograniczeń ilościowych</i>	15
Artykuł XII*	<i>Ograniczenia wprowadzone dla ochrony równowagi bilansu płatniczego</i>	16
Artykuł XIII*	<i>Niedyskryminacyjne stosowanie ograniczeń ilościowych.</i>	17
Artykuł XIV	<i>Wyjątki od zasady niedyskryminacji</i>	18
Artykuł XV	<i>Porozumienia w sprawie wymienialności walut</i>	19
Artykuł XVI*	<i>Subsydia</i>	20
Artykuł XVII	<i>Przedsiębiorstwa handlu państwowego</i>	21
Artykuł XVIII*	<i>Pomoc państwa na rzecz rozwoju gospodarczego</i>	21
Artykuł XIX	<i>Nadzwyczajne działania dotyczące importu określonych produktów</i>	25
Artykuł XX	<i>Ogólne wyjątki</i>	26
Artykuł XXI	<i>Wyjątki ze względów bezpieczeństwa</i>	27
Artykuł XXII	<i>Konsultacje</i>	27
Artykuł XXIII	<i>Zniweczenie lub naruszenie</i>	27
CZĘŚĆ III		28
Artykuł XXIV	<i>Terytorialny zakres stosowania, handel przygraniczny, unie celne i strefy wolnego handlu</i>	28
Artykuł XXV	<i>Wspólne działania układających się stron</i>	30
Artykuł XXVI	<i>Przyjęcie, wejście w życie i rejestracja</i>	30
Artykuł XXVII	<i>Zawieszenie lub wycofanie koncesji</i>	31
Artykuł XXVIII*	<i>Zmiana list</i>	31
Artykuł XXVIIIbis	<i>Rokowania taryfowe</i>	32
Artykuł XXIX	<i>Stosunek niniejszego układu do karty hawańskiej</i>	33
Artykuł XXX	<i>Poprawki</i>	33
Artykuł XXXI	<i>Wystąpienie</i>	34
Artykuł XXXII	<i>Układające się strony</i>	34
Artykuł XXXIII	<i>Przystąpienie</i>	34
Artykuł XXXIV	<i>Załączniki</i>	34
Artykuł XXXV	<i>Niestosowanie układu między poszczególnymi układającymi się stronami</i>	34
CZĘŚĆ IV* HANDEL I ROZWÓJ.		34
Artykuł XXXVI	<i>Zasady i cele</i>	34
Artykuł XXXVII	<i>Zobowiązania</i>	35
Artykuł XXXVIII	<i>Wspólne działania</i>	36
ZAŁĄCZNIKI		38
Załącznik A	<i>Lista terytoriów, o których mowa w ustępie 2(a) artykułu I</i>	38
Załącznik B	<i>Lista terytoriów Unii Francuskiej, o których mowa w ustępie 2(b) artykułu I</i>	39
Załącznik C	<i>Lista terytoriów, o których mowa w ustępie 2(b) artykułu I, w odniesieniu do Unii Celnej Belgii, Luksemburga i Holandii</i>	39
Załącznik D	<i>Lista terytoriów, o których mowa w ustępie 2(b) artykułu I, w odniesieniu do Stanów Zjednoczonych Ameryki</i>	39
Załącznik E	<i>Lista terytoriów objętych porozumieniami preferencyjnymi zawartymi między Chile a krajami sąsiadującymi, o których mowa w ustępie 2(d) artykułu I</i>	40
Załącznik F	<i>Lista terytoriów objętych porozumieniami preferencyjnymi zawartymi między Libanem i Syrią oraz krajami sąsiadującymi, o których mowa w ustępie 2(d) artykułu I</i>	40

Załącznik G	<i>Daty dla ustalenia maksymalnych marginesów preferencji, o których mowa w ustępie 4 Artykułu I . . . . .</i>	40
Załącznik H	<i>Procentowy udział w całkowitym handlu zagranicznym stanowiący podstawę do obliczenia procentu, o którym mowa w Artykule XXVI (oparty na danych przeciętnych za okres 1949—1953). . . . .</i>	41
Załącznik I	<i>Uwagi i postanowienia uzupełniające . . . . .</i>	42
	<i>Do artykułu I . . . . .</i>	42
	<i>Do artykułu II . . . . .</i>	43
	<i>Do artykułu III . . . . .</i>	43
	<i>Do artykułu V . . . . .</i>	43
	<i>Do artykułu VI . . . . .</i>	44
	<i>Do artykułu VII . . . . .</i>	44
	<i>Do artykułu VIII . . . . .</i>	44
	<i>Do artykułów XI, XII, XIII, XIV i XVIII . . . . .</i>	45
	<i>Do artykułu XI . . . . .</i>	45
	<i>Do artykułu XII . . . . .</i>	45
	<i>Do artykułu XIII . . . . .</i>	45
	<i>Do artykułu XIV . . . . .</i>	46
	<i>Do artykułu XV . . . . .</i>	46
	<i>Do artykułu XVI . . . . .</i>	46
	<i>Do artykułu XVII . . . . .</i>	47
	<i>Do artykułu XVIII . . . . .</i>	47
	<i>Do artykułu XX . . . . .</i>	49
	<i>Do artykułu XXIV . . . . .</i>	49
	<i>Do artykułu XXVIII . . . . .</i>	49
	<i>Do artykułu XXVIIIbis . . . . .</i>	51
	<i>Do artykułu XXIX . . . . .</i>	51
	<i>Do części IV . . . . .</i>	51
	<i>Do artykułu XXXVI . . . . .</i>	51
	<i>Do artykułu XXXVII . . . . .</i>	52

UKŁAD OGÓLNY W SPRAWIE TARYF CELNYCH I HANDLU 1947 (GATT 1947)

Rządy Australii, Królestwa Belgii, Stanów Zjednoczonych Brazylii, Birmy, Chile, Republiki Chin, Republiki Kuby, Republiki Czechosłowackiej, Republiki Francji, Indii, Libanu, Wielkiego Księstwa Luksemburga, Królestwa Holandii, Nowej Zelandii, Królestwa Norwegii, Pakistanu, Południowej Rodezji, Syrii, Unii Południowej Afryki, Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej oraz Stanów Zjednoczonych Ameryki:

Uznając, że stosunki handlowe i gospodarcze powinny mieć na celu podniesienie poziomu życia, zapewnienie pełnego zatrudnienia oraz stale wzrastającego poziomu dochodów realnych i efektywnego popytu, pełne wykorzystanie zasobów światowych, wzrost produkcji i wymiany towarów;

Pragnąc przyczynić się do realizacji tych celów przez uczestnictwo we wzajemnych i wspólnie korzystnych porozumieniach zmierzających do znacznego obniżenia taryf celnych i innych barier w handlu oraz do usunięcia dyskryminacyjnego traktowania w handlu międzynarodowym,

Za pośrednictwem swych przedstawicieli uzgodniły, co następuje:

CZĘŚĆ I

Artykuł I

Ogólne najbardziej uprzywilejowane traktowanie

1. W odniesieniu do wszelkiego rodzaju ceł i opłat nakładanych na import lub eksport lub w związanych z nimi bądź pobieranych z tytułu międzynarodowych przekazów płatności dotyczących importu lub eksportu oraz do wszelkich przepisów i formalności związanych z importem lub eksportem, jak też do wszelkich spraw, o których mowa w ustępach 2 i 4 artykułu III^{*}, wszelkie korzyści, ulgi, przywileje lub zwolnienia przyznawane przez jakąkolwiek układającą się stronę jakimkolwiek produktowi pochodzącemu z jakiegokolwiek innego kraju lub przeznaczonemu do niego będą niezwłocznie i bezwarunkowo rozciągnięte na podobny produkt pochodzący z terytoriów lub przeznaczony do terytoriów wszystkich innych układających się stron.
2. Postanowienia ustępu 1 niniejszego artykułu nie wymagają uchylecia jakichkolwiek preferencji dotyczących ceł lub opłat importowych, nieprzekraczających poziomu określonego w ustępie 4 niniejszego artykułu i mieszczących się w następujących ramach:
  - (a) preferencje obowiązujące wyłącznie w stosunkach między dwoma lub więcej niż dwoma terytoriami wymienionymi w załączniku A, przy spełnieniu ustalonych w nim warunków;
  - (b) preferencje obowiązujące wyłącznie w stosunkach między dwoma lub więcej niż dwoma terytoriami, które w dniu 1 lipca 1939 r. miały wspólną suwerenność bądź pozostawały w stosunku protektoratu lub zależności i są wyszczególnione w załącznikach B, C i D, przy spełnieniu ustalonych w nich warunków;
  - (c) preferencje będące w mocy wyłącznie między Stanami Zjednoczonymi Ameryki a Republiką Kuby;
  - (d) preferencje będące w mocy wyłącznie w stosunkach między krajami sąsiadującymi wyszczególnionymi w załącznikach E i F.
3. Postanowienia ustępu 1 nie będą stosowane do preferencji między krajami, które wchodziły dawniej w skład Imperium Ottomańskiego i były od niego odłączone w dniu 24 lipca 1923 r., o ile preferencje te są zaakceptowane zgodnie z ustępem 5¹⁾ artykułu XXV, który będzie stosowany w tym przypadku w świetle ustępu 1 artykułu XXIX.
4. W przypadku każdego produktu, w odniesieniu do którego preferencja jest dopuszczalna na podstawie ustępu 2, margines preferencji^{*} nie może, o ile nie jest wyraźnie określony w odpowiedniej liście załączonej do niniejszego układu, przekroczyć:
  - (a) w odniesieniu do ceł lub opłat dla jakiegokolwiek produktu wymienionego w takiej liście — różnicy między stawką największego uprzywilejowania a stawkami preferencyjnymi, przewidzianymi w liście; jeżeli stawka preferencyjna nie została tam przewidziana, to dla niniejszego ustępu przyjmuje się, że jest to stawka będąca w mocy dnia 10 kwietnia 1947 r.; jeżeli stawka największego uprzywilejowania nie została tam przewidziana, to margines nie może przekroczyć różnicy pomiędzy stawkami największego uprzywilejowania a stawkami preferencyjnymi istniejącej w dniu 10 kwietnia 1947 r.;

¹⁾ Przepis dotyczy wyłącznie angielskiej wersji językowej.

- (b) w odniesieniu do ceł lub opłat dla jakiegokolwiek produktu niewymienionego w liście — różnicy między stawkami największego uprzywilejowania a stawkami preferencyjnymi istniejącej w dniu 10 kwietnia 1947 r.

W przypadku układających się stron, wymienionych w załączniku G, data 10 kwietnia 1947 r. wymieniona w punktach a i b niniejszego ustępu będzie zastąpiona odpowiednimi datami wymienionymi w tym załączniku

Artykuł II

Listy koncesyjne

1. (a) Każda układająca się strona zapewni w handlu z innymi układającymi się stronami traktowanie nie mniej korzystne niż to, które przewidziano w odpowiedniej części właściwej listy załączonej do niniejszego układu.
  - (b) Produkty wyszczególnione w części I listy jednej z układających się stron będą w imporcie do terytorium którego dotyczy dana lista, oraz z poszanowaniem ustalonych w niej warunków i szczegółowych postanowień zwolnione z normalnych ceł w zakresie, w jakim przekraczają one cła określone i przewidziane w tej liście. Produkty te będą zwolnione również z wszystkich innych ceł lub opłat wszelkiego rodzaju nakładanych w imporcie lub w związku z importem w zakresie, w jakim przekraczają one cła i opłaty nałożone w dniu przyjętym za datę niniejszego układu bądź takie, których nałożenie po tym dniu wymaga jest bezpośrednio i obowiązkowo przez ustawodawstwo obowiązujące do tego dnia na terytorium importującym.
  - (c) Produkty wyszczególnione w części II listy jednej z układających się stron, pochodzące z terytoriów korzystających na mocy artykułu I z preferencyjnego traktowania w imporcie do terytorium, którego lista dotyczy, będą zwolnione w imporcie na to terytorium oraz, z poszanowaniem ustalonych w niej warunków i szczegółowych postanowień, z normalnych ceł w zakresie, w jakim przekraczają one cła określone i przewidziane w części II tej listy. Produkty te będą również zwolnione z wszystkich innych ceł lub opłat wszelkiego rodzaju nałożonych w imporcie lub w związku z importem w zakresie, w jakim przekraczają one opłaty nałożone w dniu przyjętym za datę niniejszego układu bądź takie, których późniejsze nałożenie wymagane jest bezpośrednio i obowiązkowo przez ustawodawstwo będące w mocy w tym dniu na terytorium importującym. Postanowienia niniejszego artykułu nie wykluczają utrzymania w mocy przez jakąkolwiek układającą się stronę wymogów będących w mocy w dniu przyjętym za datę niniejszego układu dotyczących warunków dopuszczenia importu towarów po preferencyjnych stawkach celnych.
2. Postanowienia niniejszego artykułu nie wykluczają nałożenia przez jakąkolwiek układającą się stronę w każdym czasie w imporcie jakiegokolwiek produktu:
    - (a) opłaty równej podatkowi wewnętrznemu nałożonemu zgodnie z ustępem 2 artykułu III* na podobny produkt produkcji krajowej lub materiał, z którego importowany produkt został całkowicie lub częściowo wytworzony lub wyprodukowany;
    - (b) cła antidumpingowego lub wyrównawczego stosowanego zgodnie z postanowieniami artykułu VI*;
    - (c) opłat lub innych obciążeń odpowiadających kosztom świadczonych usług.
  3. Żadna z układających się stron nie zmieni swej metody ustalania wartości celnej lub przeliczenia walut, tak aby obniżyć wartość koncesji przewidzianych w odpowiedniej liście załączonej do niniejszego układu.
  4. Jeżeli jakkolwiek układająca się strona formalnie lub faktycznie ustanawia, utrzymuje lub zezwala na monopol importu jakiegokolwiek produktu ujętego w liście załączonej do niniejszego układu, monopol taki nie będzie, z zastrzeżeniem odmiennych postanowień zawartych w tej liście lub inaczej uzgodnionych przez strony, które pierwotnie negocjowały koncesję, funkcjonował, tak aby zapewnić przeciętnie wyższy poziom ochrony niż poziom przewidziany w liście. Postanowienia tego ustępu nie będą ograniczać stosowania przez układające się strony dla krajowych producentów wszelkich form pomocy dopuszczonych innymi postanowieniami niniejszego układu*.
  5. Jeżeli jakkolwiek układająca się strona uzna, że określony produkt nie został potraktowany przez inną układającą się stronę, tak jak to w przekonaniu pierwszej układającej się strony było zamierzone koncesją przewidzianą w odpowiedniej liście załączonej do niniejszego układu, powinna ona bezpośrednio zwrócić na tę sprawę uwagę drugiej układającej się stronie. Jeśli ta ostatnia przyzna, że zamierzone traktowanie było takim, do jakiego rości sobie prawo pierwsza układająca się strona, ale oświadczy, że nie może go zapewnić ponieważ na mocy decyzji sądu lub innej właściwej władzy dany produkt nie może, zgodnie z przepisami celnymi danej układającej się strony, korzystać z traktowania przewidzianego niniejszym układem, wówczas

czas obie układające się strony, razem z wszystkimi innymi układającymi się stronami istotnie zainteresowanymi, rozpoczną jak najszybciej nowe negocjacje w celu osiągnięcia rozwiązania sprawy w drodze wyrównania.

6. (a) Specyficzne cła i opłaty wykazane na listach układających się stron członków Międzynarodowego Funduszu Walutowego i marginesy preferencyjne specyficznych cel i opłat, stosowanych przez te układające się strony, wyrażone są w odpowiednich walutach według parytetu przyjętego lub tymczasowo uznanego przez Fundusz w dniu przyjętym za datę niniejszego układu. W przypadku obniżenia parytetu, zgodnie z postanowieniami Układu o Międzynarodowym Funduszu Walutowym, o więcej niż dwadzieścia procent, takie specyficzne cła i opłaty oraz marginesy preferencji mogą być odpowiednio dostosowane do takiej obniżki, pod warunkiem że układające się strony (to jest układające się strony działające wspólnie, zgodnie z postanowieniami artykułu XXV) zgodzą się, że takie dostosowanie nie naruszy wartości koncesji przewidzianych w odpowiedniej liście lub w innych postanowieniach niniejszego układu, przy czym wezmą one pod uwagę wszystkie czynniki mające wpływ na konieczność lub pilność takich dostosowań.
  - (b) Podobne postanowienia będą stosowane w stosunku do każdej układającej się strony niebędącej członkiem Funduszu, poczynając od dnia, w którym taka układająca się strona zostanie członkiem Funduszu lub zawrze specjalne porozumienie o wymienialności walut, zgodnie z postanowieniami artykułu XV.
7. Listy załączone do niniejszego układu stanowią integralną część części I niniejszego układu.

CZĘŚĆ II

Artykuł III*

Traktowanie narodowe w zakresie podatków i przepisów prawnych

1. Układające się strony uznają, że wewnętrzne podatki i inne wewnętrzne opłaty, jak również ustawy, przepisy i wymogi wpływające na sprzedaż, oferowanie do sprzedaży na rynku wewnętrznym, zakup, przewóz, dystrybucję lub użytkowanie produktów oraz wewnętrzne przepisy ilościowe wymagające mieszania, przetwarzania lub użytkowania tych produktów w określonych ilościach lub proporcjach, nie powinny być stosowane do produktów importowanych lub produktów krajowych w sposób stwarzający ochronę produkcji krajowej*.
2. Produkty, które są importowane z terytorium jednej układającej się strony na terytorium innej układającej się strony, nie będą obciążone, bezpośrednio lub pośrednio, wyższymi wewnętrznymi podatkami lub opłatami wewnętrznymi wszelkiego rodzaju niż te, które obciążają bezpośrednio lub pośrednio podobne produkty krajowe. Ponadto żadna z układających się stron nie będzie w żaden inny sposób stosować podatków lub innych opłat wewnętrznych od produktów importowanych lub produktów krajowych w sposób sprzeczny z zasadami ustalonymi w ustępie 1*.
3. W odniesieniu do jakiegokolwiek istniejącego podatku wewnętrznego niezgodnego z postanowieniami ustępu 2, ale wyraźnie dopuszczonego na podstawie umowy handlowej, będącej w mocy w dniu 10 kwietnia 1947 r., w której wyniku cło importowe na dany opodatkowany produkt jest związane przeciw jego podwyższeniu, układająca się strona nakładająca taki podatek może odroczyć zastosowanie postanowień ustępu 2 do takiego podatku do czasu, gdy uzyska zwolnienie z zobowiązań wynikających z takiej umowy handlowej po to, aby mogła ona podnieść takie cło importowe w stopniu niezbędnym dla wyrównania zniesienia elementu ochronnego podatku.
4. Produkty importowane z terytorium jednej układającej się strony na terytorium innej układającej się strony nie będą traktowane mniej korzystnie niż traktuje się podobne produkty pochodzenia krajowego w zakresie wszelkich ustaw, przepisów i wymogów wpływających na sprzedaż na rynku wewnętrznym, oferowanie do sprzedaży, zakup, przewóz, dystrybucję i użytkowanie. Postanowienia niniejszego ustępu nie będą wykluczały stosowania w zakresie przewozu wewnętrznego zróżnicowanych stawek, opartych wyłącznie na względach ekonomicznych użytkowania środków transportu, a nie na pochodzeniu produktu.
5. Żadna z układających się stron nie będzie ustanawiać ani utrzymywać w mocy wewnętrznych przepisów ilościowych dotyczących mieszania, przetwarzania lub użytkowania produktów w ustalonych ilościach lub proporcjach, które wymagają, bezpośrednio lub pośrednio, aby określona ilość lub proporcja jakiegokolwiek produktu objętego przepisem pochodziła ze źródeł krajowych. Ponadto żadna z układających się stron nie będzie stosować jakiegokolwiek wewnętrznego przepisu ilościowego w sposób sprzeczny z zasadami ustalonymi w ustępie 1*.

6. Postanowienia ustępu 5 nie będą miały zastosowania do żadnego wewnętrznego przepisu ilościowego obowiązującego na terytorium jakiegokolwiek układającej się strony w dniu 1 lipca 1939 r., w dniu 10 kwietnia 1947 r. lub w dniu 24 marca 1948 r., stosownie do wyboru tej układającej się strony, pod warunkiem że do żadnego przepisu sprzecznego z postanowieniami ustępu 5 nie będą wprowadzone zmiany na niekorzyść importu i że przepis ten będzie traktowany dla celów negocjacji jako cło.
7. Żadne wewnętrzne przepisy ilościowe dotyczące mieszania, przetwarzania lub użytkowania produktów w określonych ilościach lub proporcjach nie będą stosowane w sposób rozdzielający te ilości lub proporcje między zewnętrzne źródła dostaw.
8. (a) Postanowienia niniejszego artykułu nie będą miały zastosowania do ustaw, przepisów lub wymogów dotyczących zamawiania przez organy rządowe produktów zakupywanych w celach państwowych, a nie dla odsprzedaży w celu lub dla produkcji towarów przeznaczonych dla sprzedaży w celu handlowym.
(b) Postanowienia niniejszego artykułu nie będą stanowić przeszkody dla przyznawania subsydiów wyłącznie producentom krajowym, włączając płatności dla producentów krajowych pochodzące z wpływów z wewnętrznych podatków lub opłat pobieranych zgodnie z postanowieniami niniejszego artykułu oraz subsydiów w formie rządowych zakupów produktów krajowych.
9. Układające się strony uznają, że kontrola cen wewnętrznych przez ustalanie cen maksymalnych, nawet jeżeli jest zgodna z innymi postanowieniami niniejszego artykułu, może działać na niekorzyść interesów układających się stron dostarczających produkty importowane. Wobec powyższego, układające się strony stosujące takie środki będą brały pod uwagę interesy układających się stron — eksporterów w celu uniknięcia wykorzystania tych niekorzystnych skutków w możliwie najszerszym zakresie.
10. Postanowienia niniejszego artykułu nie będą stanowiły przeszkody dla jakiegokolwiek układającej się strony we wprowadzaniu lub utrzymywaniu w mocy wewnętrznych przepisów ilościowych dotyczących wyświetlanych filmów kinematograficznych, jeżeli przepisy te spełniają wymogi artykułu IV.

Artykuł IV

Specjalne postanowienia dotyczące filmów kinematograficznych

Jeżeli jakakolwiek układająca się strona ustanawia lub utrzymuje w mocy wewnętrzne przepisy ilościowe dotyczące wyświetlanych filmów kinematograficznych, to przepis taki powinien przybrać formę kontyngentów ekranowych odpowiadających następującym wymogom:

- (a) kontyngenty ekranowe mogą nakładać zobowiązania wyświetlania filmów kinematograficznych produkcji krajowej w określonej minimalnej proporcji rzeczywiście wykorzystanego całkowitego czasu ekranowego w określonym okresie nie krótszym od jednego roku, w stosunku do odpłatnego wyświetlania wszystkich filmów niezależnie od ich pochodzenia i będą one obliczane na podstawie rocznego czasu ekranowego w proporcji na jedną salę kinematograficzną lub jego ekwiwalentu;
- (b) z wyjątkiem czasu ekranowego zastrzeżonego dla filmów pochodzenia krajowego na podstawie kontyngentów ekranowych, czas ekranowy, włącznie z czasem zwolnionym decyzją administracyjną z zastrzeżeniem dla filmów pochodzenia krajowego, nie będzie podlegać podziałowi, formalnie ani faktycznie, pomiędzy źródła dostawy;
- (c) niezależnie od postanowień punktu (b) niniejszego artykułu, jakakolwiek układająca się strona może utrzymywać kontyngenty ekranowe odpowiadające wymogom punktu (a) niniejszego artykułu, które zastrzegają minimalną proporcję czasu ekranowego dla filmów pochodzenia innego niż z układającej się strony nakładającej takie kontyngenty ekranowe; pod warunkiem że taka minimalna proporcja nie będzie zwiększona powyżej poziomu obowiązującego w dniu 10 kwietnia 1947 r.;
- (d) kontyngenty ekranowe będą poddane negocjacjom w celu ich ograniczenia, złagodzenia lub wyeliminowania.

Artykuł V

Wolność tranzytu

1. Towary (w tym bagaże), jak również statki i inne środki transportu będą uważane za znajdujące się w transporcie przez terytorium układającej się strony, jeżeli przejazd przez to terytorium, dokonywany z lub bez ładunku, składowania, rozdzielania ładunku, zmiany sposobu transportowania, będzie stanowić tylko część kompletnej podróży rozpoczynającej się i kończącej poza granicami układającej się strony, na której terytorium odbywa się ten ruch. W niniejszym artykule tego rodzaju ruch zwany jest „ruchem tranzytowym”.

2. Zapewnia się wolność tranzytu przez terytorium każdej układającej się strony w ruchu tranzytowym na lub z terytorium innej układającej się strony, z wykorzystaniem najdogodniejszych tras dla tranzytu międzynarodowego. Nie będą czynione żadne rozróżnienia w zależności od bandery statków, miejsca pochodzenia, odjazdu, przyjazdu, wyjazdu lub przeznaczenia ani od jakichkolwiek okoliczności związanych z własnością towarów, statków lub innych środków transportu.
3. Każda układająca się strona może wymagać, aby ruch tranzytowy przez jej terytorium został zgłoszony we właściwym urzędzie celnym, jednakże, z wyjątkiem przypadków niezastosowania się do właściwych ustaw i przepisów celnych, ruch tego rodzaju z terytorium lub na terytorium innych układających się stron nie będzie poddany niepotrzebnym opóźnieniom ani ograniczeniom i będzie zwolniony od ceł oraz wszelkich opłat tranzytowych i innych należności z tytułu tranzytu, z wyjątkiem opłat transportowych lub opłat odpowiadających wydatkom administracyjnym poniesionym w związku z tranzytem lub kosztem świadczonych usług.
4. Wszelkie opłaty i ograniczenia nałożone przez układające się strony na ruch tranzytowy z terytoriów lub na terytoria innych układających się stron powinny być rozsądne, przy uwzględnieniu warunków ruchu.
5. W zakresie wszystkich opłat, przepisów i formalności związanych z tranzytem, każda układająca się strona będzie przyznawała ruchowi tranzytowemu z terytoriów lub na terytoria innych układających się stron traktowanie nie mniej korzystne niż to, jakie przyznane jest ruchowi tranzytowemu z terytorium lub na terytorium jakiegokolwiek trzeciego kraju.*
6. Każda układająca się strona przyzna produktom przewożonym w tranzycie przez terytorium każdej innej układającej się strony traktowanie nie mniej korzystne niż to, jakie przyznane byłoby tym produktom, gdyby były przewożone z miejsca swego pochodzenia do miejsca przeznaczenia z ominięciem terytorium innej układającej się strony. Jakakolwiek układająca się strona będzie uprawniona jednak do utrzymania swoich wymogów bezpośredniego przesłania, istniejących w dniu przyjętym za datę niniejszego układu, w odniesieniu do wszystkich towarów, dla których bezpośrednio przesłanie stanowi nieodzowny warunek korzystania z preferencyjnych stawek celnych lub wiąże się ze sposobem ustalenia przez daną układającą się stronę wartości celnej.
7. Postanowienia niniejszego artykułu nie będą stosowane do samolotów w tranzycie; będą jednak stosowane do towarów przewożonych w tranzycie drogą powietrzną (łącznie z bagażem).

Artykuł VI

Cła antydumpingowe i wyrównawcze

1. Układające się strony uznają, że dumping, w rezultacie którego produkty jednego kraju są wprowadzane na rynek drugiego kraju poniżej ich normalnej wartości, należy potępić, jeżeli powoduje on szkodę materialną w przemyśle istniejącym na terytorium jednej z układających się stron albo stwarza groźbę takiej szkody lub jeżeli poważnie opóźnia utworzenie jakiejś gałęzi przemysłu krajowego. Dla celów niniejszego artykułu produkt eksportowany z jednego kraju do drugiego będzie uważany za produkt wprowadzony na rynek kraju importującego poniżej jego normalnej wartości, jeżeli cena tego produktu jest:
  - (a) niższa od ceny porównywalnej, stosowanej w normalnym obrocie handlowym, podobnego produktu przeznaczonego do konsumpcji w kraju eksportującym lub
  - (b) w przypadku braku takiej ceny krajowej — niższa od:
    - (i) najwyższej porównywalnej ceny podobnego produktu eksportowanego do jakiegokolwiek trzeciego kraju w normalnym obrocie handlowym lub
    - (ii) kosztów produkcji tego produktu w kraju pochodzenia, powiększonych o uzasadnioną marżę na koszty sprzedaży i zysk.Należy odpowiednio uwzględnić każdorazowo różnice w warunkach sprzedaży, w opodatkowaniu i inne różnice wpływające na porównywalność cen*.
2. W celu uczynienia dumpingu nieskutecznym lub zapobieżenia mu jakakolwiek układająca się strona może nakładać na jakikolwiek produkt stanowiący przedmiot dumpingu cło antydumpingowe nie wyższe od marginesu dumpingu odnoszącego się do danego produktu. Dla celów niniejszego artykułu margines dumpingu stanowi różnica cenowa określona stosownie do postanowień ustępu 1*.
3. Na produkt pochodzący z terytorium jednej układającej się strony importowany na terytorium innej układającej się strony nie może być nałożone żadne cło wyrównawcze, przekraczające szacunkową wysokość premii lub subsydiów przyznanych, bezpośrednio lub pośrednio, na wytwarzanie, produkcję lub eksport takiego pro-

duktu w kraju pochodzenia lub w kraju eksportującym, włączając w to specjalne subsydlum na cele transportu danego produktu. Przez określenie „cło wyrównawcze” należy rozumieć specjalną opłatę nakładaną w celu uczynienia nieskutecznymi wszelkich premii lub subsydiów przyznanych, bezpośrednio lub pośrednio, na wytwarzanie, produkcję lub eksport jakiegokolwiek towaru*.

4. Żaden produkt pochodzący z terytorium jednej układającej się strony importowany na terytorium innej układającej się strony nie będzie obciążony cłem antydumpingowym lub wyrównawczym tylko dlatego, że został zwolniony z ceł lub podatków obciążających podobny produkt przeznaczony do konsumpcji w kraju pochodzenia lub eksportującym, lub z powodu zwrotu takich ceł lub podatków.
5. Żaden produkt pochodzący z terytorium jednej układającej się strony importowany na terytorium innej układającej się strony nie będzie jednocześnie obciążony cłami antydumpingowymi i wyrównawczymi dla zapobieżenia tej samej sytuacji dumpingu lub subsydiowania eksportu.
6. (a) Żadna z układających się stron nie będzie pobierać ceł antydumpingowych lub wyrównawczych przy imporcie produktu z terytorium innej układającej się strony zanim nie stwierdzi ona, że skutki dumpingu lub subsydiowania, w zależności od przypadku, są takie, że powodują lub stwarzają groźbę szkody materialnej dla istniejącego przemysłu krajowego lub poważnie opóźniają utworzenie jakiegoś przemysłu krajowego.
(b) Układające się strony mogą zawiesić wymóg przewidziany w punkcie (a) niniejszego ustępu celem zezwolenia układającej się stronie na pobieranie ceł antydumpingowych lub wyrównawczych w imporcie jakiegokolwiek produktu w celu uczynienia dumpingu lub subsydiowania, które powodują lub stwarzają groźbę szkody materialnej dla przemysłu na terytorium drugiej układającej się strony eksportującej dany produkt na terytorium importującej układającej się strony, nieskutecznym; układające się strony zawieszają wymóg przewidziany w punkcie (a) niniejszego ustępu, zezwalając tym samym na pobieranie cła wyrównawczego w przypadku, gdy stwierdzą one, że subsydlum powoduje lub stwarza groźbę szkody materialnej dla przemysłu na terytorium innej układającej się strony eksportującej dany produkt na terytorium importującej układającej się strony*.
(c) Jednakże, w wyjątkowych okolicznościach, gdy zwłoka mogłaby spowodować szkodę trudną do naprawienia, układająca się strona może, bez uprzedniej zgody układających się stron, nałożyć cło wyrównawcze dla celu określonego w punkcie (b) niniejszego ustępu, pod warunkiem że układające się strony zostaną niezwłocznie powiadomione o takich poczynaniach i że cło wyrównawcze zostanie niezwłocznie wycofane, jeżeli układające się strony nie wyrażą zgody na nie.
7. Będzie się domniemywać, że system stabilizacji ceny wewnętrznej bądź dochodów krajowych producentów surowca, niezależnie od ruchu cen eksportowych, pociągający za sobą niekiedy sprzedaż produktu na eksport po cenie niższej od porównywalnej ceny pobieranej za podobny produkt od nabywców na rynku wewnętrznym, nie spowoduje szkody materialnej w rozumieniu ustępu 6, jeżeli układające się strony istotnie zainteresowane obrotem danym produktem ustalą w drodze konsultacji, że:
  - (a) system ten pociąga za sobą również sprzedaż tego produktu na eksport po cenie wyższej od porównywalnej ceny pobieranej za podobny produkt od nabywców na rynku wewnętrznym i
  - (b) system ten wskutek skutecznego sterowania produkcją bądź z jakiegokolwiek innego powodu jest stosowany w sposób niestymulujący niewłaściwie eksportu lub w inny sposób nieszkodzący poważnie interesom innych układających się stron.

Artykuł VII

Ustalanie wartości celnej

1. Układające się strony uznają ważność ogólnych zasad ustalania wartości, jakie są określone w dalszych ustępach niniejszego artykułu, i zobowiązują się stosować te zasady w stosunku do wszystkich produktów podlegających cłom lub innym opłatom* czy ograniczeniom w imporcie i eksporcie, które są oparte na wartości lub w jakikolwiek sposób uzależnione od wartości. Ponadto na żądanie innej układającej się strony zobowiązują się one rozpatrzyć, w świetle powyższych zasad, sposób stosowania ustaw lub przepisów dotyczących ustalenia wartości celnej. Układające się strony mogą żądać od układających się stron sprawozdań z działań podjętych zgodnie z postanowieniami niniejszego artykułu.
2. (a) Wartość celna na towary importowane powinna być oparta na faktycznej wartości importowanego towaru, dla którego ustala się cło, lub na rzeczywistej wartości podobnego towaru; nie powinna być natomiast oparta na wartości towarów pochodzenia krajowego lub na wartościach określonych w sposób dowolny lub fikcyjny*.
(b) „Wartość rzeczywistą” powinna stanowić cena, za którą, w czasie i miejscu określonym przez legislację kraju importującego, taki sam lub podobny towar jest sprzedawany lub oferowany do sprzedaży w nor-

malnym obrocie handlowym w warunkach pełnej konkurencji. W zakresie, w jakim cena takiego samego lub podobnego towaru zależy od ilości objętej określoną transakcją, cena, która będzie brana pod uwagę, powinna się jednolicie odnosić albo do (i) porównywalnych ilości, albo (ii) do ilości nie mniej korzystnych dla importerów niż ilości, w których w handlu między krajem eksportującym a importującym jest sprzedawana przeważająca ilość tego towaru*.

- (c) W przypadku gdy wartość rzeczywista nie byłaby możliwa do ustalenia stosownie do postanowienia punktu(b), to wartość celna powinna być oparta na najbardziej zbliżonym, odpowiedniku tej wartości*.
3. Wartość celna jakiegokolwiek importowanego produktu nie powinna obejmować kwoty jakiegokolwiek podatku wewnętrznego pobieranego w kraju pochodzenia lub eksportującym, z którego produkt importowany został zwolniony, lub którego wysokość została albo zostanie zwrócona.
4. (a) Gdy jedna z układających się stron będzie zmuszona, celem zastosowania się do postanowień ustępu 2 niniejszego artykułu, przeliczyć na własną walutę cenę wyrażoną w walucie innego kraju, to przeliczenie kursu każdej odnośnej waluty będzie oparte na parytecie ustalonym stosownie do postanowień Międzynarodowego Funduszu Walutowego lub na kursie wymiany uznanym przez Fundusz bądź też na parytecie ustalonym stosownie do specjalnego porozumienia w sprawie wymienialności walut zawartego w myśl artykułu XV niniejszego układu, o ile postanowienia niniejszego ustępu nie stanowią inaczej.
- (b) Przy braku takiego ustalonego parytetu lub uznanego kursu wymiany, kurs przeliczenia powinien odpowiadać bieżącej faktycznej wartości tej waluty w transakcjach handlowych.
- (c) Układające się Strony, w porozumieniu z Międzynarodowym Funduszem Walutowym, ustalą reguły określające przeliczanie przez układające się strony wszelkich walut zagranicznych, w odniesieniu do których mają zastosowanie różne kursy wymiany stosownie do postanowień Międzynarodowego Funduszu Walutowego. Każda z układających się stron może stosować wyżej wymienione reguły w stosunku do tych walut zagranicznych w celach określonych w ustępie 2 niniejszego artykułu, zamiast opierać się na kursach parytetowych. Zanim tego rodzaju reguły zostaną przyjęte przez Układające się Strony, każda układająca się strona będzie mogła, w celach określonych w postanowieniu ustępu 2 niniejszego artykułu, stosować do wszelkich tego rodzaju walut zagranicznych reguły przeliczania określone w sposób pozwalający odzwierciedlić faktyczną wartość tych walut w transakcjach handlowych.
- (d) Postanowienia niniejszego ustępu nie będą interpretowane jako zobowiązujące jakkolwiek układającą się stronę do dokonania zmian w sposobie przeliczania walut, celem ustalenia wartości celnej, stosowanym na jej terytorium w dniu przyjętym za datę niniejszego układu, jeżeli taka zmiana mogłaby pociągnąć za sobą ogólne podwyższenie pobieranych opłat celnych.
5. Kryteria i metody dla ustalenia wartości produktów obciążanych cłami lub innymi opłatami albo ograniczeniami opartymi na wartości lub w jakikolwiek sposób uzależnionymi od wartości powinny być stabilne i powinny być podawane do wiadomości publicznej celem umożliwienia handlowcom oszacowania wartości celnej z wystarczającą pewnością.

Artykuł VIII

Opłaty i formalności związane z importem i eksportem*

1. (a) Wszelkie opłaty i wszelkiego rodzaju obciążenia (inne niż cła importowe i eksportowe oraz podatki w rozumieniu artykułu III), nakładane przez układające się strony w imporcie lub eksporcie, albo też w związku z importem lub eksportem, muszą ograniczać się do przybliżonych kosztów świadczonych usług i nie mogą stanowić pośredniej ochrony produktów krajowych lub opodatkowania importu lub eksportu w celach fiskalnych.
- (b) Układające się strony uznają potrzebę ograniczenia ilości i zróżnicowania opłat i obciążeń, o których mowa w punkcie (a).
- (c) Układające się strony uznają również potrzebę ograniczenia do minimum zakresu i skomplikowania formalności importowych i eksportowych oraz zmniejszenia i uproszczenia wymogów dotyczących dokumentów importowych i eksportowych.*
2. Każda układająca się strona na żądanie innej układającej się strony lub Układających się stron będzie dokonywała przeglądu stosowania swych ustaw i przepisów w świetle postanowień niniejszego artykułu.
3. Żadna z układających się stron nie nałoży poważnych kar za nieznaczne naruszenia przepisów i procedury celnej. W szczególności kary nakładane z tytułu opuszczenia lub pomyłki w dokumentacji celnej, które mogą być łatwo skorygowane i są oczywiście dokonane bez zamiaru naruszenia prawa lub rażącego niedbalstwa, nie powinny być większe niż to jest konieczne aby wyrazić jedynie ostrzeżenie.

4. Postanowienia niniejszego artykułu rozciągają się na opłaty, należności, formalności i wymogi wprowadzone przez władze państwowe w związku z importem i eksportem, włącznie z opłatami, należnościami, formalnościami i wymogami odnoszącymi się do:
- (a) czynności konsularnych, jak faktury i zaświadczenia konsularne;
  - (b) ograniczeń ilościowych;
  - (c) licencji;
  - (d) kontroli dewizowej;
  - (e) usług statystycznych;
  - (f) dokumentów, dokumentacji i certyfikacji;
  - (g) analiz i inspekcji; oraz
  - (h) kwarantanny, nadzoru sanitarnego i dezynfekcji.

Artykuł IX

Znaki pochodzenia

1. Każda układająca się strona będzie traktować produkty z terytoriów innych układających się stron pod względem wymogów oznaczenia pochodzenia w sposób nie mniej korzystny niż podobne produkty jakiegokolwiek kraju trzeciego.
2. Układające się strony uznają, że przy uchwalaniu i stosowaniu ustaw i przepisów dotyczących znaków pochodzenia powinny być ograniczone do minimum trudności i przeszkody, które środki takie mogłyby spowodować dla handlu i przemysłu krajów eksportujących, biorąc odpowiednio pod uwagę konieczność ochrony konsumentów przed oznaczaniem fałszywym lub wprowadzającym w błąd.
3. Zawsze, gdy będzie to celowe z administracyjnego punktu widzenia, układające się strony powinny zezwolić na naniesienie znaków pochodzenia w chwili importu.
4. Ustawy i przepisy układających się stron odnoszące się do oznaczania produktów importowanych będą takie, że przestrzeganie ich nie będzie pociągać za sobą poważnych uszkodzeń produktów, poważnej obniżki ich wartości ani nieuzasadnionego podwyższenia ich kosztów.
5. W zasadzie żadna z układających się stron nie będzie nakładać specjalnych opłat lub kar za naruszenie przepisów dotyczących oznaczania pochodzenia przed dokonaniem importu, chyba że nastąpiła nieuzasadniona zwłoka we wprowadzeniu korygującego oznakowania lub naniesione zostały znaki wprowadzające w błąd bądź też wymagane oznakowanie zostało celowo pominięte.
6. Układające się strony będą współpracować ze sobą w celu zapobieżenia stosowaniu nazw handlowych w sposób wprowadzający w błąd co do prawdziwego pochodzenia produktu, ze szkodą dla chronionych ustawodawstwem danej układającej się strony przyjętych regionalnych lub geograficznych nazw produktów z jej terytorium. Każda z układających się stron zobowiązuje się rozpatrzyć z pełną życzliwością skargi i wnioski zgłaszane przez inną układającą się stronę, dotyczące zobowiązań, o których mowa w poprzednim zdaniu, w odniesieniu do nazw produktów zakomunikowanych jej przez tę inną układającą się stronę.

Artykuł X

Ogłaszanie i stosowanie przepisów obowiązujących w handlu

1. Ustawy, przepisy, orzeczenia sądowe i decyzje administracyjne o charakterze ogólnym, wprowadzane przez jedną z układających się stron i dotyczące klasyfikacji lub ustalania wartości produktów dla wyznaczenia opłat celnych, wysokości stawek celnych, podatków lub innych opłat, wymogów, ograniczeń lub zakazów dotyczących importu lub eksportu, przekazywania płatności z tytułu importu lub eksportu lub mających wpływ na sprzedaż, dystrybucję, przewóz, ubezpieczenia, składowania, inspekcję, wystawienia, przetwarzania, mieszania czy użytkowania tych produktów, będą publikowane niezwłocznie w sposób umożliwiający rządowi i handlowcom zaznajomienie się z nimi. Umowy mające wpływ na międzynarodową politykę handlową zawarte między rządem lub agencją rządową jednej układającej się strony a rządem lub instytucją rządową innej układającej się strony będą również publikowane. Postanowienia niniejszego ustępu nie zobowiązują żadnej układającej się strony do ujawnienia informacji poufnych, których ogłoszenie mogłoby stanowić przeszkodę w stosowaniu ustawy lub w inny sposób byłoby sprzeczne z interesem publicznym lub też mogłoby wyrządzić szkodę uzasadnionym interesom gospodarczym poszczególnych przedsiębiorstw publicznych lub prywatnych.

2. Żadne środki mające ogólne zastosowanie, podjęte przez jakąkolwiek z układających się stron, pociągające za sobą podwyższenie stawki celnej lub innej opłaty w imporcie stosowanej zgodnie z ustaloną i jednolitą praktyką lub stwarzające nowe albo ostrzejsze wymogi, ograniczenia lub zakazy w odniesieniu do importu lub przekazywania płatności z tego tytułu, nie będą wprowadzone w życie przed ich oficjalnym ogłoszeniem.
3. (a) Każda z układających się stron będzie stosować w sposób jednolity, bezstronny i rozsądny wszelkie swoje ustawy, przepisy, orzeczenia i decyzje określone w ustępie 1 niniejszego artykułu.
- (b) Każda z układających się stron będzie utrzymywać lub powoła w możliwie najkrótszym terminie trybunały sądowe, arbitrażowe lub administracyjne bądź ustanowi procedury w celu, między innymi, szybkiego zbadania lub korygowania środków administracyjnych dotyczących spraw celnych. Wymienione trybunały lub procedury będą niezależne od władz, którym powierzono administracyjne wdrażanie, a orzeczenia ich będą wykonywane przez te władze oraz będą określać praktykę administracyjną, chyba że zostanie wniesione odwołanie do sądu lub trybunału wyższej instancji w terminie przepisany dla odwołań wnoszonych przez importerów; z zastrzeżeniem, że naczelny organ takiej agencji będzie mógł podjąć kroki dla zbadania sprawy w innym postępowaniu, jeżeli istnieją uzasadnione powody do przypuszczeń, że decyzja jest sprzeczna z ustalonymi zasadami prawa lub faktami w sprawie.
- (c) Postanowienia punktu (b) niniejszego ustępu nie wymagają zniesienia lub zmiany procedur obowiązujących na terytorium jednej z układających się stron w dniu przyjętym za datę niniejszego układu, które faktycznie zapewniają bezstronne i obiektywne badanie decyzji administracyjnych, nawet gdyby procedury te nie były całkowicie lub formalnie niezależne od władz, którym powierzono administracyjne wdrażanie. Każda z układających się stron, stosując takie procedury, będzie obowiązana do udzielenia układającym się stronom, na ich żądanie, wszelkich wyjaśnień w tej kwestii, umożliwiających im stwierdzenie, czy procedury te odpowiadają wymogom niniejszego punktu.

Artykuł XI*

Ogólne zniesienie ograniczeń ilościowych

1. Żadne zakazy lub ograniczenia inne niż cła, podatki lub inne opłaty, wprowadzone w postaci kontyngentów, licencji importowych lub eksportowych lub innych środków, nie mogą być stosowane lub utrzymane przez jakąkolwiek układającą się stronę w imporcie jakiegokolwiek produktu z terytorium jakiegokolwiek innej układającej się strony lub w eksporcie lub w sprzedaży na eksport jakiegokolwiek produktu przeznaczonego dla terytorium jakiegokolwiek innej układającej się strony.
2. Postanowienia ustępu 1 niniejszego artykułu nie rozciągają się na:
  - (a) zakazy lub ograniczenia eksportowe stosowane czasowo dla zapobieżenia lub złagodzenia krytycznego niedoboru środków żywności lub innych produktów podstawowych dla układającej się strony — eksportera;
  - (b) zakazy lub ograniczenia importowe i eksportowe niezbędne do stosowania norm lub przepisów dotyczących klasyfikacji, kwalifikowania lub marketingu produktów stanowiących przedmiot handlu międzynarodowego;
  - (c) ograniczenia importowe wszelkich produktów rolnych lub rybnych, niezależnie od postaci*, w jakiej są importowane, jeżeli jest to niezbędne do funkcjonowania programów rządowych służących do:
    - (i) ograniczenia ilości podobnego produktu krajowego, dozwolonego do sprzedaży lub produkcji, lub też, jeżeli nie istnieje znacząca produkcja krajowa podobnego produktu, produktu krajowego, dla którego produkt importowany może być bezpośrednim substytutem; lub
    - (ii) likwidacji czasowej nadwyżki podobnego produktu krajowego lub też, jeżeli nie istnieje znacząca produkcja krajowa podobnego produktu, produktu krajowego, dla którego produkt importowany może być bezpośrednio substytutem, przez udostępnienie tej nadwyżki pewnym grupom konsumentów krajowych nieodpłatnie lub po cenach niższych od aktualnych cen rynkowych; bądź
    - (iii) ograniczenia ilości dozwolonej produkcji jakiegokolwiek produktu pochodzenia zwierzęcego, którego produkcja jest bezpośrednio zależna, całkowicie lub głównie, od surowca importowanego, jeżeli krajowa produkcja takiego surowca jest stosunkowo nieznaczna.

Jakakolwiek układająca się strona stosująca ograniczenia przy imporcie jakiegokolwiek produktu w myśl postanowień punktu (c) niniejszego ustępu poda do wiadomości publicznej całkowitą ilość lub wartość produktu, którego import będzie dozwolony w ciągu wyznaczonego okresu w przyszłości, jak również wszelkie zmiany dotyczące tej ilości lub wartości. Ponadto jakiegokolwiek ograniczenia stosowane zgodnie z podpunktem (i) nie mogą powodować obniżenia całkowitego importu w stosunku do całkowitej produkcji krajowej w porównaniu do proporcji, której należałoby się spodziewać w przypadku braku ograniczeń. Przy ustalaniu tej proporcji układająca się strona powinna uwzględnić w należytej mierze proporcję dominującą w ubiegłym reprezentatywnym okresie i wszelkie inne okoliczności specjalne*, które wpływały lub mogą wpływać na obroty handlowe danym produktem.

Artykuł XII*

Ograniczenia wprowadzone dla ochrony równowagi bilansu płatniczego

1. Niezależnie od postanowień ustępu 1 artykułu XI, jakakolwiek układająca się strona, w celu ochrony swej zewnętrznej sytuacji finansowej i równowagi swego bilansu płatniczego, może ograniczyć ilość lub wartość towarów, których import jest przez nią dozwolony, z zastrzeżeniem postanowień zawartych w następujących ustępach niniejszego artykułu.
2. (a) Ograniczenia importowe ustanowione, utrzymane w mocy lub zaostrzone przez układającą się stronę na podstawie niniejszego artykułu nie mogą przekroczyć tych, które są niezbędne:
  - (i) dla przeciwdziałania bezpośredniej groźbie znacznego zmniejszenia się jej rezerw walutowych lub powstrzymania tego zmniejszenia; lub
  - (ii) w przypadku układającej się strony posiadającej bardzo niskie rezerwy walutowe, dla zapewnienia rozsądnej stopy wzrostu tych rezerw.

W obu przypadkach należy odpowiednio uwzględnić wszystkie specjalne czynniki mające wpływ na stan rezerw takiej układającej się strony lub na jej potrzeby w zakresie rezerw, włączając w to, gdy ma ona dostęp do specjalnych zagranicznych kredytów lub innych zasobów, potrzebę zapewnienia właściwego wykorzystania takich kredytów lub zasobów.

- (b) Układające się strony, stosujące ograniczenia na podstawie punktu (a) niniejszego ustępu, będą je stopniowo łagodzić w miarę poprawy sytuacji, o której mowa w punkcie (b), utrzymując je tylko na tyle na ile stosowanie ich będzie wciąż usprawiedliwione warunkami określonymi w punkcie (a). Zniosą one ograniczenia wówczas, gdy sytuacja nie będzie już usprawiedliwiać wprowadzenia ich lub utrzymywania w mocy stosownie do tego punktu.
3. (a) W zakresie swej polityki wewnętrznej układające się strony zobowiązują się uwzględnić należycie potrzebę utrzymania lub przywracania równowagi swego bilansu płatniczego na zdrowych i trwałych podstawach oraz dążenie do unikania użytkowania swych zasobów produkcyjnych w sposób ekonomicznie nieuzasadniony. Uznają one, że dla osiągnięcia tych celów pożądane jest stosowanie w możliwie najszerszym zakresie środków rozszerzających, a nie ograniczających handel międzynarodowy.
- (b) Układające się strony, stosujące ograniczenia na mocy niniejszego artykułu, mogą określić zakres tych ograniczeń w stosunku do importu różnych produktów lub kategorii produktów, w ten sposób aby udzielić pierwszeństwa importowi takich produktów, które są najbardziej niezbędne.
- (c) Układające się strony stosujące ograniczenia na mocy niniejszego artykułu zobowiązują się:
  - (i) unikać zbędnego szkodenia interesom handlowym lub gospodarczym jakiegokolwiek innej układającej się strony*;
  - (ii) nie stosować ograniczeń, tak aby utrudniały nieracjonalnie import minimalnych ilości handlowych jakiegokolwiek towarów, których wyłączenie z obrotu zakłóciłoby normalne powiązania handlowe;
  - (iii) nie stosować ograniczeń, które stanowiłyby przeszkodę dla importu próbek handlowych lub przeszkodę dla przestrzegania trybu procedur dotyczących patentów, znaków towarowych, praw autorских lub podobnych procedur.
- (d) Układające się strony uznają, że wewnętrzna polityka gospodarcza zmierzająca do osiągnięcia i utrzymania pełnego i produktywnego zatrudnienia lub do zapewnienia wykorzystania zasobów gospodarczych może spowodować u układającej się strony znaczny popyt na import, który mógłby zagrozić jej rezerwom walutowym, w sposób określony w punkcie (a) ustępu 2 niniejszego artykułu. W związku z powyższym układająca się strona, stosująca się pod wszystkimi innymi względami do postanowień niniejszego artykułu, nie będzie zobowiązana do zniesienia lub zmiany ograniczeń tylko dlatego, że zmiana wyżej określonej polityki mogłaby uczynić zbędnymi ograniczenia stosowane przez nią na mocy niniejszego artykułu.
4. (a) Każda układająca się strona, wprowadzająca nowe ograniczenia lub podnosząca ogólny poziom ograniczeń dotychczas stosowanych przez istotne zastrzeżenie środków stosowanych na podstawie niniejszego artykułu, będzie zobowiązana niezwłocznie po wprowadzeniu lub zastrzeżeniu tych ograniczeń (lub w przypadku gdy uprzednie konsultacje są praktycznie możliwe — przed dokonaniem tego) do konsultacji z układającymi się stronami w sprawie charakteru trudności w jej bilansie płatniczym, innych alternatywnych środków zaradczych, jakie mogłaby ona podjąć, jak również możliwego skutku tych ograniczeń na gospodarkę innych układających się stron.
- (b) Układające się strony w ustalonym przez siebie terminie* dokonają przeglądu wszystkich ograniczeń jeszcze stosowanych na podstawie niniejszego artykułu w tym dniu. Po upływie roku od tej daty, układające się strony, stosujące ograniczenia importowe na podstawie niniejszego artykułu, będą przeprowadzać z układającymi się stronami corocznie konsultacje, o których mowa w punkcie (a) niniejszego ustępu.

- (c) (i) Jeżeli w toku konsultacji, przeprowadzonych z jedną z układających się stron stosownie do powyższych punktów (a) lub (b), układające się strony stwierdzą, że ograniczenia te nie są zgodne z postanowieniami niniejszego artykułu lub artykułu XIII (z zastrzeżeniem postanowień artykułu XIV), to wskażą one na istotę rozbieżności i mogą zalecić wprowadzenie do ograniczeń odpowiednich zmian.
- (ii) Jeżeli zaś na podstawie konsultacji układające się strony stwierdzą, że ograniczenia są stosowane w sposób wyraźnie sprzeczny z postanowieniami niniejszego artykułu lub artykułu XIII (z zastrzeżeniem postanowienia artykułu XIV) i że powodują one szkodę lub groźbę takiej szkody dla handlu jakiegokolwiek układającej się strony, to poinformują one o tym układającą się stronę stosującą ograniczenia i udzielą jej odpowiednich zaleceń dotyczących zapewnienia zgodności z tymi postanowieniami w ustalonym terminie. Jeśli układająca się strona nie zastosuje się w ustalonym terminie do otrzymanych zaleceń, układające się strony będą mogły zwolnić każdą układającą się stronę, której interesy handlowe zostały naruszone poprzez te ograniczenia, z takich zobowiązań, wynikających z niniejszego układu, wobec układającej się strony stosującej ograniczenia, jakie uznają za słuszne w danych okolicznościach.
- (d) Układające się strony zaproszą każdą układającą się stronę stosującą ograniczenia na mocy niniejszego artykułu do odbycia z nimi konsultacji, na żądanie każdej układającej się strony, która potrafi wykazać w sposób wiarygodny (*prima facie*), że wspomniane ograniczenia są sprzeczne z postanowieniami niniejszego artykułu lub artykułu XIII (z zastrzeżeniem postanowień artykułu XIV) i mają niekorzystny wpływ na jej handel. Zaproszenie takie zostanie jednak wystosowane tylko wówczas, gdy układające się strony upewnią się, że bezpośrednie rozmowy między układającymi się stronami nie odniosły skutku. Jeżeli w wyniku konsultacji przeprowadzonych z układającymi się stronami nie dojdzie do porozumienia i jeśli układające się strony stwierdzą, że ograniczenia są stosowane w sposób sprzeczny z tymi postanowieniami i że mają one niekorzystny wpływ lub stwarzają groźbę takiego wpływu na handel układającej się strony, która wszczęła postępowanie, zalecą one zniesienie lub zmianę ograniczeń. Jeśli ograniczenia nie zostaną zniesione lub zmienione w terminie ustalonym przez układające się strony, będą one mogły zwolnić układającą się stronę, która wszczęła postępowanie, z takich zobowiązań, wynikających z niniejszego układu, wobec układającej się strony stosującej ograniczenia, jakie uznają za słuszne w danych okolicznościach.
- (e) Przy postępowaniu wszczętym na podstawie niniejszego ustępu układające się strony uwzględnią w należyтым stopniu wszelkie specjalne zewnętrzne czynniki mające niekorzystny wpływ na eksport układającej się strony stosującej ograniczenia*.
- (f) Ustalenia przewidziane niniejszym ustępem będą dokonywane szybko, w miarę możliwości w ciągu sześćdziesięciu dni od dnia wszczęcia konsultacji.
5. Gdy stosowanie ograniczeń importowych, na mocy niniejszego artykułu, ma charakter trwały i rozległy, co świadczy tym samym o ogólnej nierównowadze ograniczającej handel międzynarodowy, to układające się strony zainicjują rozmowy w celu rozważenia, czy mogłyby być zastosowane inne środki w celu usunięcia zasadniczych powodów nierównowagi bądź przez układające się strony, których bilans płatniczy kształtuje się niekorzystnie, bądź przez strony, których bilans płatniczy kształtuje się szczególnie korzystnie, bądź przez odpowiednią organizację międzyrządową. Na zaproszenie układających się stron, układające się strony będą brały udział w takich rozmowach.

Artykuł XIII*

Niedyskryminacyjne stosowanie ograniczeń ilościowych

1. Żadne zakazy lub ograniczenia nie będą stosowane przez jedną układającą się stronę przy imporcie produktu pochodzącego z terytorium jakiegokolwiek innej układającej się strony lub przy eksporcie produktu przeznaczonego dla terytorium jakiegokolwiek innej układającej się strony, chyba że takie zakazy lub ograniczenia są stosowane przy imporcie podobnego produktu ze wszystkich trzecich krajów lub przy eksporcie podobnego produktu do wszystkich trzecich krajów.
2. Przy stosowaniu ograniczeń dotyczących importu jakiegokolwiek produktu, układające się strony będą starały się tak rozdzielić handel tym produktem, aby udział w nim różnych układających się stron odpowiadał możliwie ściśle udziałowi, jakiego mogłyby się one spodziewać przy braku tych ograniczeń; w tym celu będą one przestrzegać następujących postanowień:
  - (a) każdorazowo, gdy będzie to wykonalne, będą ustalone kontyngenty, odpowiadające całkowitej wysokości dopuszczalnego importu (w podziale na kraje dostarczające lub bez takiego podziału), a wysokość ich będzie podana do wiadomości publicznej zgodnie z ustępem 3(b) niniejszego artykułu;
  - (b) w przypadku gdy ustalenie kontyngentów nie jest wykonalne, ograniczenia mogą być stosowane w postaci licencji lub pozwoleń importowych bez kontyngentu;

- (c) z wyjątkiem stosowania kontyngentów rozdzielonych stosownie do punktu (d) niniejszego ustępu, układające się strony nie będą wymagały, ażeby licencje lub pozwolenia importowe były udzielane przy imporcie określonego produktu z określonego kraju lub źródła pochodzenia;
- (d) w przypadkach gdy kontyngent będzie rozdzielony między kraje dostarczające, układająca się strona stosująca ograniczenia będzie mogła uzgodnić rozdział kontyngentu w porozumieniu ze wszystkimi innymi układającymi się stronami istotnie zainteresowanymi w dostawie danego produktu. W przypadku gdy metoda ta okaże się w praktyce niemożliwa do zrealizowania, to odnośna układająca się strona przyzna układającym się stronom mającym istotny interes w dostawie danego towaru udziały w proporcji odpowiadającej ilościom dostaw, dokonanych przez te układające się strony w ramach całkowitej ilości lub wartości importu danego produktu w ciągu ubiegłego reprezentatywnego okresu, z należywym uwzględnieniem wszystkich specjalnych czynników, które mogły wpływać lub będą mogły wpływać na handel danym produktem. Nie będą narzucone żadne warunki ani formalności, mogące przeszkodzić jakiegokolwiek układającej się stronie w całkowitym wykorzystaniu przyznanej jej części całkowitej ilości lub wartości dostaw, z zastrzeżeniem, że import zostanie dokonany w terminach ustalanych dla wykorzystania tego kontyngentu*.
3. (a) W przypadku gdy licencje importowane są udzielane w związku z ograniczeniami importowymi, układająca się strona, stosując ograniczenia, powinna udzielić, na żądanie każdej układającej się strony zainteresowanej w handlu określonym produktem, wszelkich odpowiednich informacji dotyczących stosowania ograniczeń, licencji importowych, wydawanych w ciągu ubiegłego okresu i rozdziału tych licencji między kraje dostarczające; z tym że nie będzie ona obowiązana do dostarczania informacji dotyczących nazw przedsiębiorstw importujących lub dostarczających.
- (b) W przypadkach ograniczeń importowych powodujących ustalenie kontyngentów, stosująca je układająca się strona podaje do wiadomości publicznej całkowitą ilość lub wartość produktu lub produktów, których import będzie dozwolony w ciągu wyznaczonego okresu w przyszłości, jak również każdą zmianę tej ilości lub wartości. Jeżeli jakiegokolwiek z tych produktów jest już w drodze w chwili podawania wyżej wymienionej informacji, przywóz tego produktu nie będzie zakazany; wolno będzie jednakże zaliczyć dostawę tego produktu, o ile jest to możliwe, na poczet ilości, której import jest dozwolony w ciągu danego okresu, a także, jeżeli to okaże się konieczne, na poczet ilości, której import będzie dozwolony w następnym okresie lub okresach; ponadto, jeśli jedna z układających się stron zwyczajowo zwalnia z tych ograniczeń produkty, które w ciągu trzydziestu dni od daty podania wyżej wspomnianych informacji zostały wprowadzone na rynek lub zostały wycofane ze składu celem przekazania ich na rynek, praktyka taka będzie uważana za w pełni odpowiadającą postanowieniom niniejszego punktu.
- (c) W przypadku rozdziału kontyngentu między kraje dostarczające, układająca się strona stosująca ograniczenia powiadomi, w jak najkrótszym terminie, wszystkie pozostałe układające się strony zainteresowane w dostawach danego produktu, o sposobie rozdziału tego kontyngentu, według ilości lub wartości, różnym krajom dostarczającym, oraz podaje to do wiadomości publicznej.
4. W zakresie ograniczeń stosowanych zgodnie z ustępem 2(d) niniejszego artykułu lub z ustępem 2(c) artykułu XI, wybór reprezentatywnego okresu dla każdego produktu oraz ocena specjalnych czynników* wpływających na handel danym produktem będzie dokonana wstępnie przez układającą się stronę stosującą ograniczenia; z zastrzeżeniem, że taka układająca się strona, na żądanie każdej innej układającej się strony istotnie zainteresowanej w dostawie danego produktu lub na żądanie układających się stron, skonsultuje się natychmiast z inną układającą się stroną lub z układającymi się stronami w sprawie potrzeby dostosowania określonej proporcji lub wybranego okresu bądź też potrzeby ponownej oceny ewentualnych specjalnych czynników, zniesienia warunków, formalności lub innych postanowień wprowadzonych jednostronnie i dotyczących przydzielenia właściwego kontyngentu lub jego nieograniczonego wykorzystania.
5. Postanowienia niniejszego artykułu będą miały zastosowanie do wszelkich kontyngentów taryfowych ustanowionych lub utrzymanych w mocy przez jakąkolwiek układającą się stronę; tak dalece, jak to jest możliwe, zasady niniejszego artykułu będą miały zastosowanie również do ograniczeń eksportowych.

Artykuł XIV*

Wyjątki od zasady niedyskryminacji

1. Układająca się strona stosująca ograniczenia na podstawie artykułu XII albo na podstawie rozdziału B artykułu XVIII może przy stosowaniu tych ograniczeń odstąpić od postanowień artykułu XIII w sposób wywierający skutek równoważny ograniczeniom płatności i transferów z tytułu bieżących transakcji międzynarodowych, które to ograniczenia dana układająca się strona może równocześnie stosować na mocy artykułu VIII lub XIV Układu o Międzynarodowym Funduszu Walutowym albo na podstawie analogicznych postanowień specjalnego porozumienia w sprawie wymiennalności walut, zawartego stosownie do ustępu 6 artykułu XV*.

2. Układająca się strona stosująca ograniczenia importowe na podstawie artykułu XII lub rozdziału B artykułu XVIII może, za zgodą układających się stron, odstąpić przejściowo od postanowień artykułu XIII w odniesieniu do małej części swego handlu zagranicznego, jeżeli korzyści, jakie dana układająca się strona lub układające się strony będą mogły dla siebie uzyskać, będą istotnie przewyższać wszelkie szkody, jakie odstąpienie to może spowodować w handlu innych układających się stron^{*}.
3. Postanowienia artykułu XIII nie będą wykluczać stosowania przez grupę terytoriów posiadających wspólny udział kwotowy w Międzynarodowym Funduszu Walutowym, wobec importu pochodzących z innych krajów, z wyłączeniem ich wzajemnej wymiany, ograniczeń zgodnych z postanowieniami artykułu XII lub rozdziału B artykułu XVIII, pod warunkiem że ograniczenia te będą pod wszystkimi innymi względami zgodne z postanowieniami artykułu XIII.
4. Artykuły XI do XV i rozdział B artykułu XVIII nie wykluczają dla jakiejkolwiek układającej się strony, która stosuje ograniczenia importowe na podstawie artykułu XII lub rozdziału B artykułu XVIII podjęcia środków dla ukierunkowania swego eksportu celem zwiększenia wpływów dewizowych, które może ona podejmować bez odstępstw od postanowień artykułu XIII.
5. Artykuły XI do XV włącznie lub postanowienia rozdziału B artykułu XVIII niniejszego układu nie wykluczają, aby jakkolwiek układająca się strona stosowała ograniczenia ilościowe:
  - (a) posiadające skutek równoważny z ograniczeniami walutowymi, dopuszczalnymi w myśl rozdziału 3(b) artykułu VII Układu o Międzynarodowym Funduszu Walutowym; lub
  - (b) na podstawie porozumień preferencyjnych przewidzianych w załączniku A do niniejszego układu — do czasu zakończenia wspomnianych w nim rokowań.

Artykuł XV

Porozumienia w sprawie wymienialności walut

1. Układające się strony będą dążyć do współpracy z Międzynarodowym Funduszem Walutowym w celu prowadzenia skoordynowanej polityki dotyczącej problematyki wymienialności walut należącej do kompetencji Funduszu oraz w zakresie ograniczeń ilościowych lub innych środków handlowych należących do kompetencji układających się stron.
2. We wszystkich przypadkach, w których układające się strony zostaną wezwane do rozważenia lub zajęcia się problemami dotyczącymi rezerw walutowych, bilansów płatniczych lub porozumień o wymienialności walut, będą one dokonywały dogłębnych konsultacji z Międzynarodowym Funduszem Walutowym. W toku tych konsultacji układające się strony zaakceptują wszelkie statystyczne i inne dane faktyczne, przedstawione przez Fundusz odnośnie do zasobów dewizowych, rezerw walutowych i bilansów płatniczych, jak również zaakceptują ustalenia Funduszu odnośnie do zgodności środków podejmowanych przez układającą się stronę w sprawach wymienialności walut z postanowieniami Międzynarodowego Funduszu Walutowego lub z warunkami specjalnego porozumienia w sprawie wymienialności walut, zawartego między tą układającą się stroną a układającymi się stronami. Układające się strony przy podejmowaniu ostatecznej decyzji w przypadkach, w których w grę wchodzi kryteria ustalone w ustępie 2(a) artykułu XII lub w ustępie 9 artykułu XVIII, przyjmować będą ustalenia Funduszu w takich sprawach, jak stwierdzenie poważnego zmniejszenia się rezerw walutowych układającej się strony, bardzo niskiego poziomu jej rezerw walutowych, rozsądnej stopy wzrostu jej rezerw walutowych, jak również w odniesieniu do aspektów finansowych innych spraw będących przedmiotem konsultacji w takich wypadkach.
3. Układające się strony będą dążyć do uzgadniania z Funduszem trybu postępowania dla konsultacji przewidzianych w ustępie 2 niniejszego artykułu.
4. Układające się strony wstrzymają się od podejmowania wszelkich kroków w zakresie wymienialności walut mogących zniweczyć^{*} cele postanowień niniejszego układu, jak również od wszelkich kroków w zakresie handlu mogących zniweczyć cele postanowień układu o Międzynarodowym Funduszu Walutowym.
5. Jeżeli układające się strony kiedykolwiek dojdą do przekonania, że jakkolwiek układająca się strona stosuje ograniczenia w zakresie płatności i transferów z tytułu importu w sposób sprzeczny z wyjątkami przewidzianymi w niniejszym układzie dla ograniczeń ilościowych, powiadomią o tym Fundusz.
6. Każda układająca się strona niebędąca członkiem Funduszu zostanie, w terminie ustalonym przez układające się strony po konsultacjach z Funduszem, jego członkiem, względnie, jeśli do tego nie dojdzie, zawrze z układającymi się stronami specjalne porozumienie w sprawie wymienialności walut. Układająca się strona, która przestanie być członkiem Funduszu, zawrze niezwłocznie z układającymi się stronami specjalne porozumienie w sprawie wymienialności walut. Każde specjalne porozumienie o wymienialności walut zawarte przez układającą się stronę w myśl niniejszego ustępu będzie stanowić, od chwili zawarcia go, część zobowiązań przyjmowanych przez nią na mocy niniejszego układu.

7. (a) Specjalne porozumienie w sprawie wymienialności walut zawarte między jedną układającą się stroną a układającymi się stronami w myśl ustępu 6 niniejszego artykułu musi zawierać postanowienia stanowiące dla układających się stron gwarancję tego, że osiągnięcie celu niniejszego układu nie zostanie znieważone w rezultacie działań układającej się strony w zakresie wymienialności walut.
- (b) Postanowienia każdego takiego porozumienia nie powinny nakładać na układające się strony w dziedzinie wymienialności walut zobowiązań generalnie surowszych niż zobowiązania nałożone na członków Funduszu postanowieniami Układu o Międzynarodowym Funduszu Walutowym.
8. Każda układająca się strona niebędąca członkiem Funduszu udzieli wszelkich informacji przewidzianych w rozdziale 5 artykułu VIII Międzynarodowego Funduszu Walutowego, jakich mogą zażądać od niej układające się strony celem wypełnienia funkcji powierzonych im na podstawie niniejszego układu.
9. Żadne z postanowień niniejszego układu nie wyklucza:
  - (a) stosowania przez układającą się stronę kontroli lub ograniczeń w zakresie wymienialności walut zgodnie z postanowieniami Układu o Międzynarodowym Funduszu Walutowym lub zgodnie ze specjalnym porozumieniem w sprawie wymienialności walut, zawartym przez tę układającą się stronę z układającymi się stronami; lub
  - (b) stosowania przez układającą się stronę ograniczeń lub środków kontroli dotyczących importu lub eksportu, których jedynym skutkiem, poza skutkami dozwolonymi na podstawie artykułów XI, XII, XIII i XIV, jest zapewnienie skuteczności kontroli i ograniczeń wymienialności walut.

Artykuł XVI*

Subsydia

Rozdział A — Ogólne postanowienia dotyczące subsydiów

1. Jeżeli jakkolwiek układająca się strona udziela lub utrzymuje w mocy jakiegokolwiek subsydium, nie wyłączając żadnej formy pomocy dotyczącej poziomu dochodów lub poziomu cen, którego bezpośrednim lub pośrednim skutkiem jest wzrost eksportu jakiegokolwiek produktu z jej terytorium lub ograniczenie importu jakiegokolwiek produktu na jej terytorium, powiadomi ona pisemnie układające się strony o zakresie i rodzaju tego subsydiowania, jego przewidywanym wpływie na wielkość importu lub eksportu danego produktu lub produktów oraz o okolicznościach konieczności subsydiowania. Jeżeli w jakimkolwiek przypadku zostanie ustalone, że subsydiowanie takie powoduje lub stwarza groźbę poważnego uszczerbku interesów innej układającej się strony, układająca się strona udzielająca subsydium, na żądanie, przedyskutuje z zainteresowaną układającą się stroną lub stronami bądź z układającymi się stronami możliwość ograniczenia subsydiowania.

Rozdział B — Dodatkowe postanowienia dotyczące subsydiów eksportowych*

2. Układające się strony uznają, że subsydiowanie przez układającą się stronę eksportu jakiegokolwiek produktu może mieć szkodliwe skutki dla innych układających się stron zarówno importujących, jak eksportujących oraz może ono wywołać niepożądane zakłócenia dla ich normalnych interesów handlowych i stanowić przeszkodę dla realizacji celów niniejszego układu.
3. W konsekwencji układające się strony będą się starały unikać subsydiowania eksportu surowców. Jeżeli jednak układająca się strona udzieli, pośrednio lub bezpośrednio, w jakiegokolwiek formie subsydium w celu wzrostu eksportu surowca z jej terytorium, subsydium to nie będzie stosowane w taki sposób, aby ta układająca się strona uzyskała więcej niż słuszny udział w całości eksportu światowego danego produktu, przy uwzględnieniu udziałów w tym eksporcie przypadających na poszczególne układające się strony w reprezentatywnym poprzednim okresie, oraz wszystkich specjalnych czynników wpływających lub mogących wpływać na handel tym produktem*.
4. Ponadto, poczynając od dnia 1 stycznia 1958 r. lub możliwie jak najszybciej po tym terminie, układające się strony zaprzestaną udzielać, pośrednio lub bezpośrednio, wszelkiego rodzaju subsydiów dla eksportu jakiegokolwiek produktów innych niż surowce, które powodują kształtowanie się w eksporcie ceny danego produktu poniżej porównywalnej ceny, pobieranej za podobny produkt od nabywców na rynku wewnętrznym. Do dnia 31 grudnia 1957 r. żadna układająca się strona nie rozszerzy zakresu takiego subsydiowania ponad stan istniejący w dniu 1 stycznia 1955 r. w drodze ustanowienia nowych subsydiów lub zwiększenia subsydiów istniejących*.
5. Układające się strony będą od czasu do czasu dokonywać przeglądu stosowania postanowień niniejszego artykułu w celu zbadania, w świetle doświadczeń, ich efektywności dla realizacji celów niniejszego układu i przeciwdziałania subsydiowaniu powodującemu poważny uszczerbek dla handlu lub interesów układających się stron.

Artykuł XVII

Przedsiębiorstwa handlu państwowego

- 1.* (a) Każda układająca się strona zobowiązuje się, że w przypadku gdy założy lub będzie utrzymywała w jakimkolwiek miejscu przedsiębiorstwo państwowe lub gdy udzieli jakimkolwiek przedsiębiorstwu, formalnie lub faktycznie, wyłącznych lub specjalnych przywilejów*, to przedsiębiorstwo takie będzie się stosować w swoich transakcjach kupna lub sprzedaży w imporcie bądź eksporcie do ogólnych zasad niedyskryminacji ustalonych w niniejszym układzie dla środków państwowych mających wpływ na import lub eksport, dokonywany przez prywatne przedsiębiorstwa handlowe.
  - (b) Postanowienia punktu (a) niniejszego ustępu należy rozumieć w ten sposób, że przedsiębiorstwa takie powinny, przy należytym uwzględnieniu innych postanowień niniejszego układu, kierować się w jakichkolwiek transakcjach kupna lub sprzedaży wyłącznie względami natury handlowej, * włączając w to cenę, jakość, dostępność, możliwość zbytu, przewozem i innymi warunkami kupna lub sprzedaży oraz dać przedsiębiorstwom innych układających się stron odpowiednią możliwość ubiegania się o uczestniczenie w tych transakcjach kupna czy sprzedaży zgodnie ze zwyczajowo przyjętą praktyką handlową.
  - (c) Żadna układająca się strona nie może zabronić jakimkolwiek przedsiębiorstwu podlegającemu jej jurysdykcji (bez względu na to czy jest to przedsiębiorstwo, o którym mowa w punkcie (a) niniejszego ustępu, czy też nie) postępować zgodnie z zasadami punktów (a) i (b) niniejszego ustępu.
2. Postanowienia ustępu 1 niniejszego artykułu nie będą miały zastosowania do importu produktów, które przeznaczone są do natychmiastowego lub ostatecznego zużycia na potrzeby państwowe, a nie do odsprzedaży lub do wykorzystania do produkcji towarów* przeznaczonych na sprzedaż. W zakresie importu tego rodzaju produktów każda z układających się stron zapewni uczciwe i sprawiedliwe traktowanie handlu innych układających się stron.
3. Układające się strony uznają, że przedsiębiorstwa rodzaju, o których mowa w ustępie 1(a) niniejszego artykułu, mogą być prowadzone w sposób stwarzający poważne przeszkody dla handlu; z tego względu negocjacje oparte na zasadzie wzajemności i wzajemnych korzyści, zmierzające do ograniczenia lub zredukowania takich przeszkód, posiadają duże znaczenie dla rozwoju handlu międzynarodowego*.
4. (a) Układające się strony powiadomią układające się strony o produktach importowanych na ich terytorium lub z niego eksportowanych przez przedsiębiorstwa, o których mowa w ustępie 1(a) niniejszego artykułu.
  - (b) Układająca się strona ustanawiająca, utrzymująca w mocy lub zezwalająca na monopol importu produktu nieobjętego koncesją na podstawie artykułu II, powiadomi układające się strony, na żądanie innej układającej się strony, o istotnym udziale w handlu tym produktem, o marży importowej* danego produktu w ciągu poprzedniego reprezentatywnego okresu lub, gdy nie będzie to możliwe, o cenie pobieranej przy odsprzedaży tego produktu.
  - (c) Układające się strony mogą, na żądanie układającej się strony, mającej powody, aby sądzić, że jej interesy w ramach niniejszego układu są naruszane wskutek działalności przedsiębiorstwa typu, o którym mowa w ustępie 1(a), zażądać od układającej się strony powołującej, utrzymującej lub zezwalającej na takie przedsiębiorstwo udzielenia informacji odnośnie do jego działalności dotyczącej wykonywania postanowień niniejszego układu.
  - (d) Postanowienia niniejszego ustępu nie zobowiązują żadnej układającej się strony do ujawnienia poufnych informacji, których rozpowszechnienie stanowiłoby przeszkodę w stosowaniu prawa lub w inny sposób byłoby sprzeczne z interesem publicznym, bądź też mogłoby zaszkodzić słusznym interesom handlowym poszczególnych przedsiębiorstw.

Artykuł XVIII*

Pomoc państwa na rzecz rozwoju gospodarczego

1. Układające się strony uznają, że osiągnięciu celów niniejszego układu będzie sprzyjać rozwój ich gospodarki, a zwłaszcza tych układających się stron, których gospodarka może zapewnić ludności jedynie niską stopę życiową* i znajduje się we wczesnych stadiach rozwoju*.
2. Układające się strony uznają ponadto, że układające się strony mogą być zmuszone, w celu wykonania programów i polityki rozwoju gospodarczego zmierzających do podniesienia ogólnej stopy życiowej ich ludności, do podjęcia środków ochronnych lub innych środków dotyczących importu i że środki takie są usprawiedliwione, o ile służą osiągnięciu celów niniejszego układu. Dlatego zgadzają się co do tego, że takie układające się strony powinny korzystać z dodatkowych ułatwień, które pozwolą im na:
  - (a) utrzymanie dostatecznej elastyczności w strukturze ich taryf celnych umożliwiającej przyznanie niezbędnej ochrony taryfowej przy tworzeniu określonych gałęzi przemysłu*; i

- (b) stosowanie ograniczeń ilościowych z powodu bilansu płatniczego w sposób należyte uwzględniający wysoki i stały poziom zapotrzebowania importowego, którego można się spodziewać w wyniku realizacji ich programów rozwoju gospodarczego.
3. Układające się strony uznają wreszcie, że tymi dodatkowymi ułatwieniami, przewidzianymi w rozdziałach A i B niniejszego artykułu, postanowienia niniejszego układu powinny w zasadzie być wystarczające, aby umożliwić układającym się stronom realizację ich planów rozwoju gospodarczego. Zgadza się one jednak co do tego, że mogą zaistnieć okoliczności, w których praktycznie niemożliwe będzie podjęcie środków, które byłyby zgodne z tymi postanowieniami, a umożliwiłyby układającej się stronie będącej na drodze rozwoju gospodarczego udzielanie pomocy państwowej, niezbędnej dla stworzenia określonych gałęzi przemysłu*, mając na względzie podniesienie ogólnej stopy życiowej jej ludności. Dla takich przypadków został ustalony w rozdziałach C i D niniejszego artykułu specjalny tryb postępowania.
4. (a) W związku z powyższym, układająca się strona, której gospodarka może jedynie zapewnić ludności niską stopę życiową* i znajduje się we wczesnych stadiach swego rozwoju,* będzie mogła czasowo odstąpić od postanowień innych artykułów niniejszego układu, zgodnie z postanowieniami rozdziałów A, B i C niniejszego artykułu.
- (b) Układająca się strona, której gospodarka jest na drodze rozwoju, lecz nie jest objęta postanowieniami punktu (a), może składać wnioski do układających się stron na podstawie rozdziału D niniejszego artykułu.
5. Układające się strony uznają, że wpływy z eksportu układających się stron, których gospodarka jest typu, o jakim mowa w ustępie 4 (a) i (b), i uzależniona jest od eksportu niewielu surowców, mogą ulec poważnemu zmniejszeniu na skutek spadku sprzedaży tych surowców. W związku z powyższym, gdy eksport surowców takiej układającej się strony zostanie poważnie zagrożony środkami podjętymi przez inną układającą się stronę, to ta układająca się strona będzie mogła skorzystać z postanowień artykułu XXII niniejszego układu dotyczących konsultacji.
6. Układające się strony będą dokonywać corocznie przeglądu wszystkich środków stosowanych na podstawie postanowień rozdziałów C i D niniejszego artykułu.

Rozdział A

7. (a) Jeżeli jedna z układających się stron, o których mowa w ustępie 4(a) niniejszego artykułu, uzna, że w celu stworzenia określonej gałęzi przemysłu* dla podniesienia ogólnej stopy życiowej jej ludności pożądana jest zmiana lub wycofanie koncesji, wyszczególnionych w odpowiedniej liście stanowiącej załącznik do niniejszego układu, notyfikuje ona to układającym się stronom i rozpocznie negocjacje z każdą układającą się stroną, z którą koncesje takie były pierwotnie wynegocjowane, oraz z każdą inną układającą się stroną, którą układające się strony uznają za istotnie zainteresowaną tymi koncesjami. Jeżeli takie układające się strony dojdą do porozumienia, będą one uprawnione do zmiany lub wycofania koncesji wyszczególnionych w odpowiednich listach stanowiących załącznik do niniejszego układu, w celu wprowadzenia w życie tego porozumienia, łącznie ze wszystkimi z tym związanymi wyrównaniami.
- (b) Jeżeli porozumienie nie zostanie osiągnięte w terminie sześćdziesięciu dni od notyfikacji, o której mowa w punkcie (a) niniejszego ustępu, układająca się strona, która proponuje zmianę lub wycofanie koncesji, będzie mogła przedstawić sprawę układającym się stronom, które ją rozpatrzą w jak najkrótszym czasie. Jeżeli uznają one, że układająca się strona, która proponuje zmianę lub wycofanie koncesji, uczyniła wszystko, co było w jej mocy, aby doprowadzić do porozumienia, i że proponowane przez nią wyrównanie jest odpowiednie, to owa układająca się strona będzie uprawniona do zmiany lub cofnięcia koncesji, pod warunkiem równoczesnego udzielenia wyrównania. Jeżeli układające się strony nie stwierdzą, że wyrównanie oferowane przez układającą się stronę, która proponuje zmianę lub wycofanie koncesji, jest odpowiednie, lecz stwierdzą, że uczyniła ona wszystko, co było w jej mocy, aby zaproponować odpowiednie wyrównanie, to owa układająca się strona będzie uprawniona do zmiany lub wycofania koncesji. Jeżeli działanie takie zostanie podjęte, każda inna układająca się strona, o której mowa w punkcie (a) niniejszego ustępu, będzie uprawniona do zmiany lub wycofania w istocie równoważnych koncesji uprzednio wynegocjowanych z układającą się stroną, która podjęła wspomniane działanie*.

Rozdział B

8. Układające się strony uznają, że układające się strony, o których mowa w ustępie 4(a) niniejszego artykułu, znajdujące się na drodze szybkiego rozwoju, mogą napotykać trudności bilansu płatniczego, wynikające głównie z ich wysiłków rozszerzenia ich rynku wewnętrznego, jak również w niestabilności ich warunków handlu.
9. W celu zabezpieczenia swej zewnętrznej sytuacji finansowej i zabezpieczenia poziomu rezerw, odpowiednich dla wykonania swego programu rozwoju gospodarczego, układająca się strona, o której mowa w ustępie 4(a) niniejszego artykułu, może, z zastrzeżeniem postanowień ustępów od 10 do 12 włącznie,

kontrolować ogólny poziom swego importu poprzez ograniczanie ilości lub wartości towarów objętych pozwoleniami importowymi; pod warunkiem że ograniczenia importowe ustanawiane, utrzymywane w mocy lub zastrzone nie przekroczą zakresu niezbędnego dla:

- (a) przeciwdziałania groźbie poważnego zmniejszenia się jej rezerw walutowych lub położenia kresu temu zmniejszaniu; albo
- (b) w przypadku układającej się strony posiadającej niedostateczne rezerwy dewizowe, osiągnięcia rozsądnej stopy wzrostu jej rezerw walutowych.

W obu przypadkach będą należycie wzięte pod uwagę wszystkie czynniki specjalne, mogące wpływać na stan rezerw walutowych układającej się strony lub na jej zapotrzebowania na rezerwy, uwzględniając przy tym, gdy ma ona dostęp do specjalnych kredytów zagranicznych lub innych środków, potrzebę zapewnienia właściwego wykorzystania takich kredytów lub środków.

10. Przy stosowaniu tych ograniczeń układająca się strona może określić ich oddziaływanie na import różnych produktów lub kategorii produktów w ten sposób, aby dać pierwszeństwo importowi produktów najbardziej niezbędnych z punktu widzenia jej polityki rozwoju gospodarczego; pod warunkiem że ograniczenia te będą stosowane w sposób pozwalający uniknąć niepotrzebnego naruszenia interesów jakiegokolwiek innej układającej się strony i tworzenia nieuzasadnionych przeszkód dla importu w minimalnych ilościach handlowych jakichkolwiek towarów, których wyłączenie z importu zakłóciłoby normalne powiązania handlowe; jak również, pod warunkiem iż wspomniane ograniczenia nie będą stosowane w sposób stwarzający przeszkody dla importu próbek handlowych lub dla przestrzegania procedur dotyczących patentów, znaków towarowych, praw autorskich lub podobnych.
11. Realizując swoją politykę wewnętrzną, odnośna układająca się strona będzie należycie uwzględniać potrzebę przywrócenia równowagi swego bilansu płatniczego na zdrowych i trwałych podstawach oraz potrzebę zapewnienia ekonomicznego wykorzystania swych zasobów produkcyjnych. W miarę poprawy sytuacji będzie ona stopniowo łagodzić wszelkie ograniczenia stosowane w myśl niniejszego rozdziału i utrzyma je tylko w stopniu niezbędnym w świetle postanowień ustępu 9 niniejszego artykułu, a zniesie je całkowicie, gdy sytuacja nie będzie już usprawiedliwiać ich utrzymania; żadna układająca się strona nie będzie zobowiązana jednakże do zniesienia lub zmiany ograniczeń, wychodząc z założenia, że dokonanie zmian w jej polityce rozwoju gospodarczego uczyniłoby zbędnymi ograniczenia stosowane przez nią w myśl niniejszego rozdziału*.
12. (a) Każda układająca się strona wprowadzająca nowe ograniczenia lub podnosząca ogólny poziom ograniczeń stosowanych dotychczas, przez istotne zaostrenie środków stosowanych na podstawie niniejszego rozdziału, będzie obowiązana, niezwłocznie po wprowadzeniu lub zaostreniu tych ograniczeń (lub, w przypadku gdy uprzednie konsultacje są praktycznie możliwe, przed dokonaniem powyższego) do konsultacji z układającymi się stronami w sprawie charakteru trudności w jej bilansie płatniczym, alternatywnych środków zaradczych, jakie mogłaby ona podjąć, jak również zagadnienia prawdopodobnego wpływu tych ograniczeń na gospodarkę innych układających się stron.
  - (b) Układające się strony w ustalonym przez siebie terminie* dokonają przeglądu wszystkich ograniczeń jeszcze stosowanych w tym dniu na mocy niniejszego rozdziału. Po upływie dwóch lat od tego terminu układające się strony, stosujące ograniczenia na mocy niniejszego rozdziału, rozpoczną z układającymi się stronami w odstępach w przybliżeniu dwuletnich, lecz nie krótszych, konsultacje, o których mowa w punkcie (a) niniejszego ustępu, zgodnie z programem ustalonym corocznie przez układające się strony; jednakże żadna konsultacja, o której mowa w niniejszym punkcie, nie odbędzie się przed upływem dwóch lat po zakończeniu konsultacji o charakterze ogólnym, które zostaną wszczęte na mocy jakiegokolwiek innego postanowienia niniejszego ustępu.
  - (c) (i) Jeżeli w toku konsultacji, przeprowadzonej z jedną z układających się stron w myśl punktu (a) lub (b) niniejszego ustępu, układające się strony uznają, że ograniczenia nie są zgodne z postanowieniami niniejszego rozdziału lub artykułu XIII (z zastrzeżeniem postanowień artykułu XIV), wskażą one na istotę rozbieżności i mogą zalecić wprowadzenie do tych ograniczeń odpowiednich zmian.
    - (ii) Jednakże, jeżeli w wyniku tych konsultacji układające się strony stwierdzą, że ograniczenia są stosowane w sposób pociągający za sobą poważną sprzeczność z postanowieniami niniejszego rozdziału lub artykułu XIII (z zastrzeżeniem postanowień artykułu XIV) i że powodują one lub stwarzają groźbę strat w handlu jednej z układających się stron, powiadomią o tym układającą się stronę stosującą ograniczenia i wydadzą odpowiednie zalecenia, mające na celu zapewnienie przestrzegania właściwych postanowień w ustalonym terminie. Jeżeli układająca się strona nie zastosuje się w ustalonym terminie do otrzymanych zaleceń, układające się strony będą mogły zwolnić każdą układającą się stronę, której interesy handlowe zostały naruszone na skutek wyżej wymienionych ograniczeń, z takich zobowiązań wynikających z niniejszego układu wobec układającej się strony stosującej te ograniczenia, z których zwolnienie uznają one za słuszne w danych okolicznościach.

- (d) Układające się strony zaproszą każdą układającą się stronę stosującą ograniczenia w myśl niniejszego rozdziału do wejścia z nimi w konsultacje, na żądanie każdej układającej się strony, która będzie mogła wykazać *prima facie*, że ograniczenia te są sprzeczne z postanowieniami niniejszego rozdziału lub artykułu XIII (z zastrzeżeniem postanowień artykułu XIV) i że jej interesy handlowe zostały przez to naruszone. Zaprośzenie takie zostanie jednak wystosowane tylko wówczas, gdy układające się strony stwierdzą, że bezpośrednie dyskusje, jakie miały miejsce między układającymi się stronami, nie dały rezultatu. Jeżeli w wyniku konsultacji przeprowadzonych z układającymi się stronami nie dojdzie do porozumienia i jeżeli stwierdzą one, że ograniczenia są stosowane w sposób sprzeczny ze wspomnianymi postanowieniami i że wynika z tego szkoda lub groźba szkody dla handlu układającej się strony, która wystąpiła z żądaniem konsultacji, to zalecą zniesienie lub zmianę tych ograniczeń. Jeżeli ograniczenia nie zostaną zniesione lub zmienione w terminie ustalonym przez układające się strony, będą one mogły zwolnić układającą się stronę, która wystąpiła z żądaniem konsultacji, z takich zobowiązań wynikających z niniejszego układu wobec układającej się strony stosującej ograniczenia, z których zwolnienie uznają one w danych okolicznościach za słuszne.
- (e) Jeżeli układająca się strona, wobec której zostały zastosowane środki zgodnie z ostatnim zdaniem punktu (c) (ii) lub punktu (d) niniejszego ustępu, stwierdzi, że zwolnienie z zobowiązań, udzielone przez układające się strony, szkodliwie wpływa na wykonanie jej programu i prowadzenie polityki rozwoju gospodarczego, będzie ona uprawniona do pisemnego powiadomienia sekretarza wykonawczego²⁾ układających się stron, w ciągu sześćdziesięciu dni od dnia zastosowania wymienionych środków, o swym zamiarze wystąpienia z niniejszego układu. Wystąpienie takie nabierze mocy sześćdziesiątego dnia następującego po dniu, w którym sekretarz wykonawczy otrzyma to powiadomienie.
- (f) Stosując niniejszy ustęp, układające się strony uwzględnią należyte czynniki wymienione w ustępie 2 niniejszego artykułu. Ustalenia na mocy niniejszego ustępu powinny być podjęte bez zwłoki, w miarę możliwości w ciągu sześćdziesięciu dni od rozpoczęcia konsultacji.

Rozdział C

13. Jeżeli układająca się strona, o której mowa w ustępie 4 (a) niniejszego artykułu, stwierdzi, że dla utworzenia określonego przemysłu*, celem podniesienia ogólnego poziomu stopy życiowej ludności, konieczna jest pomoc państwa, a żadne środki zgodne z innymi postanowieniami niniejszego układu praktycznie nie mogą prowadzić do realizacji tego celu, będzie ona mogła skorzystać z postanowień i procedur ustalonych w niniejszym rozdziale*.
14. Odnośna układająca się strona powiadomi układające się strony o szczególnych trudnościach, jakie napotyka przy realizacji celu określonego w ustępie 13 niniejszego artykułu, oraz wskaże określony środek w zakresie importu, który zamierza zastosować dla przeciwdziałania tym trudnościom. Nie zastosuje jednak tego środka przed upływem terminu ustalonego w ustępie 15 lub ustępie 17, w zależności od okoliczności, lub jeżeli środek ten dotyczy importu produktu będącego przedmiotem koncesji objętej odpowiednią listą stanowiącą załącznik do niniejszego układu, dopóki nie uzyska na to zgody układających się stron stosownie do postanowień ustępu 18; jednakże, jeżeli gałąź przemysłu korzystająca z pomocy rozpoczęła już produkcję, układająca się strona będzie uprawniona, po powiadomieniu o tym układających się stron, do podjęcia środków koniecznych do przeciwdziałania temu, aby w tym okresie import danego produktu lub produktów przekroczył w znacznym stopniu normalny poziom*.
15. Jeżeli w ciągu trzydziestu dni od dnia powiadomienia ich o środku układające się strony nie zażądają od odnośnej układającej się strony rozpoczęcia konsultacji*, to ta układająca się strona będzie uprawniona do odstąpienia od odpowiednich postanowień innych artykułów niniejszego układu, w stopniu niezbędnym do zastosowania zamierzanego środka.
16. Jeżeli układające się strony zażądają tego*, odnośna układająca się strona rozpocznie z nimi konsultacje dotyczące celu zamierzanego środka, alternatywnych środków możliwych do zastosowania w ramach niniejszego układu oraz wpływu, jaki proponowany środek mógłby wywrzeć na interesy handlowe lub gospodarcze innych układających się stron. Jeżeli w wyniku tych konsultacji układające się strony dojdą do przekonania, że nie ma takich środków zgodnych z innymi postanowieniami niniejszego układu, które można by zastosować dla osiągnięcia celów określonych w ustępie 13 niniejszego artykułu, i jeżeli wyrażą one zgodę* na zamierzany środek, to odnośna układająca się strona będzie zwolniona z zobowiązań wynikających z odpowiednich postanowień innych artykułów niniejszego układu, w stopniu, w jakim to będzie konieczne dla zastosowania zamierzanego środka.
17. Jeżeli w ciągu dziewięćdziesięciu dni od dnia powiadomienia o zamierzonym środku, stosownie do ustępu 14 niniejszego artykułu, układające się strony nie wyrażą zgody na taki środek, to odnośna układająca się strona będzie mogła go zastosować po poinformowaniu o tym układających się stron.

²⁾ Decyzją z dnia 23 marca 1965 r. układające się strony zmieniły tytuł zwierzchnika sekretariatu GATT z „sekretarz wykonawczy” na „dyrektor generalny”.

18. Jeżeli zamierzany środek dotyczy produktu stanowiącego przedmiot koncesji, objętego odpowiednią listą stanowiącą załącznik do niniejszego układu, odnośna układająca się strona podejmie konsultacje z każdą inną układającą się stroną, z którą koncesja ta została pierwotnie wynegocjowana, jak również z każdą inną układającą się stroną, którą układające się strony uznają za istotnie tym zainteresowaną. Układające się strony wyrażą zgodę* na zamierzany środek, jeśli uznają, że dla zrealizowania celów określonych w ustępie 13 niniejszego artykułu nie istnieje praktyczna możliwość zastosowania środków zgodnych z innymi postanowieniami niniejszego układu, i jeśli są przekonane:
- (a) że w wyniku wspomnianych wyżej konsultacji zostało osiągnięte porozumienie z takimi innymi układającymi się stronami; lub
  - (b) jeżeli takie porozumienie nie zostało osiągnięte w ciągu sześćdziesięciu dni od dnia otrzymania przez układającą się stronę powiadomienia przewidzianego w ustępie 14, że układająca się strona zamierzająca skorzystać z postanowień niniejszego rozdziału uczyniła wszystko, co było w jej mocy dla osiągnięcia takiego porozumienia, i że interesy innych układających się stron są odpowiednio zabezpieczone*.
- Układająca się strona korzystająca z postanowień niniejszego rozdziału będzie wówczas zwolniona ze swoich zobowiązań, wynikających z odpowiednich postanowień innych artykułów niniejszego układu, w zakresie niezbędnym do umożliwienia jej zastosowania wspomnianego środka.
19. Jeżeli proponowany środek, o jakim mowa w ustępie 13 niniejszego artykułu, dotyczy gałęzi przemysłu, której utworzenie zostało w początkowym okresie ułatwione pośrednią ochroną, wynikającą z ograniczeń nałożonych przez odnośną układającą się stronę w celach utrzymania równowagi bilansu płatniczego na mocy odpowiednich postanowień niniejszego układu, odnośna układająca się strona będzie mogła odwołać się do postanowień i procedur przewidzianych w niniejszym rozdziale, pod warunkiem że nie zastosuje projektowanych środków bez zgody* układających się stron*.
20. Żadne z postanowień poprzednich ustępów niniejszego rozdziału nie usprawiedliwia jakiegokolwiek odstępstwa od postanowień artykułów I, II i XIII niniejszego układu. Zastrzeżenia przewidziane w ustępie 10 niniejszego artykułu będą miały zastosowanie również do wszelkich ograniczeń, o których mowa w niniejszym rozdziale.
21. Kiedy stosowany jest środek na mocy postanowień ustępu 17 niniejszego artykułu, każda układająca się strona, której interesy zostaną istotnie naruszone przez ten środek, będzie mogła zawiesić wobec układającej się strony korzystającej z postanowień niniejszego rozdziału stosowanie koncesji mających równoważną wartość lub innych zobowiązań wynikających z niniejszego układu, których zawieszenie nie spotka się ze sprzeciwem* układających się stron, pod warunkiem że układające się strony zostaną o nim uprzedzone sześćdziesiąt dni wcześniej, najpóźniej w ciągu sześciu miesięcy od zastosowania lub zmiany w istotny sposób środka działającego na niekorzyść poszkodowanej układającej się strony. Każda taka układająca się strona stworzy odpowiednią możliwość konsultacji, stosownie do postanowień artykułu XXII niniejszego układu.

Rozdział D

22. Każda układająca się strona, o której mowa w ustępie 4(b) niniejszego artykułu i która, w interesie rozwoju swej gospodarki, pragnie wprowadzić w celu utworzenia określonego przemysłu* środek określony w ustępie 13 niniejszego artykułu, może ubiegać się o zatwierdzenie takiego środka przez układające się strony. Układające się strony podejmą niezwłocznie konsultacje z odnośną układającą się stroną i przy podejmowaniu decyzji będą się kierować względami określonymi w ustępie 16. Jeżeli układające się strony wyrażą zgodę* na zamierzany środek, odnośna układająca się strona będzie zwolniona z zobowiązań wynikających z odpowiednich postanowień innych artykułów niniejszego układu, w zakresie niezbędnym do umożliwienia jej zastosowania tego środka. Jeżeli proponowany środek dotyczy towaru stanowiącego przedmiot koncesji określonej w odpowiedniej liście stanowiącej załącznik do niniejszego układu, będą miały zastosowanie postanowienia ustępu 18*.
23. Jakikolwiek środek zastosowany na mocy niniejszego rozdziału musi być zgodny z postanowieniami ustępu 20 niniejszego artykułu.

Artykuł XIX

Nadzwyczajne działania dotyczące importu określonych produktów

1. (a) Jeżeli w wyniku nieprzewidzianego rozwoju sytuacji i na skutek zobowiązań zaciągniętych przez jedną z układających się stron na mocy niniejszego układu, łącznie z koncesjami celnymi, jakikolwiek produkt importowany jest na terytorium tej układającej się strony w tak zwiększonych ilościach i na takich warunkach, że powoduje to lub grozi spowodowaniem poważnej szkody krajowym producentom podobnych produktów lub produktów bezpośrednio konkurencyjnych, dana układająca się strona ma prawo

- w odniesieniu do tego produktu i w takim stopniu i na taki czas, jaki będzie konieczny dla zapobieżenia szkodzie lub jej naprawienia, zawiesić zobowiązania w całości lub w części albo cofnąć lub zmienić koncesje.
- (b) Jeżeli jakikolwiek produkt, który jest przedmiotem koncesji odnoszącej się do preferencji, jest importowany na terytorium układającej się strony w okolicznościach, o których mowa w punkcie (a) niniejszego ustępu, tak że powoduje to lub grozi spowodowaniem poważnej szkody krajowym producentom podobnych produktów lub produktów bezpośrednio konkurencyjnych na terytorium układającej się strony, korzystającej obecnie lub uprzednio ze wspomnianej preferencji, układająca się strona będąca importerem będzie mogła na żądanie innej układającej się strony zawiesić odpowiednie zobowiązania w całości lub części lub cofnąć albo też zmienić koncesje w odniesieniu do danego towaru, w takim stopniu i na taki czas, jaki będzie konieczny dla zapobieżenia szkodzie lub jej naprawienia.
2. Każda układająca się strona, zanim podejmie działania zgodnie z postanowieniami ustępu 1 niniejszego artykułu, powiadomi o tym na piśmie układające się strony możliwie najwcześniej i umożliwi układającym się stronom oraz układającym się stronom istotnie zainteresowanym eksportem danego produktu przekonsultowanie z nią działań, które zamierza podjąć. Gdy powiadomienie to dotyczyć będzie koncesji odnoszących się do preferencji, należy w nim wymienić układającą się stronę, która zażądała podjęcia tych działań. W okolicznościach krytycznych, gdy wszelka zwłoka mogłaby pociągnąć za sobą trudne do naprawienia szkody, działania wymienione w ustępie 1 niniejszego artykułu będą mogły być zastosowane tymczasowo bez uprzednich konsultacji, pod warunkiem że konsultacje zostaną rozpoczęte natychmiast po podjęciu wspomnianych działań.
3. (a) Jeżeli zainteresowane układające się strony nie dojdą do porozumienia w przedmiocie powyższych działań, układająca się strona, która proponuje podjęcie lub kontynuowanie stosowania tych działań, będzie miała mimo wszystko prawo do tego, a jeżeli działania takie zostały podjęte lub są kontynuowane, poszkodowane układające się strony będą uprawnione, nie później niż w ciągu dziewięćdziesięciu dni od podjęcia tych działań, do zawieszenia po upływie trzydziestu dni od dnia otrzymania przez układającą się stronę pisemnego zawiadomienia o tym zawieszeniu stosowania wobec handlu układającej się strony podejmującej te działania lub, w przypadku, o którym mowa w punkcie (b) ustępu 1 niniejszego artykułu, wobec handlu układającej się strony żądającej podjęcia tych działań takich, faktycznie równoważnych koncesji lub innych zobowiązań wynikających z niniejszego układu, których zawieszenie nie spotyka się ze sprzeciwem układających się stron.
- (b) Niezależnie od postanowień punktu (a) niniejszego ustępu, jeżeli działania podjęte są na podstawie ustępu 2 niniejszego artykułu bez uprzednich konsultacji i powodują lub grożą spowodowaniem poważnej szkody krajowym producentom produktów dotkniętych tymi działaniami na terytorium jednej z układających się stron, strona ta będzie uprawniona, w przypadku gdyby jakkolwiek zwłoka w tym względzie spowodowała straty trudne do naprawienia, do zawieszenia od chwili zastosowania tych działań i w ciągu całego czasu trwania konsultacji koncesji lub innych zobowiązań w stopniu niezbędnym do zapobieżenia lub przeciwdziałania tym stratom.

Artykuł XX

Ogólne wyjątki

Z zastrzeżeniem, że środki poniższe nie będą użyte w sposób stwarzający możliwość stosowania samowolnej lub nieusprawiedliwionej dyskryminacji w stosunkach między krajami, w których panują te same warunki, bądź stosowania ukrytych ograniczeń w handlu międzynarodowym, żadne z postanowień niniejszego układu nie będzie interpretowane jako stanowiące przeszkodę dla podjęcia lub stosowania przez jakąkolwiek układającą się stronę środków:

- (a) koniecznych do ochrony moralności publicznej;
- (b) koniecznych do ochrony życia lub zdrowia ludzi, zwierząt lub roślin;
- (c) dotyczących importu lub eksportu złota lub srebra;
- (d) koniecznych do zapewnienia przestrzegania ustaw i przepisów wykonawczych niepozostających w sprzeczności z postanowieniami niniejszego układu, łącznie z ustawami i przepisami dotyczącymi wykonywania polityki celnej, realizacji monopolii funkcjonujących zgodnie z ustępem 4 artykułu II i z artykułem XVII, ochrony patentów, znaków towarowych i praw autorskich oraz przeciwdziałania oszukańczym praktykom;
- (e) dotyczących produktów pracy więźniów;
- (f) stosowanych w celu ochrony zabytków narodowych, mających wartość artystyczną, historyczną lub archeologiczną;

- (g) dotyczących zachowania wyczerpywalnych zasobów naturalnych, jeżeli środki takie są stosowane łącznie z ograniczeniami produkcji lub konsumpcji krajowej;
- (h) podjętych w wykonaniu zobowiązań, wynikających z międzyrządowej umowy towarowej, która jest zgodna z kryteriami przedłożonymi układającym się stronom i nieodrzuconymi przez nie lub która sama została przedłożona układającym się stronom i nie została odrzucona*;
- (i) powodujących ograniczenia eksportu surowców pochodzenia krajowego, niezbędnych do zapewnienia podstawowej ilości tego surowca krajowemu przemysłowi przetwórczemu w okresach, gdy w wykonaniu państwowego programu stabilizacji cen ich cena wewnętrzna jest utrzymana na poziomie niższym od cen światowych; z zastrzeżeniem, że ograniczenia te nie spowodują wzrostu eksportu lub nie zwiększą ochrony udzielanej danemu przemysłowi i nie będą sprzeczne z postanowieniami niniejszego układu dotyczącymi niedyskryminacji;
- (j) istotnych przy nabywaniu lub dystrybucji produktów, których odczuwa się powszechny lub lokalny niedobór; pod warunkiem że wymienione środki będą zgodne z zasadą, że wszystkie układające się strony mają prawo do słusznego udziału w międzynarodowych dostawach takich produktów, zaś wszelkie takie środki, które są niezgodne z innymi postanowieniami niniejszego układu, zostaną zniesione, gdy tylko okoliczności, które usprawiedliwiały ich stosowanie, przestaną istnieć. Układające się strony, najpóźniej w dniu 30 czerwca 1960 r., rozpatrzą potrzebę utrzymania w mocy postanowień niniejszego punktu.

Artykuł XXI

Wyjątki ze względów bezpieczeństwa

Żadne z postanowień niniejszego układu nie będzie interpretowane jako:

- (a) nakładające na jakąkolwiek układającą się stronę obowiązek udzielania informacji, których ujawnienie jest jej zdaniem sprzeczne z jej żywotnymi interesami bezpieczeństwa; lub
- (b) stanowiące przeszkodę w podejmowaniu przez jakąkolwiek układającą się stronę wszelkich działań, jakie uważa ona za niezbędne do ochrony swych żywotnych interesów bezpieczeństwa:
  - (i) w zakresie materiałów rozszczepialnych lub materiałów, z których się je wytwarza;
  - (ii) w zakresie handlu bronią, amunicją i sprzętem wojennym oraz wszelkiego rodzaju handlu innymi towarami i materiałami, przeznaczonymi bezpośrednio lub pośrednio do zaopatrzenia sił zbrojnych;
  - (iii) stosowanych w czasie wojny lub innej sytuacji nadzwyczajnej w stosunkach międzynarodowych; lub
- (c) stanowiące przeszkodę dla jakiegokolwiek układającej się strony w podjęciu działań w wykonaniu jej zobowiązań wynikających z Karty Narodów Zjednoczonych dla utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa.

Artykuł XXII

Konsultacje

1. Każda układająca się strona życzliwie rozpatrzy i stworzy odpowiednie możliwości przeprowadzenia konsultacji w sprawie wystąpienia każdej innej układającej się strony, dotyczącego jakiegokolwiek sprawy mającej wpływ na stosowanie niniejszego układu.
2. Układające się strony mogą, na żądanie układającej się strony, podjąć konsultacje z jedną lub kilkoma układającymi się stronami w sprawach, których nie można rozwiązać zadowolająco w drodze konsultacji przewidzianych w ustępie 1.

Artykuł XXIII

Zniweczenie lub naruszenie

1. Jeżeli jedna z układających się stron uważa, że jakaś korzyść przypadająca jej bezpośrednio lub pośrednio z postanowień niniejszego układu jest niweczona albo naruszana lub że realizowanie celów niniejszego układu jest zagrożone wskutek:
  - (a) niewywiązywania się przez inną układającą się stronę z zobowiązań nałożonych przez niniejszy układ bądź
  - (b) zastosowania przez inną układającą się stronę jakichkolwiek środków, niezależnie, czy są one sprzeczne z postanowieniami niniejszego układu, czy też nie, bądź
  - (c) zaistnienia jakiegokolwiek innej sytuacji,

to ta układająca się strona może, w celu właściwego załatwienia tej sprawy, skierować na piśmie wystąpienia lub propozycje do innej lub innych układających się stron, które są jej zdaniem zainteresowane. Każda układająca się strona, do której się w ten sposób zwrócono, rozpatrzy życzliwie skierowane pod jej adresem wystąpienia i propozycje.

2. Jeżeli sprawa nie zostanie właściwie rozwiązana w rozsądnym terminie przez zainteresowane układające się strony lub jeżeli trudności są rodzaju, o którym mowa w ustępie 1(c) niniejszego artykułu, sprawa może być przekazana układającym się stronom. Układające się strony zbadają niezwłocznie przekazaną im w tym trybie sprawę i w zależności od przypadku wystosują odpowiednie zalecenia układającym się stronom, które uważają za zainteresowane, bądź wydadzą orzeczenie w tej sprawie. Układające się strony mogą konsultować się z układającymi się stronomi, z Radą Gospodarczą i Społeczną Organizacją Narodów Zjednoczonych i z każdą odpowiednią organizacją międzyrządową, w przypadkach, w których uznają taką konsultację za niezbędną. Jeżeli układające się strony uznają, że sytuacja jest na tyle poważna, że usprawiedliwia taki krok, mogą upoważnić każdą układającą się stronę lub strony do zawieszenia stosowania wobec innej układającej się strony lub stron takich koncesji lub innych zobowiązań podjętych ma mocy niniejszego układu, jakie uznają za właściwe w danych okolicznościach. Jeżeli faktycznie zawieszono stosowanie jakiegokolwiek koncesji lub innego zobowiązania wobec jakiegokolwiek układającej się strony, to ta układająca się strona będzie mogła, nie później niż w ciągu sześćdziesięciu dni po podjęciu takiego kroku, wystosować pisemne powiadomienie do sekretarza wykonawczego³⁾ układających się stron o zamiarze wystąpienia z niniejszego układu. Wystąpienie takie nabierze mocy sześćdziesiątego dnia następującego po dniu, w którym sekretarz wykonawczy otrzymał to powiadomienie.

CZĘŚĆ III

Artykuł XXIV

Terytorialny zakres stosowania, handel przygraniczny, unie celne i strefy wolnego handlu

1. Postanowienia niniejszego układu będą miały zastosowanie do obszaru celnego metropolii układających się stron, jak również do każdego innego obszaru celnego, w stosunku do którego niniejszy układ został przyjęty na mocy artykułu XXVI lub jest stosowany na podstawie artykułu XXXIII lub zgodnie z Protokołem o tymczasowym stosowaniu. Każdy taki obszar celny będzie, wyłącznie dla celów terytorialnego zakresu stosowania niniejszego układu, traktowany tak, jakby był układającą się stroną, z zastrzeżeniem, że postanowienia niniejszego ustępu nie będą interpretowane jako stwarzające jakiegokolwiek prawa lub obowiązki w stosunkach między dwoma lub więcej obszarami celnymi, odnośnie do których niniejszy układ został przyjęty na podstawie artykułu XXVI lub jest stosowany na podstawie artykułu XXXIII lub zgodnie z Protokołem o tymczasowym stosowaniu przez jedną układającą się stronę.
2. Dla celów niniejszego układu za obszar celny uważa się każde terytorium, na którym odrębna taryfa celna lub inne przepisy handlowe są stosowane wobec istotnej części jego handlu z innymi terytoriami.
3. Postanowienia niniejszego układu nie mogą być interpretowane jako stanowiące przeszkodę:
  - (a) w korzystaniu z przywilejów udzielonych przez jakąkolwiek układającą się stronę graniczącym z nią krajom, w celu ułatwienia ruchu przygranicznego;
  - (b) w korzystaniu z przywilejów udzielonych dla handlu z Wolnym Obszarem Triestu przez graniczące z nim kraje, pod warunkiem że przywileje te nie będą sprzeczne z traktatami pokojowymi zawartymi po drugiej wojnie światowej.
4. Układające się strony uznają potrzebę zwiększenia wolności handlu przez rozwijanie, w drodze dobrowolnych układów, ściślejszej integracji gospodarki krajów będących stronami takich układów. Uznają one również, że utworzenie unii celnej lub strefy wolnego handlu powinno mieć na celu ułatwienie wymiany handlowej między wchodzącymi w ich skład terytoriami, a nie tworzenie barier dla wymiany handlowej innych układających się stron z tymi terytoriami.
5. W związku z powyższym, postanowienia niniejszego układu nie będą stanowić przeszkody w utworzeniu unii celnej lub strefy wolnego handlu między terytoriami układających się stron bądź też zawarcia przez nie przejściowego układu niezbędnego do utworzenia unii celnej lub strefy wolnego handlu, z zastrzeżeniem, że:
  - (a) w przypadku unii celnej lub przejściowego układu prowadzącego do utworzenia unii celnej cła i inne środki regulowania handlu wprowadzone przy utworzeniu takiej unii celnej lub przy zawarciu przejściowego układu nie będą, w odniesieniu do handlu z układającymi się stronomi nieuczestniczącymi w ta-

³⁾ Decyzją z dnia 23 marca 1965 r. układające się strony zmieniły tytuł zwierzchnika sekretariatu GATT z „sekretarz wykonawczy” na „dyrektor generalny”.

kiej unii ani układzie przejściowym, w sumie wyższe lub bardziej restrykcyjne niż ogólne obciążenie cłami i innymi środkami regulowania handlu obowiązującymi na terytoriach wchodzących w skład unii celnej przed utworzeniem takiej unii lub zawarciem takiego przejściowego układu, w zależności od przypadku;

- (b) w przypadku strefy wolnego handlu lub przejściowego układu zmierzającego do utworzenia strefy wolnego handlu, cła i inne środki regulowania handlu utrzymywane na każdym z obszarów składowych i stosowane w momencie utworzenia strefy wolnego handlu lub zawarcia przejściowego układu w stosunku do handlu układających się stron niestanowiących części takiej strefy lub nie-uczestniczących w takim układzie nie będą wyższe lub bardziej restrykcyjne niż odpowiednie cła i inne środki regulujące handel obowiązujące na odnośnych terytoriach przed utworzeniem strefy wolnego handlu lub przed zawarciem przejściowego układu, w zależności od przypadku; oraz
- (c) jakikolwiek układ przejściowy, o którym mowa w punktach (a) i (b), będzie zawierał program i kalendarz utworzenia w rozsądnym terminie unii celnej lub strefy wolnego handlu.

6. Jeżeli czyniąc zadość wymogom zawartym w punkcie (a) ustępu 5, układająca się strona proponuje podnieść jakąkolwiek stawkę celną w sposób sprzeczny z postanowieniami artykułu II, stosuje się wówczas tryb postępowania przewidziany w artykule XXVIII. Przy ustalaniu wyrównania zostanie należycie uwzględnione wyrównanie wynikające z już dokonanych obniżek odpowiedniej stawki na innych terytoriach składowych unii.

7. (a) Każda układająca się strona, która postanawia stać się członkiem unii celnej lub strefy wolnego handlu albo zawrzeć przejściowy układ prowadzący do utworzenia takiej unii lub strefy, niezwłocznie powiadomi o tym układające się strony i udzieli im wszelkich informacji odnośnie do zamierzonej unii lub strefy, które umożliwią im skierowanie do układających się stron sprawozdań i zaleceń, jakie uznają za właściwe.

(b) Jeżeli po rozpatrzeniu programu i kalendarza zawartego w układzie przejściowym, o którym mowa w ustępie 5, w konsultacji ze stronami tego układu i przy należyтым uwzględnieniu informacji udzielonych zgodnie z punktem (a), układające się strony stwierdzą, że układ ten najprawdopodobniej nie doprowadzi do utworzenia unii celnej lub strefy wolnego handlu w terminie przewidzianym przez strony zawierające układ lub że termin ten nie jest rozsądny, udzielą stronom układu zaleceń. Strony nie będą utrzymywały w mocy albo w zależności od przypadku nie będą wprowadzały w życie takiego układu, jeżeli nie będą w stanie zmienić go zgodnie z tymi zaleceniami.

(c) Każda istotna zmiana w programie lub kalendarzu, o którym mowa w ustępie 5(c), powinna być podana do wiadomości układającym się stronom, które będą mogły zażądać od zainteresowanych układających się stron, podjęcia z nimi konsultacji, jeżeli uznają, że zmiana ta może zagrozić w utworzeniu unii celnej lub strefy wolnego handlu bądź spowodować niepożądane opóźnienie w ich utworzeniu.

8. Dla celów niniejszego układu:

(a) unia celna oznacza zastąpienie dwóch lub więcej obszarów celnych przez jeden obszar celny, gdy zastąpienie to powoduje:

(i) zniesienie ceł i innych restrykcyjnych środków regulujących handel (z wyjątkiem, tam gdzie jest to konieczne, dozwolonych na mocy artykułów XI, XII, XIII, XIV, XV i XX) w stosunku do w istocie całej wymiany handlowej między terytoriami wchodzącymi w skład unii lub co najmniej w stosunku do w istocie całej wymiany handlowej produktami pochodzącymi z tych terytoriów;

(ii) z zastrzeżeniem postanowień ustępu 9, stosowanie przez każdego członka unii w handlu z terytoriami nienależącymi do unii w istocie tych samych opłat celnych i innych środków regulujących handel;

(b) strefa wolnego handlu oznacza grupę dwóch lub więcej obszarów celnych, między którymi zostały zniesione w odniesieniu do w istocie całej wymiany handlowej, obejmującej produkty pochodzące z tych obszarów, opłaty celne i inne ograniczenia handlowe (z wyjątkiem, tam gdzie to jest konieczne, dozwolonych na mocy artykułów XI, XII, XIII, XIV, XV i XX).

9. Preferencje, o których mowa w ustępie 2 artykułu I, nie zostaną naruszone wskutek utworzenia unii celnej lub strefy wolnego handlu, ale mogą być zniesione lub zmienione w drodze negocjacji z układającymi się stronami, których to dotyczy*. Ta procedura negocjacji z zainteresowanymi układającymi się stronami będzie miała w szczególności zastosowanie przy znoszeniu preferencji niezbędnych dla zapewnienia zgodności z postanowieniami punktów (a)(i) oraz (b) ustępu 8.

10. Decyzją powziętą większością dwóch trzecich, układające się strony mogą zatwierdzać propozycje, które nie odpowiadają w pełni wymogom zawartym w ustępach od 5 do 9 włącznie, pod warunkiem że prowadzą one do utworzenia unii celnej lub strefy wolnego handlu w rozumieniu niniejszego artykułu.

11. Mając na uwadze wyjątkowe okoliczności wynikające z powstania Indii i Pakistanu jako niezależnych państw i uznając fakt, że oba te państwa przez długi czas stanowiły gospodarczą całość, układające się strony zgadzają się, że postanowienia niniejszego układu nie będą stanowić dla tych dwóch państw przeszkody w zawieraniu specjalnych porozumień dotyczących ich wzajemnej wymiany handlowej, do czasu ostatecznego uregulowania ich wzajemnych stosunków handlowych*.
12. Każda układająca się strona podejmie wszelkie właściwe środki, będące w jej mocy, dla zapewnienia przestrzegania postanowień niniejszego układu w granicach jej terytorium przez regionalne i lokalne rządy i władze.

Artykuł XXV

Wspólne działanie układających się stron

1. Przedstawiciele układających się stron będą zbierać się co pewien czas w celu wprowadzenia w życie tych postanowień niniejszego układu, które wymagają wspólnego działania, oraz w celu zapewnienia funkcjonowania niniejszego układu i realizacji jego celów. Tam, gdzie mowa w niniejszym układzie o układających się stronach działających wspólnie, oznaczane są one jako układające się strony.
2. Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych zwoła pierwsze posiedzenie układających się stron, co nastąpi nie później niż 1 marca 1948 r.
3. Każda układająca się strona ma prawo do jednego głosu na wszystkich posiedzeniach układających się stron.
4. Decyzje układających się stron zapadają większością oddanych głosów, z wyjątkiem odmiennych postanowień niniejszego układu.
5. W wyjątkowych okolicznościach, innych niż przewidziane w niniejszym układzie, układające się strony mogą zawiesić zobowiązanie ciążące z tytułu niniejszego układu na układającej się stronie, pod warunkiem że każda taka decyzja będzie przyjęta większością dwóch trzecich oddanych głosów i że większość ta będzie obejmowała więcej niż połowę układających się stron. Taką większością głosów układające się strony mogą również:
  - (i) określić pewne kategorie wyjątkowych okoliczności, w których będą miały zastosowanie inne wy-mogi głosowania przy podejmowaniu decyzji o zawieszeniu zobowiązania, oraz
  - (ii) ustalić takie kryteria, jakie mogą okazać się konieczne dla zastosowania niniejszego ustępu⁴⁾.

Artykuł XXVI

Przyjęcie, wejście w życie i rejestracja

1. Układ niniejszy będzie nosił datę 30 października 1947 r.
2. Układ niniejszy będzie otwarty do przyjęcia przez jakąkolwiek układającą się stronę, która w dniu 1 marca 1955 r. była układającą się stroną lub prowadziła rokowania w sprawie przystąpienia do niniejszego układu.
3. Układ niniejszy, sporządzony w języku angielskim i w języku francuskim, przy czym oba teksty są jednako-wo autentyczne, zostanie złożony Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych, który przekaże jego uwierzytelnione kopie wszystkim zainteresowanym rządóm.
4. Każdy rząd, przyjmując niniejszy układ, złoży dokument przyjęcia sekretarzowi wykonawczemu⁵⁾ układają-cych się stron, który powiadomi wszystkie zainteresowane rządy o dacie złożenia każdego dokumentu przy-jęcia i o dniu wejścia w życie niniejszego układu, zgodnie z postanowieniami ustępu 6 niniejszego artykułu.
5. (a) Każdy rząd, przyjmując niniejszy układ, przyjmuje go w stosunku do terytorium swojej metropolii i in-nych terytoriów, za które ponosi międzynarodową odpowiedzialność, z wyjątkiem takich odrębnych ob-szarów celnych, o których powiadomi sekretarza wykonawczego⁵⁾ układających się stron w chwili przy-jmowania układu.

⁴⁾ Przypis dotyczy wyłącznie angielskiej wersji językowej.

⁵⁾ Decyzją z dnia 23 marca 1965 r. układające się strony zmieniły tytuł zwierzchnika sekretariatu GATT z „sekretarz wyko-nawczy” na „dyrektor generalny”.

- (b) Każdy rząd, który powiadomił w ten sposób sekretarza wykonawczego⁵⁾ o wyjątkach wspomnianych w punkcie (a) niniejszego ustępu, będzie mógł powiadomić go w dowolnym terminie, że jego przyjęcie dotyczy każdego odrębnego obszaru lub obszarów celnych uprzednio wyłączonych; powiadomienie to nabierze mocy trzydziestego dnia następującego po dniu otrzymania go przez sekretarza wykonawczego⁵⁾.
- (c) Jeśli jakikolwiek obszar celny, w stosunku do którego układająca się strona przyjęła niniejszy układ, posiada lub uzyskuje całkowitą autonomię w prowadzeniu swoich zewnętrznych stosunków handlowych i innych spraw objętych niniejszym układem, obszar taki zostanie uznany za układającą się stronę na wniosek odpowiedzialnej za ten obszar odpowiedniej układającej się strony, która złoży oświadczenie stwierdzające wyżej wymieniony stan rzeczy.
6. Niniejszy układ wejdzie w życie w stosunkach między rządami, które go przyjęły, trzydziestego dnia następującego po dniu złożenia sekretarzowi wykonawczemu⁶⁾ układających się stron dokumentów przyjęcia w imieniu rządów wymienionych w załączniku H, na których terytoria przypada 85 % całkowitego handlu zagranicznego terytoriów takich rządów; procent ten będzie ustalony zgodnie z odpowiednią kolumną procentowego udziału określonego w tym załączniku. Dokumenty przyjęcia każdego innego rządu nabrają mocy trzydziestego dnia następującego po dniu ich złożenia.
7. Organizacja Narodów Zjednoczonych upoważniona jest do zarejestrowania niniejszego układu z chwilą, gdy wejdzie on w życie.

Artykuł XXVII

Zawieszenie lub wycofanie koncesji

Każda układająca się strona będzie mogła w każdej chwili zawiesić lub wycofać, w całości lub w części, każdą koncesję objętą odpowiednią listą stanowiącą załącznik do niniejszego układu, odnośnie do której dana układająca się strona ustali, że koncesja ta została pierwotnie wynegocjowana z rządem, który nie stał się lub przestał być układającą się stroną. Układająca się strona podejmująca takie działania powiadomi o nich układające się strony oraz przekonsultuje je, na żądanie, z układającymi się stronami istotnie zainteresowanymi danym produktem.

Artykuł XXVIII*

Zmiana list

1. W pierwszym dniu każdego trzyletniego okresu, przy czym pierwszy okres zaczyna się w dniu 1 stycznia 1958 r. (lub w pierwszym dniu jakiegokolwiek innego okresu*, ustalonego przez układające się strony większością dwóch trzecich oddanych głosów), każda układająca się strona (zwana dalej w niniejszym artykule „wnioskującą układającą się stroną”) będzie mogła zmienić lub cofnąć koncesję*, objętą odpowiednią listą stanowiącą załącznik do niniejszego układu, po przeprowadzeniu rokowań i zawarciu porozumienia z każdą układającą się stroną, z którą koncesja ta została pierwotnie wynegocjowana, jak również z każdą inną układającą się stroną, która zostanie uznana przez układające się strony za głównego dostawcę* (powyższe dwie kategorie układających się stron razem z wnioskującą układającą się stroną zwane są w niniejszym artykule „szczególnie zainteresowanymi układającymi się stronami”); z zastrzeżeniem, że przekonsultuje ona tę sprawę z każdą inną układającą się stroną uznaną przez układające się strony za istotnie zainteresowaną odnośną koncesją*.
2. W tego rodzaju rokowaniach i porozumieniu, które może zawierać postanowienia dotyczące wyrównania w odniesieniu do innych produktów, zainteresowane układające się strony będą dążyły do utrzymania koncesji udzielonych na zasadzie wzajemności i wzajemnych korzyści na poziomie nie mniej korzystnym dla handlu niż przewidziany w niniejszym układzie przed takimi rokowaniami.
3. (a) Jeśli porozumienie pomiędzy szczególnie zainteresowanymi układającymi się stronami nie zostanie osiągnięte przed dniem 1 stycznia 1958 r. lub przed upływem okresu, o którym mowa w ustępie 1 niniejszego artykułu, układająca się strona zamierzająca zmienić lub cofnąć koncesję będzie mimo to mogła to uczynić. Jeżeli to nastąpi, każda układająca się strona, z którą koncesja ta została pierwotnie wynegocjowana, każda układająca się strona uznana zgodnie z ustępem 1 za głównego dostawcę, a także każda układająca się strona uznana zgodnie z ustępem 1 za istotnie zainteresowaną będzie mogła nie później niż w ciągu sześciu miesięcy od podjęcia takiego działania wycofać, po upływie trzy-

⁶⁾ Decyzją z dnia 23 marca 1965 r. układające się strony zmieniły tytuł zwierzchnika sekretariatu GATT z „sekretarz wykonawczy” na „dyrektor generalny”.

- dziestu dni od dnia otrzymania przez układające się strony pisemnego powiadomienia o takim wycofaniu, faktycznie równoważne koncesje, które zostały pierwotnie wynegocjowane z wnioskującą układającą się stroną.
- (b) Gdy szczególnie zainteresowane układające się strony osiągnęły porozumienie, ale inna układająca się strona, której istotne zainteresowanie zostanie uznane zgodnie z ustępem 1 niniejszego artykułu, nie jest usatysfakcjonowana tym porozumieniem, będzie ona mogła, nie później niż w ciągu sześciu miesięcy od podjęcia działania, na mocy takiego porozumienia wycofać, po upływie trzydziestu dni od dnia otrzymania przez układające się strony pisemnego powiadomienia o takim wycofaniu, faktycznie równoważne koncesje, które zostały pierwotnie wynegocjowane z odstępującą układającą się stroną.
4. W szczególnych okolicznościach układające się strony w każdej chwili mogą upoważnić* każdą układającą się stronę do podjęcia rokowań zmierzających do zmiany lub cofnięcia koncesji objętych odpowiednią listą stanowiącą załącznik do niniejszego układu, z poszanowaniem następujących procedur i warunków:
- (a) rokowania* te i wszystkie związane z nimi konsultacje będą prowadzone zgodnie z postanowieniami ustępów 1 i 2 niniejszego artykułu;
- (b) jeżeli w wyniku rokowań zostanie osiągnięte porozumienie między szczególnie zainteresowanymi układającymi się stronami, to będą miały w tym przypadku zastosowanie postanowienia punktu (b) ustępu 3 niniejszego artykułu;
- (c) jeżeli porozumienie między szczególnie zainteresowanymi układającymi się stronami nie zostanie osiągnięte w ciągu sześćdziesięciu dni* od dnia uzyskania upoważnienia na podjęcie rokowań lub w dłuższym terminie, ustalonym przez układające się strony, wnioskująca układająca się strona będzie mogła przedstawić sprawę układającym się stronom;
- (d) w takim przypadku, układające się strony rozpatrzą sprawę możliwie szybko i przedstawią szczególnie zainteresowanym układającym się stronom swoje stanowisko w celu uregulowania tej sprawy. Jeżeli uregulowanie sprawy nastąpi, będą miały zastosowanie postanowienia ustępu 3(b), tak jakby doszło do porozumienia między szczególnie zainteresowanymi układającymi się stronami. Jeżeli sprawa nie zostanie uregulowana przez szczególnie zainteresowane układające się strony, wnioskująca układająca się strona będzie mogła zmienić lub wycofać przyznaną koncesję, o ile układające się strony nie ustalą, że wnioskująca układająca się strona nie dołożyła starań, aby udzielić wystarczającego wyrównania*. Jeżeli zmiana lub cofnięcie koncesji nastąpiły, każda układająca się strona, z którą koncesja została pierwotnie wynegocjowana, uznana, zgodnie z punktem (a) ustępu 4, za głównego dostawcę i każda układająca się strona, której istotne zainteresowanie zostanie uznane zgodnie z punktem (a) ustępu 4, będzie miała prawo, w ciągu sześciu miesięcy od podjęcia takiego działania i, po upływie trzydziestu dni od dnia otrzymania przez układające się strony powiadomienia o takim wycofaniu, zmienić lub wycofać faktycznie równoważne koncesje, które zostały pierwotnie wynegocjowane z wnioskującą układającą się stroną.
5. Do dnia 1 stycznia 1958 r. i przed upływem każdego okresu, o którym mowa w ustępie 1, każda układająca się strona będzie mogła, powiadamiając o tym układające się strony, zastrzec sobie prawo w ciągu przyszłego okresu do zmiany odpowiedniej listy zgodnie z trybem postępowania określonym w ustępach 1 do 3. Jeżeli układająca się strona skorzysta z tego uprawnienia, inne układające się strony będą uprawnione w ciągu tego samego okresu do zmiany lub cofnięcia, zgodnie z tym samym trybem postępowania, koncesji wynegocjowanych pierwotnie z tą układającą się stroną.

Artykuł XXVIII bis

Rokowania taryfowe

1. Układające się strony uznają, że cła często stanowią poważne przeszkody dla wymiany handlowej, dlatego też rokowania zmierzające, na zasadzie wzajemności i wzajemnych korzyści, do istotnego obniżenia ogólnego poziomu taryf celnych i innych opłat nakładanych na import lub eksport, a zwłaszcza do zmniejszenia wysokich taryf, przeciwdziałających importowi towarów nawet w minimalnych ilościach, i będące przy tym przeprowadzane z należyтым uwzględnieniem celów niniejszego układu i zróżnicowanych potrzeb poszczególnych układających się stron, mają wielkie znaczenie dla rozwoju handlu międzynarodowego. W związku z powyższym układające się strony mogą od czasu do czasu organizować takie rokowania.
2. (a) Rokowania na podstawie niniejszego artykułu mogą być prowadzone na bazie poszczególnych wybranych produktów lub z zastosowaniem postępowania wielostronnego uzgodnionego przez zainteresowane układające się strony. Rokowania takie mogą mieć na celu obniżkę ceł, związanie ceł na poziomie istniejącym w chwili rokowań lub zobowiązanie do niepodnoszenia ponad określony poziom poszczególnych ceł lub średnich ceł nakładanych na produkty należące do określonych kategorii. Związanie niskich stawek lub całkowite zwolnienie z ceł będzie w zasadzie uznane za koncesję o wartości równoważnej obniżce wysokich opłat celnych.

- (b) Układające się strony uznają, że pomyślne wyniki rokowań wielostronnych będą zależeć od udziału w nich wszystkich układających się stron, których wymiana z innymi układającymi się stronami stanowi istotną część ich handlu zagranicznego.
3. Rokowania powinny być przeprowadzone na podstawie, która pozwala na należyte uwzględnienie:
- (a) potrzeb poszczególnych układających się stron i poszczególnych gałęzi przemysłu;
  - (b) potrzeb bardziej elastycznego stosowania środków ochrony taryfowej przez kraje mniej rozwinięte w celu ułatwienia ich rozwoju gospodarczego oraz szczególnych potrzeb tych krajów w zakresie utrzymania taryf celnych w celach skarbowych; oraz
  - (c) wszelkich innych okoliczności, łącznie z fiskalnymi*, rozwojowymi, strategicznymi i innymi potrzebami zainteresowanych układających się stron.

Artykuł XXIX

Stosunek niniejszego układu do karty hawańskiej

1. Układające się strony zobowiązują się przestrzegać, w pełnym zakresie kompetencji swojej władzy wykonawczej, ogólne zasady rozdziałów I—VI włącznie i rozdziału IX karty hawańskiej, do czasu przyjęcia jej zgodnie z ich przepisami konstytucyjnymi*.
2. Część II niniejszego układu zostanie zawieszona w dniu wejścia w życie karty hawańskiej.
3. Jeżeli karta hawańska nie wejdzie w życie do dnia 30 września 1949 r., układające się strony spotkają się przed dniem 31 grudnia 1949 r. celem uzgodnienia, czy układ niniejszy będzie zmieniony, uzupełniony czy utrzymany.
4. Jeżeli kiedykolwiek karta hawańska przestanie obowiązywać, układające się strony zbiorą się w możliwie najszybszym czasie po tym terminie celem uzgodnienia, czy układ niniejszy będzie uzupełniony, zmieniony czy utrzymany. Do czasu osiągnięcia porozumienia w tej sprawie część II niniejszego układu ponownie wejdzie w życie, z zastrzeżeniem, że postanowienia części II oprócz artykułu XXIII zostaną zastąpione i będą odpowiadały *mutatis mutandis* formie, w jakiej występowały w karcie hawańskiej, oraz z zastrzeżeniem, że żadna układająca się strona nie będzie związana żadnymi postanowieniami, które nie wiązały jej w czasie, kiedy karta hawańska przestała obowiązywać.
5. Jeżeli jakkolwiek układająca się strona nie przyjmie karty hawańskiej do dnia jej wejścia w życie, układające się strony zbiorą się celem uzgodnienia, czy, a jeżeli tak, to w jaki sposób, uzupełnić lub zmienić niniejszy układ w zakresie, w jakim dotyczy on stosunków między odnośną układającą się stroną a innymi układającymi się stronami. Do czasu osiągnięcia porozumienia w tej sprawie postanowienia części II niniejszego układu będą niezależnie od postanowień ustępu 2 niniejszego artykułu w dalszym ciągu miały zastosowanie pomiędzy odnośną układającą się stroną a innymi układającymi się stronami.
6. Układające się strony będące członkami Międzynarodowej Organizacji Handlu nie będą odwoływać się do postanowień niniejszego układu w sposób stanowiący przeszkodę dla działania jakiegokolwiek postanowienia karty hawańskiej. Zastosowanie zasady zawartej w niniejszym ustępie do układającej się strony niebędącej członkiem Międzynarodowej Organizacji Handlu będzie przedmiotem porozumienia zgodnie z ustępem 5 niniejszego artykułu.

Artykuł XXX

Poprawki

1. Z zastrzeżeniem innych postanowień niniejszego układu dotyczących zmian, poprawki do postanowień części I niniejszego układu lub do postanowień artykułu XXIX albo postanowień niniejszego artykułu nabierają mocy obowiązującej z chwilą przyjęcia ich przez wszystkie układające się strony. Inne poprawki do niniejszego układu nabierają mocy obowiązującej w stosunku do układających się stron, które je przyjęły, po przyjęciu ich przez dwie trzecie układających się stron, a następnie w stosunku do każdej innej układającej się strony w chwili przyjęcia ich przez tę układającą się stronę.
2. Każda układająca się strona, która przyjmuje poprawkę do niniejszego układu, składa dokument przyjęcia Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych w ciągu takiego okresu, jaki wyznaczą układające się strony. Układające się strony mogą podjąć decyzję, że poprawka, która nabrała mocy obowiązującej na podstawie niniejszego artykułu, jest tego rodzaju, iż każda układająca się strona, która nie przyjęła jej w terminie określonym przez układające się strony, będzie mogła wystąpić z niniejszego układu lub pozostać układającą się stroną za zgodą układających się stron.

Artykuł XXXI**Wystąpienie**

Niezależnie od postanowień ustępu 12 artykułu XVIII, artykułu XXIII lub ustępu 2 artykułu XXX, każda układająca się strona będzie mogła wystąpić z niniejszego układu lub osobno wystąpić w imieniu każdego odrębnego obszaru celnego, za który ponosi ona odpowiedzialność międzynarodową i który posiada w tym czasie pełną autonomię w utrzymywaniu swych zewnętrznych stosunków handlowych oraz w prowadzeniu innych spraw przewidzianych w niniejszym układzie. Wystąpienie nabierze mocy po upływie sześciu miesięcy od dnia otrzymania przez Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych pisemnego powiadomienia o tym wystąpieniu.

Artykuł XXXII**Układające się strony**

1. Za układające się strony niniejszego układu będą uważane rządy, które stosują postanowienia tego układu zgodnie z artykułem XXVI lub XXXIII albo zgodnie z Protokołem o tymczasowym stosowaniu.
2. W każdej chwili po wejściu w życie niniejszego układu zgodnie z ustępem 6 artykułu XXVI układające się strony, które przyjęły niniejszy układ zgodnie z ustępem 4 artykułu XXVI, będą mogły postanowić, że układająca się strona, która nie przyjęła układu w ten sposób, przestaje być układającą się stroną.

Artykuł XXXIII**Przystąpienie**

Rząd niebędący stroną niniejszego układu lub rząd działający w imieniu odrębnego obszaru celnego posiadającego pełną autonomię w utrzymywaniu swoich zewnętrznych stosunków handlowych oraz w prowadzeniu innych spraw przewidzianych w niniejszym układzie będzie mógł do niego przystąpić we własnym imieniu lub w imieniu takiego obszaru, na warunkach uzgodnionych między takim rządem a układającymi się stronami. Decyzje układających się stron podejmowane na podstawie niniejszego ustępu zapadają większością dwóch trzecich.

Artykuł XXXIV**Załączniki**

Załączniki do niniejszego układu stanowią integralną część tego układu.

Artykuł XXXV**Niestosowanie układu między poszczególnymi układającymi się stronami**

1. Niniejszy układ, względnie artykuł II niniejszego układu, nie będzie miał zastosowania między układającą się stroną a jakkolwiek inną układającą się stroną:
  - (a) jeżeli obie układające się strony nie podjęły między sobą rokowań taryfowych; oraz
  - (b) jeżeli jedna układająca się strona w chwili, gdy druga staje się stroną układu, nie wyraziła zgody na to stosowanie.
2. Na żądanie jakiegokolwiek układającej się strony, układające się strony mogą zbadać sposób stosowania niniejszego artykułu w poszczególnych przypadkach i wydać odpowiednie zalecenia.

CZĘŚĆ IV***HANDEL I ROZWÓJ****Artykuł XXXVI****Zasady i cele**

- 1.* Układające się strony:

- (a) pomne, że podstawowe cele niniejszego układu obejmują podniesienie poziomu stopy życiowej i postępujący rozwój gospodarczy wszystkich układających się stron i że osiągnięcie tych celów jest szczególnie pilne dla mniej rozwiniętych układających się stron;

- (b) uważając, że wpływy z eksportu mniej rozwiniętych układających się stron mogą odegrać żywotną rolę w ich rozwoju gospodarczym i że wielkość tych wpływów zależy od cen płaconych przez mniej rozwinięte układające się strony za ich podstawowy import, od rozmiaru ich eksportu, jak również cen otrzymywanych za ten eksport;
- (c) stwierdzając, że istnieje znaczna rozbieżność między poziomem życia w krajach mniej rozwiniętych i w innych krajach;
- (d) uważając, że zarówno indywidualne, jak i wspólne działanie jest istotnym czynnikiem dalszego rozwoju gospodarczego mniej rozwiniętych układających się stron i szybkiego postępu w poziomie życia w tych krajach;
- (e) uznając, że handel międzynarodowy jako środek osiągnięcia postępu gospodarczego i społecznego powinien być oparty na takich regułach i procedurach oraz środkach pozostających w zgodzie z tymi regułami i procedurami, jakie są spójne z celami określonymi w niniejszym artykule;
- (f) stwierdzając, że układające się strony mogą umożliwić mniej rozwiniętym układającym się stronom wykorzystanie specjalnych środków w celu ożywienia ich handlu i rozwoju;

uzgodniły co następuje:

2. Istnieje potrzeba szybkiego i trwałego zwiększenia wpływów z eksportu mniej rozwiniętych układających się stron.
3. Istnieje potrzeba podjęcia stanowczych wysiłków dla zapewnienia mniej rozwiniętym układającym się stronom takiego udziału we wzroście handlu międzynarodowego, który byłby współmierny z ich potrzebami rozwoju gospodarczego.
4. Z uwagi na utrzymującą się zależność wielu mniej rozwiniętych układających się stron od eksportu ograniczonego asortymentu surowców* istnieje potrzeba zapewnienia w jak największym możliwym stopniu bardziej korzystnych, możliwych do przyjęcia warunków dostępu do rynków światowych dla tych produktów i, gdziekolwiek to jest właściwe, stworzenia środków mających na celu stabilizację i poprawę warunków na rynkach światowych dla tych produktów, włączając w to w szczególności środki mające na celu uzyskiwanie stabilnych, słuszych i opłacalnych cen, pozwalających tym samym na ekspansję handlu światowego i popytu oraz na dynamiczny i stały wzrost realnych wpływów z eksportu tych krajów, aby w ten sposób dostarczyć im wzrastających zasobów dla ich rozwoju gospodarczego.
5. Szybki rozwój gospodarczy mniej rozwiniętych układających się stron będzie ułatwiony przez zróżnicowanie* struktury ich gospodarki i uniknięcie nadmiernej zależności od eksportu surowców. Dlatego istnieje potrzeba zapewnienia w największym możliwym stopniu rozszerzenia dostępu do rynków na korzystnych warunkach dla półproduktów i produktów gotowych stanowiących aktualnie lub potencjalnie przedmiot szczególnego zainteresowania dla eksportu mniej rozwiniętych układających się stron.
6. Z powodu chronicznego deficytu wpływów z eksportu oraz innych wpływów dewizowych mniej rozwiniętych układających się stron istnieje ważna współzależność między handlem a pomocą finansową na rzecz rozwoju. Dlatego istnieje potrzeba ścisłej i stałej współpracy między układającymi się stronami i międzynarodowymi instytucjami kredytowymi, aby mogły one wnieść najbardziej efektywny wkład w złagodzenie ciężaru, który te mniej rozwinięte układające się strony ponoszą w związku ze swym rozwojem gospodarczym.
7. Istnieje potrzeba odpowiedniej współpracy między układającymi się stronami, innymi międzyrządowymi organizacjami oraz organami i agendami systemu Organizacji Narodów Zjednoczonych, których działalność dotyczy handlu i rozwoju gospodarczego mniej rozwiniętych krajów.
8. Rozwinięte układające się strony nie oczekują wzajemności za przyjęte przez nie w negocjacjach handlowych zobowiązania do zredukowania i zniesienia taryf celnych oraz innych barier w handlu z mniej rozwiniętymi układającymi się stronami*.
9. Przyjęcie środków zmierzających do wprowadzenia w życie tych zasad i celów powinno być sprawą świadomego i celowego wysiłku zarówno indywidualnego, jak i zbiorowego ze strony układających się stron.

Artykuł XXXVII

Zobowiązania

1. Rozwinięte układające się strony będą w jak najszerszym możliwym zakresie, to jest z wyjątkiem takich sytuacji, kiedy będzie to niemożliwe z uwagi na przymusowe powody, które mogą obejmować przyczyny prawne, wprowadzać w życie następujące postanowienia:

- (a) przyznać zdecydowane pierwszeństwo redukcji i zniesieniu barier dla towarów będących aktualnie lub potencjalnie przedmiotem szczególnego zainteresowania dla eksportu mniej rozwiniętych układających się stron, włączając w to cła i inne ograniczenia, które wprowadzają nieuzasadnione rozróżnienie między takimi produktami w pierwotnym i w przetworzonym stanie*;
  - (b) powstrzymać się od wprowadzenia lub rozszerzania zakresu ceł albo pozataryfowych barier importowych na produkty będące aktualnie lub potencjalnie przedmiotem szczególnego zainteresowania dla eksportu mniej rozwiniętych układających się stron; i
  - (c) (i) powstrzymać się od wprowadzenia nowych środków fiskalnych oraz
(ii) w przypadku jakiegokolwiek zmiany swojej polityki fiskalnej, przyznać zdecydowane pierwszeństwo redukcji i zniesieniu środków fiskalnych, które przeszkadzałyby lub które przeszkadzają w sposób wyraźny znacznemu wzrostowi konsumpcji surowców, w ich naturalnym lub przetworzonym stanie, całkowicie lub głównie wyprodukowanych na terytoriach mniej rozwiniętych układających się stron i które to środki są stosowane specjalnie do tych produktów.
2. (a) W przypadkach gdy uważa się, że nie zostały wprowadzone w życie jakiegokolwiek postanowienia punktów (a), (b) lub (c) ustępu 1, sprawa zostanie przedstawiona przez układające się strony bądź przez układającą się stronę, która nie wprowadziła w życie odpowiedniego postanowienia, bądź przez jakąkolwiek inną zainteresowaną układającą się stronę.
- (b) (i) Na żądanie każdej zainteresowanej układającej się strony i niezależnie od dwustronnych konsultacji, które mogą być podjęte, układające się strony przeprowadzą konsultacje z odnośną układającą się stroną oraz z wszystkimi innymi zainteresowanymi daną sprawą układającymi się stronami w celu osiągnięcia rozwiązania zadowalającego wszystkie zainteresowane układające się strony, aby w ten sposób realizować cele ustalone w artykule XXXVI. W toku tych konsultacji będą badane powody podane w przypadkach niewprowadzenia w życie postanowień punktów (a), (b) lub (c) ustępu 1;
  - (ii) skoro wypełnienie postanowień punktów (a), (b) lub (c) ustępu 1 przez poszczególne układające się strony może być w pewnych przypadkach szybciej osiągnięte drogą podjęcia wspólnego działania z innymi rozwiniętymi układającymi się stronami, mogą być, w odpowiednich przypadkach, przeprowadzone konsultacje dla osiągnięcia tego celu;
  - (iii) konsultacje układających się stron mogą także, w odpowiednich przypadkach, mieć na celu osiągnięcie porozumienia w sprawie wspólnego działania dla osiągnięcia celów niniejszego układu określonych w ustępie 1 artykułu XXV.
3. Rozwinięte układające się strony będą:
- (a) czynić wszelkie wysiłki, aby, w przypadkach gdy rząd bezpośrednio lub pośrednio ustala ceny odsprzedaży produktów całkowicie lub głównie wyprodukowanych na terytorium mniej rozwiniętych układających się stron, utrzymać marżę handlową na słusznym poziomie;
  - (b) rozważać aktywnie podjęcie innych środków* mających na celu zwiększenie możliwości rozwoju importu z mniej rozwiniętych układających się stron i współuczestniczyć w odpowiednich międzynarodowych działaniach zmierzających do osiągnięcia tego celu;
  - (c) zwracać szczególną uwagę przy rozważaniu zastosowania innych środków dozwolonych na podstawie niniejszego układu na interesy handlowe mniej rozwiniętych układających się stron, aby uwzględnić szczególne problemy i zbadać wszystkie możliwości konstruktywnych środków naprawczych i zaradczych przed zastosowaniem takich środków, które zaszkodziłyby podstawowym interesom tych układających się stron.
4. Mniej rozwinięte układające się strony wyrażają zgodę na podjęcie odpowiednich działań dla wypełnienia postanowień części IV, które byłyby korzystne dla handlu innych mniej rozwiniętych układających się stron w takim zakresie, w jakim działania te będą spójne z ich indywidualnym obecnym lub przyszłym rozwojem oraz finansowymi i handlowymi potrzebami z uwzględnieniem dotychczasowego rozwoju handlu, jak również interesów handlowych mniej rozwiniętych układających się stron jako całości.
5. W wykonaniu zobowiązań określonych w ustępach 1—4 każda układająca się strona stworzy niezwłocznie innej układającej się stronie lub układającym się stronom pełną możliwość przeprowadzenia konsultacji, zgodnie z normalnym trybem postępowania przewidzianym w niniejszym układzie, w odniesieniu do jakiegokolwiek sprawy lub trudności, jakie mogą powstać.

Artykuł XXXVIII

Wspólne działania

1. Układające się strony będą współpracować ze sobą, w zależności od przypadku, w ramach niniejszego układu lub poza nim, dla osiągnięcia celów określonych w artykule XXXVI.

2. W szczególności układające się strony będą:

- (a) gdy jest to właściwe, podejmować działania, w tym także drogą międzynarodowych porozumień, w celu zapewnienia lepszych i możliwych do zaakceptowania warunków dostępu do światowych rynków dla surowców stanowiących przedmiot szczególnego zainteresowania mniej rozwiniętych układających się stron oraz w celu stworzenia środków stabilizacji i polepszenia sytuacji na światowych rynkach tych produktów, w tym środków mających na celu uzyskanie stabilnych, słuszych i opłacalnych cen eksportowych na te produkty;
- (b) dążyć do odpowiedniej współpracy w sprawach polityki handlowej i rozwojowej z Organizacją Narodów Zjednoczonych, jej organami i agendami, w tym z instytucjami, jakie mogą być utworzone na podstawie zaleceń Konferencji Narodów Zjednoczonych do spraw Handlu i Rozwoju;
- (c) współpracować w analizowaniu planów i polityki rozwoju poszczególnych mniej rozwiniętych układających się stron oraz w badaniu zależności między handlem a pomocą w celu stworzenia konkretnych środków dla popierania rozwoju potencjału eksportowego i dla ułatwienia dostępu do rynków eksportowych dla produktów w ten sposób rozwiniętych gałęzi przemysłu oraz w związku z tym dążyć do odpowiedniej współpracy z rządami i międzynarodowymi organizacjami, a w szczególności z organizacjami mającymi kompetencje w zakresie finansowej pomocy na rzecz rozwoju gospodarczego, aby podjąć systematyczne studia nad zależnością między handlem a pomocą u poszczególnych mniej rozwiniętych układających się stron w celu uzyskania dokładnej analizy potencjału eksportowego, perspektyw rynkowych i jakichkolwiek dalszych działań, jakie mogą być wymagane;
- (d) dokonywać ciągłego przeglądu rozwoju handlu światowego ze szczególnym uwzględnieniem stopy wzrostu handlu mniej rozwiniętych układających się stron i przedkładać układającym się stronom zalecenia, jakie mogą być odpowiednie w danych okolicznościach;
- (e) współpracować w poszukiwaniu odpowiednich metod rozszerzenia handlu w celu rozwoju gospodarczego przez międzynarodową harmonizację i dostosowanie praktyki wewnętrznej i przepisów, przez stosowanie technicznych i handlowych standardów mających wpływ na produkcję, transport i marketing oraz przez promocję eksportu drogą stwarzania ułatwień dla wzrostu przepływu informacji handlowej i rozwoju badania rynku; oraz
- (f) tworzyć takie instytucjonalne struktury, jakie mogą być niezbędne dla osiągnięcia celów ustalonych w artykule XXXVI i wprowadzenia w życie postanowień niniejszej części.

ZAŁĄCZNIKI**Załącznik A**

Lista terytoriów, o których mowa w ustępie 2(a) artykułu 1

Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej
Terytoria zależne Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej
Kanada
Związek Australijski
Terytoria zależne Związku Australijskiego
Nowa Zelandia
Terytoria zależne Nowej Zelandii
Unia Południowej Afryki wraz z Afryką Południowo-Zachodnią
Irlandia
Indie (według stanu na dzień 10 kwietnia 1947 r.)
Nowa Funlandia
Rodezja Południowa
Birma
Cejlon

Na niektórych wyżej wymienionych terytoriach obowiązują w stosunku do pewnych produktów dwie stawki preferencyjne lub więcej. Każde z takich terytoriów może, w porozumieniu z innymi układającymi się stronami będącymi głównymi dostawcami tych produktów na podstawie klauzuli największego uprzywilejowania, zastąpić te stawki preferencyjne jedną stawką preferencyjną, która jako całość nie może być mniej korzystna dla dostawców korzystających z wymienionej klauzuli największego uprzywilejowania niż preferencje obowiązujące przed tym zastąpieniem.

Wprowadzenie równoważnego marginesu preferencji taryfowych w miejsce marż preferencji w podatku wewnętrznym obowiązującej w dniu 10 kwietnia 1947 r. wyłącznie między dwoma lub więcej terytoriami wymienionymi w niniejszym załączniku lub w miejsce preferencyjnych porozumień ilościowych opisanych w następnym ustępie nie będzie uważane za zwiększenie marginesu preferencji taryfowych.

Porozumienia preferencyjne, o których mowa w ustępie 5(b) artykułu XIV, są porozumieniami obowiązującymi w Zjednoczonym Królestwie w dniu 10 kwietnia 1947 r. na podstawie układów zawartych z rządami Kanady, Australii i Nowej Zelandii odnośnie do mrożonego i chłodzonego mięsa wołowego i cielęcego, mrożonego mięsa baraniego i jagnięcego, chłodzonego i mrożonego mięsa wieprzowego i bekonu. Przewiduje się, że porozumienia te, bez szkody dla jakichkolwiek środków podejmowanych na podstawie punktu (h) ⁷⁾ artykułu XX, zostaną zniesione lub zastąpione przez preferencje taryfowe i że w tym celu podjęte zostaną, tak szybko jak to jest możliwe, negocjacje między krajami objętymi porozumieniami lub istotnie nimi zainteresowanymi.

Podatek od wynajmu filmów, obowiązujący w Nowej Zelandii w dniu 10 kwietnia 1947 r., będzie dla celów niniejszego układu uważany za opłatę celną w rozumieniu artykułu I. Kontyngenty obowiązujące osoby wynajmujące filmy w Nowej Zelandii w dniu 10 kwietnia 1947 r. będą dla celów niniejszego układu uważane za kontyngenty ekranowe w rozumieniu artykułu IV.

Dominia Indie i Pakistan nie zostały na powyższej liście wymienione oddzielnie z uwagi na to, że w dniu 10 kwietnia 1947 r. nie były jeszcze utworzone.

⁷⁾ Tekst autentyczny omyłkowo podaje „część I (h)“.

Załącznik B

Lista terytoriów Unii Francuskiej, o których mowa w ustępie 2(b) artykułu I

Francja
Francuska Afryka Równikowa (Układ dorzecza Konga⁸⁾ i inne terytoria)
Francuska Afryka Zachodnia
Kamerun pod powiernictwem francuskim⁸⁾
Somali Francuskie i terytoria zależne
Francuskie posiadłości w Oceanii
Francuskie posiadłości w kondominium Nowe Hebrydy⁸⁾
Indochiny
Madagaskar i terytoria zależne
Maroko (strefa francuska)⁸⁾
Nowa Kaledonia i terytoria zależne
Saint-Pierre i Miquelon
Togo pod powiernictwem francuskim⁸⁾
Tunezja

Załącznik C

Lista terytoriów, o których mowa w ustępie 2(b) artykułu I w odniesieniu do unii celnej Belgii, Luksemburga i Niderlandów

Unia gospodarcza Belgii i Luksemburga
Kongo Belgijskie
Ruanda Urundi
Królestwo Niderlandów
Nowa Gwinea
Surinam
Antyle Niderlandzkie
Republika Indonezji

Tylko dla importu do terytoriów tworzących unię celną.

Załącznik D

Lista terytoriów, o których mowa w ustępie 2(b) artykułu I w odniesieniu do Stanów Zjednoczonych Ameryki

Stany Zjednoczone Ameryki (obszar celny)
Terytoria zależne Stanów Zjednoczonych Ameryki
Republika Filipin

Wprowadzenie marginesu równoważnej preferencji taryfowej w miejsce marginesu preferencji w podatku wewnętrznym obowiązującej w dniu 10 kwietnia 1947 r. wyłącznie między dwoma lub więcej terytoriami wymienionymi w niniejszym załączniku nie będzie uważane za zwiększenie marży preferencji taryfowej.

⁸⁾ Dla importu do metropolii i terytorium Unii Francuskiej.

Załącznik E

Lista terytoriów objętych porozumieniami preferencyjnymi zawartymi między Chile a krajami sąsiadującymi, o których mowa w ustępie 2(d) artykułu I

Preferencje obowiązujące wyłącznie między Chile z jednej strony a:

1. Argentyną,
2. Boliwią,
3. Peru
z drugiej strony

Załącznik F

Lista terytoriów objętych porozumieniami preferencyjnymi zawartymi między Libanem i Syrią a krajami sąsiadującymi, o których mowa w ustępie 2(d) artykułu I

Preferencje obowiązujące wyłącznie między Libańsko-Syryjską Unią Celną z jednej strony a:

1. Palestyną,
2. Transjordaniją
z drugiej strony

Załącznik G

Daty ustalenia maksymalnych marginesów preferencji, o których mowa w ustępie 4⁹⁾ artykułu I

Australia	15 października 1946 r.
Kanada	1 lipca 1939 r.
Francja	1 stycznia 1939 r.
Libańsko-Syryjska Unia Celna	30 listopada 1938 r.
Unia Południowej Afryki	1 lipca 1938 r.
Rodezja Południowa	1 maja 1941 r.

⁹⁾ Tekst autentyczny podaje omyłkowo „ustępie 3”.

Załącznik H

Procentowy udział w całkowitym handlu zagranicznym stanowiący podstawę do obliczenia procentu, o którym mowa w artykule XXVI (oparty na danych przeciętnych za okres 1949—1953)

Jeżeli przed przystąpieniem rządu Japonii do Układu ogólnego, niniejszy układ został przyjęty przez układające się strony, których udział w handlu zagranicznym określony w kolumnie I odpowiada procentowi tego handlu ustalonemu w ustępie 6 artykułu XXVI, dla celów tego ustępu będzie miała zastosowanie kolumna I. Jeżeli zaś niniejszy układ nie został przyjęty przed przystąpieniem rządu Japonii, dla celów tego ustępu będzie miała zastosowanie kolumna II.

	Kolumna I (układające się strony w dniu 1 marca 1955 r.)	Kolumna II (układające się strony w dniu 1 marca 1955 r. i Japonia)
1	2	3
Australia	3,1	3,0
Austria	0,9	0,8
Belgia—Luksemburg	4,3	4,2
Brazylia	2,5	2,4
Birma	0,3	0,3
Kanada	6,7	6,5
Cejlon	0,5	0,5
Chile	0,6	0,6
Kuba	1,1	1,1
Czechosłowacja	1,4	1,4
Dania	1,4	1,4
Republika Dominikańska	0,1	0,1
Finlandia	1,0	1,0
Francja	8,7	8,5
Republika Federalna Niemiec	5,3	5,2
Grecja	0,4	0,4
Haiti	0,1	0,1
Indie	2,4	2,4
Indonezja	1,3	1,3
Włochy	2,9	2,8
Królestwo Niderlandów	4,7	4,6
Nowa Zelandia	1,0	1,0
Nikaragua	0,1	0,1
Norwegia	1,1	1,1
Pakistan	0,9	0,8
Peru	0,4	0,4

1	2	3
Rodezja i Niasa	0,6	0,6
Szwecja	2,5	2,4
Turcja	0,6	0,6
Unia Południowej Afryki	1,8	1,8
Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii	20,3	19,8
Stany Zjednoczone Ameryki	20,6	20,1
Urugwaj	0,4	0,4
Japonia	—	2,3
	100,0	100,0

Uwaga: Procenty te zostały obliczone z uwzględnieniem handlu wszystkich terytoriów, do których ma zastosowanie Układ ogólny w sprawie taryf celnych i handlu.

Załącznik I

Uwagi i postanowienia uzupełniające

Do artykułu I

Ustęp 1

Zobowiązania włączone do ustępu 1 artykułu I przez odesłanie do ustępów 2 i 4 artykułu III oraz zobowiązania włączone do ustępu 2(b) artykułu II przez odesłanie do artykułu VI będą dla celów Protokołu o tymczasowym stosowaniu uważane za zobowiązania objęte częścią II.

Odesłania w ustępie poprzedzającym i w ustępie 1 artykułu I do ustępów 2 i 4 artykułu III będą miały zastosowanie jedynie wówczas, gdy artykuł III zostanie zmieniony przez wejście w życie poprawki przewidzianej w Protokole zmieniającym część II i artykuł XXVI Układu ogólnego w sprawie taryf celnych i handlu z dnia 14 września 1948 r.¹⁰⁾.

Ustęp 4

Określenie „margines preferencji” oznacza różnicę w wartościach absolutnych między stawką celną stosowaną na podstawie o klauzuli największego uprzywilejowania a preferencyjną stawką celną dla podobnego produktu, a nie proporcjonalny stosunek między tymi stawkami. Na przykład:

- (1) jeżeli stawka stosowana na podstawie klauzuli największego uprzywilejowania wynosiłaby 36 procent *ad valorem*, a stawka preferencyjna wynosiłaby 24 procent *ad valorem*, margines preferencji wynosiłby 12 procent *ad valorem*, a nie jedną trzecią stawki stosowanej na podstawie o klauzuli największego uprzywilejowania;
- (2) jeżeli stawka stosowana na podstawie klauzuli największego uprzywilejowania wynosiłaby 36 procent *ad valorem*, a stawka preferencyjna byłaby określona jako dwie trzecie stawki stosowanej w oparciu o klauzulę największego uprzywilejowania, margines preferencji wynosiłby 12 procent *ad valorem*;
- (3) jeżeli stawka stosowana na podstawie klauzuli największego uprzywilejowania wynosiłaby 2 franki za kilogram, a stawka preferencyjna wynosiłaby 1,50 franka za kilogram, marża preferencji wynosiłaby 0,50 franka za kilogram.

Następujące rodzaje środków celnych, podjętych zgodnie z ustaloną jednolitą procedurą, nie będą sprzeczne z ogólnym związaniem marginesu preferencji:

- (i) ponowne zastosowanie do importowanego produktu klasyfikacji taryfowej lub stawki celnej, właściwie stosowanej do tego produktu, w wypadku gdy zastosowanie takiej klasyfikacji lub stawki do tego produktu było czasowo zawieszane bądź nieobowiązujące w dniu 10 kwietnia 1947 r.; i

¹⁰⁾ Protokół ten wszedł w życie dnia 14 grudnia 1948 r.

(ii) zaklasyfikowanie danego produktu do innej pozycji taryfowej niż ta, do której produkt ten był zaklasyfikowany w dniu 10 kwietnia 1947 r., w przypadkach, w których prawo celne wyraźnie przewiduje, że taki produkt może być zaklasyfikowany do więcej niż jednej pozycji taryfowej.

Do artykułu II

Ustęp 2(a)

Odesłanie w ustępie 2(a) artykułu II do ustępu 2 artykułu III będzie miało zastosowanie jedynie wówczas, gdy artykuł III zostanie zmieniony przez wejście w życie poprawki przewidzianej w Protokole zmieniającym część II i artykuł XXVI Układu ogólnego w sprawie taryf celnych i handlu z dnia 14 września 1948 r.¹¹⁾

Ustęp 2(b)

Patrz uwaga dotycząca ustępu 1 artykułu I.

Ustęp 4

Z wyjątkiem przypadków, w których układające się strony, które pierwotnie wynegocjowały koncesje, wyraźnie nie postanowią inaczej, postanowienia niniejszego ustępu będą stosowane w świetle postanowień artykułu 31 karty hawańskiej.

Do artykułu III

Jakikolwiek podatek wewnętrzny lub inna opłata wewnętrzna, jak również ustawy, przepisy wykonawcze lub wymogi tego rodzaju, o których mowa w ustępie 1, mające zastosowanie do produktu importowanego i do podobnego produktu pochodzenia krajowego, które są pobierane bądź nakładane w przypadku produktu importowanego w czasie lub miejscu importu, są niezależnie od tego uważane za podatki lub inne opłaty wewnętrzne, jak również ustawy, przepisy wykonawcze lub wymogi tego rodzaju, o których mowa w ustępie 1, i mają do nich odpowiednio zastosowanie postanowienia artykułu III.

Ustęp 1

Postanowienia ustępu 1 stosuje się do wewnętrznych podatków nałożonych przez lokalne rządy i władze na terytorium układającej się strony, z uwzględnieniem postanowień ostatniego ustępu artykułu XXIV. Określenie „właściwe środki”, użyte we wspomnianym ostatnio ustępie, nie wymaga na przykład uchylecia obowiązującego ustawodawstwa krajowego upoważniającego rządy lokalne do nakładania wewnętrznych podatków, które, chociaż formalnie, nie są zgodne z literą artykułu III, to jednak faktycznie są zgodne z jego duchem, jeżeli takie uchycenie spowodowałoby poważne finansowe trudności dla zainteresowanych lokalnych rządów lub władz. W przypadku opodatkowania nałożonego przez lokalne rządy lub władze, które jest niezgodne zarówno z literą, jak i duchem artykułu III, określenie „właściwe środki” pozwala układającej się stronie eliminować takie opodatkowanie stopniowo w okresie przejściowym, jeżeli nagłe działanie mogłoby spowodować poważne trudności administracyjne i finansowe.

Ustęp 2

Podatek odpowiadający wymogom pierwszego zdania ustępu 2 będzie uważany za niezgodny z postanowieniami zdania drugiego tylko w przypadkach, gdy miała miejsce konkurencja między opodatkowanym produktem z jednej strony, a produktem bezpośrednio konkurencyjnym lub produktem mogącym zastąpić taki produkt, który nie był w podobny sposób opodatkowany, z drugiej strony.

Ustęp 5

Ograniczenia zgodne z postanowieniami pierwszego zdania ustępu 5 nie będą uważane za sprzeczne z postanowieniami drugiego zdania, w przypadku gdy produkty, których dotyczą te ograniczenia, są produkowane w kraju w istotnych ilościach. Zgodność tych ograniczeń z postanowieniami zdania drugiego nie może być uzasadniona tym, że proporcje lub ilości wyznaczone dla każdego z produktów, które objęte są danymi ograniczeniami, stanowią słuszny stosunek między produktami importowanymi a produktami pochodzenia krajowego.

Do artykułu V

Ustęp 5

Jeżeli chodzi o opłaty transportowe, to zasada ustalona w ustępie 5 odnosi się do podobnych produktów, przewożonych tą samą trasą w podobnych warunkach.

¹¹⁾ Protokół ten wszedł w życie dnia 14 grudnia 1948 r.

Do artykułu VI

Ustęp 1

1. Ukryty dumping stosowany przez przedsiębiorstwa powiązane (to jest sprzedaż przez importera po cenie niższej od ceny odpowiadającej cenie fakturowanej przez eksportera, z którym importer jest powiązany, a także po cenie niższej niż cena w kraju eksportującym) stanowi formę dumpingu cenowego, w stosunku do którego może być obliczony margines dumpingu na podstawie ceny, po której towary są odsprzedawane przez importera.
2. Uznaje się, że w przypadku importu z kraju, który stosuje całkowity lub prawie całkowity monopol handlu i w którym wszystkie ceny wewnętrzne są ustalane przez państwo, mogą zaistnieć szczególne trudności w ustaleniu porównywalności cen do celów ustępu 1; w takich przypadkach importujące układające się strony mogą uznać za konieczne uwzględnienie możliwości, że dokładne porównanie z cenami wewnętrznymi w takim kraju może nie zawsze być właściwe.

Ustępy 2 i 3

1. Podobnie jak w wielu innych przypadkach w postępowaniu celnym, układająca się strona może wymagać odpowiedniego zabezpieczenia (depozyt pieniężny lub papiery wartościowe) dla uiszczenia cła antydumpingowego lub wyrównawczego do czasu ostatecznego ustalenia faktów w każdym przypadku, gdy zachodzi podejrzenie dumpingu lub subsydiowania.
2. Stosowanie zróżnicowanych kursów walutowych może w pewnych okolicznościach stanowić subsydiowanie eksportu, mogące spowodować nałożenie ceł wyrównawczych na podstawie ustępu 3, lub stanowić formę dumpingu stosowanego w drodze częściowej dewaluacji waluty krajowej, mogącą spowodować działania na podstawie ustępu 2. Przez „stosowanie zróżnicowanych kursów walutowych” rozumie się praktyki stosowane przez rządy lub sankcjonowane przez nie.

Ustęp 6(b)

Zawieszenie na podstawie postanowień niniejszego punktu może być udzielone jedynie na żądanie układającej się strony proponującej nałożenie, w zależności od przypadku, cła antydumpingowego lub wyrównawczego.

Do artykułu VII

Ustęp 1

Określenie „lub inne opłaty” nie będzie uważane za obejmujące podatki wewnętrzne lub inne równoważne opłaty nałożone na importowane produkty lub w związku z nimi.

Ustęp 2

1. Jest zgodne z artykułem VII przyjęcie, że „rzeczywista wartość” odpowiada cenie fakturowanej, zwiększonej o wszystkie opłaty za uzasadnione koszty, nieobjęte ceną fakturowaną, które stanowią istotne składniki „rzeczywistej wartości”, jak również zwiększonej o jakikolwiek nienormalny rabat lub inną obniżkę normalnej konkurencyjnej ceny.
2. Zgodnie z artykułem VII ustęp 2(b) układająca się strona może interpretować określenie „w normalnych stosunkach w obrocie handlowym w warunkach pełnej konkurencji” jako wykluczające jakąkolwiek transakcję, w której kupujący i sprzedający nie są niezależni od siebie i w których cena nie jest wyłącznym czynnikiem brany pod rozwagę.
3. Kryterium „warunki pełnej konkurencji” pozwala układającej się stronie nie brać pod uwagę cen zawierających specjalny rabat przyznawany tylko wyłącznym agentom.
4. Sformułowanie punktów (a) i (b) pozwala układającej się stronie ustalić wartość do wyznaczania cła w jednolity sposób bądź (1) na podstawie cen ustalanych przez poszczególnego eksportera na importowany towar, bądź (2) na podstawie ogólnego poziomu cen na podobny towar.

Do artykułu VIII

1. Aczkolwiek artykuł VIII nie dotyczy bezpośrednio użycia zróżnicowanych kursów walutowych, to jednak ustępy 1 i 4 potępiają użycie podatków lub opłat od operacji wymiany walut jako środka do stosowania zróżnicowanych kursów walutowych; jeżeli jednak układająca się strona używa za zgodą Międzynarodowego Funduszu Walutowego opłat z tytułu zróżnicowanych kursów walutowych do ochrony swego bilansu płatniczego, postanowienia ustępu 9(a) artykułu XV w pełni zachowują swoją moc.

2. Będzie uważane za zgodne z ustępem 1, jeżeli przy imporcie produktów z terytorium jednej układającej się strony na terytorium innej układającej się strony przedstawienie świadectw pochodzenia produktu będzie wymagane tylko w zakresie ściśle niezbędnym.

Do artykułów XI, XII, XIII, XIV i XVIII

Użyte w artykułach XI, XII, XIII, XIV i XVIII określenie „ograniczenia importowe” lub „ograniczenia eksportowe” obejmuje ograniczenia stosowane poprzez operacje handlu państwowego.

Do artykułu XI

Ustęp 2(c)

Określenie „niezależnie od postaci” użyte w tym ustępie obejmuje te same produkty będące w początkowym stadium przetwarzania i jeszcze nietrawne, które mogą bezpośrednio konkutować ze świeżymi produktami i które, jeżeli byłyby importowane bez ograniczeń, spowodowałyby, że ograniczenia na świeże produkty byłyby nieskuteczne.

Ustęp 2, ostatni punkt

Określenie „czynniki specjalne” obejmuje zmiany we względnej wydajności produkcji między krajowymi a zagranicznymi wytwórcami lub między różnymi zagranicznymi wytwórcami, lecz nie obejmuje zmian wywołanych sztucznie za pomocą środków niedozwolonych przez niniejszy układ.

Do artykułu XII

Układające się strony podejmą kroki niezbędne do zapewnienia jak najściślejszej tajemnicy przy prowadzeniu wszelkich konsultacji podejmowanych na mocy postanowień niniejszego artykułu.

Ustęp 3(c)(i)

Układające się strony stosujące ograniczenia będą starać się unikać spowodowania poważnej szkody dla eksportu towaru, od którego w znacznym stopniu uzależniona jest gospodarka jakiegokolwiek układającej się strony.

Ustęp 4(b)

Uzgodniono, że termin tego przeglądu będzie mieć miejsce w okresie dziewięćdziesięciu dni po wejściu w życie poprawek do niniejszego artykułu dokonanych przez protokół zmieniający preambułę i części II i III niniejszego układu. Jeżeli jednak układające się strony ustalą, że nie ma odpowiednich warunków do zastosowania postanowień tego punktu w przewidzianym terminie, mogą one ustalić termin późniejszy, pod warunkiem że termin taki nie będzie późniejszy niż trzydzieści dni po dniu, w którym zobowiązania przewidziane w rozdziałach 2, 3 i 4 artykułu VIII Układu o Międzynarodowym Funduszu Walutowym staną się obowiązujące dla układających się stron członków Funduszu, których łączny udział w handlu zagranicznym stanowi co najmniej 50 procent łącznego handlu zagranicznego wszystkich układających się stron.

Ustęp 4(e)

Uzgodniono, że ustęp 4(e) nie wprowadza żadnych nowych kryteriów dla ustanowienia lub utrzymywania w mocy ograniczeń ilościowych mających na celu ochronę równowagi bilansu płatniczego. Postanowienie to ma jedynie na celu zapewnienie, aby wszystkie zewnętrzne czynniki, takie jak: zmiana w warunkach handlu, ograniczenia ilościowe, zbyt wysokie taryfy celne i subsydia, mogące spowodować trudności w bilansie płatniczym układającej się strony stosującej ograniczenia, zostały w pełni wzięte pod uwagę.

Do artykułu XIII

Ustęp 2(d)

Nie uczyniono wzmianki o „względach natury handlowej” jako zasadzie rozdziału kontyngentów z uwagi na to, iż zastosowanie tej zasady przez władzę wykonawczą nie zawsze byłoby celowe. W przypadkach jednak gdy jest to celowe, układająca się strona powinna stosować te względy w procesie szukania porozumienia, zgodnie z ogólną zasadą wyrażoną w pierwszym zdaniu ustępu 2.

Ustęp 4

Patrz uwaga dotycząca „czynników specjalnych” w związku z ostatnim punktem ustępu 2 artykułu XI.

Do artykułu XIV

Ustęp 1

Postanowienia niniejszego ustępu nie mogą być interpretowane jako uniemożliwiające pełne uwzględnienie przez układające się strony, w konsultacjach przewidzianych w ustępie 4 artykułu XII i w ustępie 12 artykułu XVIII, charakteru, skutków i przyczyn dyskryminacji w zakresie ograniczeń importowych.

Ustęp 2

Jednym z przypadków przewidzianych w ustępie 2 jest sytuacja, w której układająca się strona dysponująca nadwyżkami wynikającymi z bieżących operacji handlowych nie ma możliwości ich wykorzystania bez zastosowania w pewnym stopniu środków dyskryminacyjnych.

Do artykułu XV

Ustęp 4

Wyraz „zniweczyć” ma wskazywać, na przykład, że naruszenie litery jakiegokolwiek artykułu niniejszego układu w zakresie wymienialności walut nie będzie uważane za pogwałcenie tego artykułu, jeżeli w rzeczywistości nie miało miejsca znaczne odejście od celu danego artykułu. Tak więc układająca się strona, która w ramach swojej kontroli wymienialności walut stosowanej zgodnie z Układem o Międzynarodowym Funduszu Walutowym wymaga, by płatności za jej eksport były dokonywane w jej własnej walucie lub w walucie jednego lub kilku członków Międzynarodowego Funduszu Walutowego, nie będzie uważana za naruszającą artykuł XI lub artykuł XIII. Innym przykładem może być układająca się strona, która wymienia w licencji importowej kraj, z którego towary mogą być importowane, nie w celu wprowadzenia jakiegokolwiek dodatkowego czynnika dyskryminacyjnego w swoim systemie licencji importowych, ale dla wykonania dozwolonej kontroli wymienialności walut.

Do artykułu XVI

Zwolnienie eksportowanego produktu od ceł i podatków obciążających podobny produkt przeznaczony do konsumpcji krajowej albo umorzenie takich ceł i opłat w wysokości nieprzekraczającej pobranych już ceł i podatków nie będzie uważane za subsydiowanie.

Rozdział B

1. Postanowienia tego rozdziału nie stanowią przeszkody w stosowaniu przez układające się strony zróżnicowanych kursów walutowych zgodnie z Układem o Międzynarodowym Funduszu Walutowym.
2. Dla celów Rozdziału B „surowiec” oznacza jakikolwiek produkt pochodzenia rolnego, leśnego lub uzyskany drogą rybołówstwa bądź jakikolwiek minerał zarówno w swojej naturalnej postaci, jak i po przetworzeniu zwyczajowo przyjętym dla przygotowania tego surowca do jego sprzedaży w znacznych ilościach w handlu międzynarodowym.

Ustęp 3

1. Fakt, że układająca się strona nie eksportowała danego produktu w poprzednim reprezentatywnym okresie, nie stanowi przeszkody dla tej układającej się strony w dochodzeniu swych praw do uzyskania udziału w handlu tym produktem.
2. System mający na celu stabilizację cen wewnętrznych bądź przychodów krajowych producentów surowca, niezależnie od ruchu cen eksportowych, który niekiedy powoduje sprzedaż takiego produktu na eksport po cenie niższej od porównywalnej ceny pobieranej za podobny produkt od nabywców na rynku wewnętrznym, nie będzie uważany za subsydiowanie eksportu w rozumieniu ustępu 3, jeżeli układające się strony ustalą, że:
  - (a) system ten powoduje również lub jest stworzony tak, żeby powodować sprzedaż produktu na eksport po cenie wyższej od porównywalnej ceny pobieranej za podobny produkt od nabywców na rynku wewnętrznym; i

(b) system jest tak stosowany lub jest stworzony, aby być tak stosowanym, bądź z powodu skutecznego sterowania produkcją, bądź z innego względu dzięki skutecznemu sterowaniu produkcją lub z innego względu, aby nie stwarzać nadmiernych bodźców dla eksportu lub w inny sposób wyrządzać poważnej szkody interesom innych układających się stron.

Niezależnie jednak od takiego ustalenia układających się stron, działania podejmowane w ramach takiego systemu będą podlegać postanowieniom ustępu 3, jeżeli w całości lub w części finansowane są z funduszy rządowych w uzupełnieniu funduszy pobranych od producentów w odniesieniu do tych produktów.

Ustęp 4

Celem ustępu 4 jest spowodowanie, aby układające się strony dążyły do osiągnięcia przed końcem 1957 r. porozumienia w sprawie zniesienia wszystkich istniejących jeszcze subsydiów od dnia 1 stycznia 1958 r., bądź, w przypadku gdy nie zostanie to osiągnięte, do osiągnięcia porozumienia w sprawie przedłużenia *status quo* do innej możliwie najwcześniejszej daty, w której mogą oczekiwać, że takie porozumienie zostanie osiągnięte.

Do artykułu XVII

Ustęp 1

Działalność branżowych organizacji sprzedaży, które są ustanowione przez układające się strony i które zajmują się transakcjami kupna lub sprzedaży, podlega postanowieniom punktów (a) i (b). Działalność branżowych organizacji sprzedaży, które są ustanawiane przez układające się strony i które nie zajmują się transakcjami kupna lub sprzedaży, ale ustanawiają przepisy dotyczące prywatnego handlu, jest regulowana przez odpowiednie artykuły niniejszego układu.

Postanowienia niniejszego artykułu nie stanowią przeszkody do sprzedaży przez państwowe przedsiębiorstwa produktu po różnych cenach na różnych rynkach, pod warunkiem że te różne ceny wynikają ze względów handlowych w celu dostosowania się do warunków podaży i popytu na rynkach eksportowych.

Ustęp 1(a)

Środki stosowane przez poszczególne rządy w celu zapewnienia przestrzegania standardów jakości i wydajności w handlu zagranicznym lub przywileje przyznane w zakresie wykorzystania krajowych zasobów naturalnych, lecz nieupoważniające rządu do sprawowania kontroli nad działalnością handlową danego przedsiębiorstwa, nie stanowią „wyłącznych lub specjalnych przywilejów”.

Ustęp 1(b)

Kraj otrzymujący „kredyt na określony użytek” może wziąć ten kredyt pod uwagę jako „wzgląd natury handlowej”, jeżeli zakupuje za granicą potrzebne mu produkty.

Ustęp 2

Określenie „towary” jest ograniczone do produktów w rozumieniu praktyki handlowej i nie obejmuje zakupu lub sprzedaży usług.

Ustęp 3

Negocjacje, które układające się strony zgodziły się prowadzić zgodnie z niniejszym ustępem, mogą mieć na celu obniżkę ceł i innych opłat z tytułu importu i eksportu bądź zawarcia jakiegokolwiek innego wzajemnie korzystnego porozumienia, zgodnego z postanowieniami niniejszego układu (patrz ustęp 4 artykułu II i uwaga do tego ustępu).

Ustęp 4(b)

Określenie „marża importowa” w niniejszym ustępie oznacza marżę, o jaką cena pobierana za importowany produkt przez przedsiębiorstwo posiadające monopol na import tego produktu (z wyłączeniem wewnętrznych podatków w rozumieniu artykułu III, kosztów przewozu i dystrybucji oraz innych wydatków związanych z kupnem, sprzedażą lub dalszym przetwarzaniem oraz rozsądną marżą zysku) przewyższa cenę przy dostawie.

Do artykułu XVIII

Układające się strony i zainteresowane układające się strony będą przestrzegać jak najściślejszej tajemnicy w sprawach wynikających z niniejszego artykułu.

Ustępy 1 i 4

1. Rozważając, czy gospodarka układającej się strony „może zapewnić ludności zaledwie niską stopę życiową”, układające się strony uwzględnią normalną sytuację tej gospodarki i nie będą opierać swojego ustalenia na wyjątkowych okolicznościach, takich jak wynikające z czasowego istnienia wyjątkowo korzystnych warunków dla eksportu podstawowego produktu lub produktów tej układającej się strony.
2. Określenie „we wczesnych stadiach rozwoju” stosuje się nie tylko do układających się stron, które dopiero rozpoczęły rozwijać swoją gospodarkę, ale także do układających się stron, których gospodarka przechodzi proces uprzemysłowienia, mający na celu zmniejszenie nadmiernej zależności od wytwarzania surowców.

Ustępy 2, 3, 7, 13 i 22

Wzmiankę o utworzeniu określonych gałęzi przemysłu stosuje się nie tylko do tworzenia nowych gałęzi przemysłu, ale także do utworzenia nowego działu produkcji w istniejącej gałęzi przemysłu i do istotnego przekształcenia istniejącej gałęzi przemysłu, a także do istotnego rozwoju istniejącej gałęzi przemysłu pokrywającej stosunkowo małą część krajowego popytu. Obejmuje ona także odbudowę przemysłu zniszczonego lub istotnie uszkodzonego w związku z działaniami wojennymi lub klęską żywiołową.

Ustęp 7(b)

Zmiana lub cofnięcie koncesji na podstawie ustępu 7(b) przez układającą się stronę niebędącą wnioskującą układającą się stroną, o której mowa w ustępie 2(a), powinno nastąpić w ciągu sześciu miesięcy od dnia, w którym działanie zostało podjęte przez wnioskującą układającą się stronę i nabierze mocy po upływie trzydziestu dni od dnia powiadomienia układających się stron o takiej zmianie lub cofnięciu koncesji.

Ustęp 11

Drugie zdanie ustępu 11 nie może być interpretowane w tym sensie, że układająca się strona jest zobowiązana złągodzić lub usunąć ograniczenia, jeżeli takie zmniejszenie lub usunięcie mogłoby stworzyć warunki usprawiedliwiające zaostrenie lub wprowadzenie ograniczeń na podstawie ustępu 9 artykułu XVIII.

Ustęp 12(b)

Termin, o którym mowa w ustępie 12(b), będzie ustalony przez układające się strony zgodnie z postanowieniami ustępu 4(b) artykułu XII niniejszego układu.

Ustępy 13 i 14

Uznaje się, że przed podjęciem decyzji w sprawie wprowadzenia środków i powiadomieniem układających się stron zgodnie z ustępem 14, układająca się strona może potrzebować rozsądnego okresu do oceny sytuacji konkurencyjnej w danym przemyśle.

Ustępy 15 i 16

Należy rozumieć, że układające się strony zaproszą układającą się stronę proponującą zastosowanie środków na podstawie rozdziału C do podjęcia konsultacji zgodnie z ustępem 16, jeżeli zażąda tego układająca się strona, której handel byłby w znacznym stopniu dotknięty przez te środki.

Ustępy 16, 18, 19, 22

1. Należy rozumieć, że układające się strony mogą wyrazić zgodę na proponowane środki z zastrzeżeniem określonych warunków i ograniczeń. Jeżeli zastosowane środki nie spełniają warunków, na jakich zgoda została udzielona, będą one w takim zakresie uważane za środki, na które układające się strony nie wyraziły zgody. W przypadkach, w których układające się strony wyraziły zgodę na zastosowanie środków przez określony czas, odnośna układająca się strona, jeżeli uzna, że dla osiągnięcia celu, dla którego środki zostały pierwotnie podjęte, niezbędne jest utrzymanie ich na dalszy okres, może zwrócić się do układających się stron o przedłużenie tego okresu zgodnie z postanowieniami i procedurą przewidzianą, w zależności od przypadku, w rozdziałach C lub D.
2. Przyjmuje się jako zasadę, że układające się strony powstrzymają się od wyrażania zgody na środki, które mogłyby wyrządzić poważną szkodę eksportowi produktu, od którego gospodarka układającej się strony jest w znacznym stopniu uzależniona.

Ustępy 18 i 22

Określenie, że „interesy innych układających się stron są odpowiednio zabezpieczone”, oznacza stworzenie stałej wystarczającej możliwości dla rozważenia w każdym przypadku najbardziej odpowiedniej metody zabezpieczenia tych interesów. Odpowiednia metoda może na przykład przybrać formę dodatkowej koncesji udzielonej przez układającą się stronę stosującą postanowienia rozdziałów C lub D w okresie, kiedy pozostaje w mocy odstąpienie od innych artykułów układu lub czasowego zawieszenia przez inną układającą się stronę, o której mowa w ustępie 18, koncesji faktycznie równoważących naruszenie spowodowane wprowadzeniem danego środka. Taka układająca się strona będzie miała prawo zabezpieczyć swoje interesy przez czasowe zawieszenie koncesji; jednakże prawo to nie będzie wykonywane wówczas, gdy w przypadku środków podjętych przez układającą się stronę, o której mowa w ustępie 4(a), układające się strony uznały, że zakres oferowanej koncesji wyrównawczej jest odpowiedni.

Ustęp 19

Postanowienia ustępu 19 obejmują przypadki, kiedy gałąź przemysłu istnieje już przez okres dłuższy niż „rozsądny okres”, o którym mowa w uwadze do ustępów 13 i 14, i nie powinny być interpretowane jako pozbawiające układającą się stronę określoną w ustępie 4(a) artykułu XVIII prawa powołania się na inne postanowienia rozdziału C, włącznie z ustępem 17, w odniesieniu do nowo utworzonej gałęzi przemysłu, nawet wówczas, kiedy korzysta ona z dodatkowej ochrony wynikającej z ograniczeń importowych nałożonych w celu utrzymania równowagi bilansu płatniczego.

Ustęp 21

Wszelkie środki podjęte zgodnie z postanowieniami ustępu 21 będą niezwłocznie wycofane, jeżeli działania podjęte na podstawie ustępu 17 zostały wstrzymane lub jeżeli układające się strony wyrażą zgodę na środki zaproponowane po upływie dziewięćdziesięciodniowego okresu, o którym mowa w ustępie 17.

Do artykułu XX

Punkt (h)

Wyjątek przewidziany w niniejszym punkcie rozciąga się na wszelkie umowy surowcowe, które odpowiadają zasadom przyjętym przez Radę Gospodarczą i Społeczną w rezolucji nr 30 (IV) z dnia 28 marca 1947 r.

Do artykułu XXIV

Ustęp 9

Rozumie się, że postanowienia artykułu I wymagają, że jeżeli produkt importowany na terytorium członka unii celnej lub strefy wolnego handlu przy zastosowaniu preferencyjnej stawki celnej jest następnie reeksportowany na terytorium innego członka takiej unii lub strefy, ten ostatni członek powinien pobierać cło równe różnicy między cłem już uiszczonym, a jakimkolwiek wyższym cłem, które byłoby pobrane, gdyby produkt ten był importowany bezpośrednio na jego terytorium.

Ustęp 11

Środki podejmowane przez Indie i Pakistan dla wykonania zawartych między sobą ostatecznych porozumień handlowych mogą odbiegać od poszczególnych postanowień niniejszego układu, lecz ogólnie powinny być zgodne z jego celami.

Do artykułu XXVIII

Układające się strony i każda zainteresowana układająca się strona powinny zatroszczyć się o to, by prowadzić negocjacje i konsultacje z zachowaniem jak najściślejszej tajemnicy, aby uniknąć przedwczesnego ujawnienia szczegółów projektowanych zmian w taryfach celnych. Układające się strony będą natychmiast informowane o wszelkich zmianach wprowadzonych do krajowych taryf celnych wynikających z zastosowania niniejszego artykułu.

Ustęp 1

1. Jeżeli układające się strony ustalą okres inny niż trzyletni, układająca się strona może postępować zgodnie z ustępem 1 lub ustępem 3 artykułu XXVIII, począwszy od pierwszego dnia następującego po upływie takiego okresu i, o ile układające się strony nie ustalą ponownie innego okresu, dalsze okresy następujące po upływie tego ustalonego okresu będą okresami trzyletnimi.

2. Postanowienie, że w dniu 1 stycznia 1958 r. i w inne dni ustalone zgodnie z ustępem 1 układająca się strona „może zmienić lub cofnąć koncesję” oznacza, że tego dnia i pierwszego dnia po zakończeniu każdego okresu prawne zobowiązanie takiej układającej się strony wynikające z artykułu II zostanie zmienione; nie oznacza to jednak, że zmiany w taryfach celnych powinny koniecznie wejść w życie w tym dniu. Jeżeli zmiana taryfy wynikająca z negocjacji podjętych zgodnie z niniejszym artykułem zostaje opóźniona, to wprowadzenie w życie wszelkich koncesji wyrównawczych może być podobnie opóźnione.
3. Nie wcześniej niż sześć miesięcy i nie później niż trzy miesiące przed dniem 1 stycznia 1958 r. lub końcową datą jakiegokolwiek następnego okresu układająca się strona, która pragnie zmienić lub cofnąć jakąkolwiek koncesję zawartą w odpowiedniej liście, powinna powiadomić o tym układające się strony. Układające się strony ustalą następnie układającą się stronę lub układające się strony, z którymi negocjacje lub konsultacje, o których mowa w ustępie 1, mają być przeprowadzone. Każda w ten sposób wskazana układająca się strona będzie uczestniczyła w negocjacjach lub konsultacjach z odstępującą układającą się stroną w celu osiągnięcia porozumienia przed końcem danego okresu. Wszelka dalsza prolongata zagwarantowanego okresu obowiązywania listy będzie dotyczyć list zmienionych w wyniku takich negocjacji zgodnie z ustępami 1, 2 i 3 artykułu XXVIII. Jeżeli układające się strony będą przygotowywały wielostronne negocjacje taryfowe mające się odbyć w okresie sześciu miesięcy przed dniem 1 stycznia 1958 r. lub przed jakimkolwiek innym dniem ustalonym zgodnie z ustępem 1, przygotowania te powinny obejmować odpowiednią procedurę przeprowadzenia negocjacji, o których mowa w niniejszym ustępie.
4. Celem postanowień przewidujących udział w negocjacjach nie tylko układających się stron, z którymi dana koncesja została pierwotnie wynegocjowana, lecz również każdej układającej się strony będącej głównym dostawcą danego produktu, jest zapewnienie układającej się stronie, której udział w handlu produktem objętym daną koncesją jest większy niż układającej się strony, z którą koncesja została pierwotnie wynegocjowana, skutecznej możliwości zabezpieczenia swych umownych praw, z których korzysta ona na podstawie niniejszego układu. Z drugiej strony nie mają one na celu rozszerzenia zakresu negocjacji w sposób mogący nadmiernie utrudnić negocjacje i zawarcie porozumienia na podstawie artykułu XXVIII lub wywołać komplikacje w stosowaniu niniejszego artykułu w przyszłości w odniesieniu do koncesji wynikających z tych negocjacji. W związku z powyższym układające się strony powinny uznać, że układająca się strona jest głównym dostawcą jedynie wówczas, jeżeli ta układająca się strona miała przez rozsądny okres przed negocjacjami większy udział w handlu wnioskującej układającej się strony niż układająca się strona, z którą koncesja ta została pierwotnie wynegocjowana lub, według oceny układających się stron, miałyby taki udział, jeżeli nie byłoby utrzymywane przez odstępującą układającą się stronę dyskryminacyjne ograniczenia ilościowe. Z tego względu nie byłoby właściwe, aby układające się strony uznały więcej niż jedną układającą się stronę bądź w wyjątkowych przypadkach, gdy udziały są prawie równe, więcej niż dwie układające się strony za głównych dostawców.
5. Niezależnie od definicji głównego dostawcy zawartej w uwadze 4 do ustępu 1, układające się strony mogą wyjątkowo ustalić, że układająca się strona jest głównym dostawcą, jeżeli dana koncesja dotyczy handlu, który stanowi większą część całego eksportu tej układającej się strony.
6. Postanowienia przewidujące udział w negocjacjach jakiegokolwiek układającej się strony będącej głównym dostawcą oraz przewidujące konsultacje z jakąkolwiek układającą się stroną istotnie zainteresowaną w koncesji, którą wnioskująca układająca się strona zamierza zmienić lub cofnąć, nie oznaczają, że ta układająca się strona powinna przyznać większe wyrównanie lub być poddana środkom odwetowym większym niż te, jakie odpowiadałyby projektowanym zmianom koncesji lub ich cofnięciu ocenianym w świetle warunków handlowych w okresie, w którym zamierza się zmienić lub cofnąć koncesję, oraz uwzględniają ewentualność jakichkolwiek ograniczeń ilościowych o charakterze dyskryminacyjnym stosowanych przez odstępującą układającą się stronę.
7. Określenie „istotne zainteresowanie” nie może być w sposób ścisły zdefiniowane i w związku z tym może ono powodować trudności dla układających się stron. Powinno być ono jednak interpretowane jako obejmujące jedynie te układające się strony, które mają lub co do których można się w sposób uzasadniony spodziewać, że w braku dyskryminacyjnych ograniczeń ilościowych dotyczących eksportu miałyby znaczny udział w handlu układającej się strony zamierzającej zmienić lub cofnąć koncesję.

Ustęp 4

1. Do każdego żądania w sprawie upoważnienia do podjęcia negocjacji należy dołączyć wszelkie odpowiednie dane statystyczne i inne. Decyzja w sprawie takiego żądania będzie podjęta w ciągu trzydziestu dni od jego przedłożenia.
2. Uznaje się, że gdyby zezwolono niektórym układającym się stronom, zależnym w znacznym stopniu od stosunkowo małej liczby surowców i opierających się na taryfie celnej jako ważnym instrumencie dla dalszego zróżnicowania ich gospodarki lub ważnym źródle dochodów skarbowych, na normalne negocjacje w sprawie zmiany lub cofnięcia koncesji jedynie na podstawie ustępu 1 artykułu XXVIII, mogłoby to spowodować, że dokonałyby one w tym czasie takich zmian lub cofnięcia koncesji, które w dłuższym okresie mogłyby okazać się zbędne. Aby uniknąć takiej sytuacji, układające się strony upoważnią taką układającą

się stronę, na podstawie ustępu 4, do podjęcia negocjacji, chyba że uważają one, że negocjacje te spowodują lub w znacznym stopniu przyczynią się do takiego wzrostu poziomu taryf celnych, który zagroziłby stabilności list należących do niniejszego układu lub prowadziłby do niepożądanych zakłóceń w handlu międzynarodowym.

3. Przewiduje się, że negocjacje podjęte na podstawie upoważnienia zgodnie z ustępem 4 w celu zmiany lub cofnięcia jednej pozycji lub niewielkiej ilości pozycji powinny być w zasadzie zakończone w ciągu sześćdziesięciu dni. Uznaje się jednak, że okres taki może okazać się niewystarczający w przypadkach negocjacji dotyczących zmiany lub cofnięcia większej liczby pozycji i dlatego w tych przypadkach właściwe byłoby wyznaczenie przez układające się strony dłuższego okresu.
4. Ustalenie, o którym mowa w ustępie 4(d), powinno być dokonane przez układające się strony w ciągu trzydziestu dni od dnia przedłożenia im sprawy, chyba że odstępująca układająca się strona zgodzi się na dłuższy okres.
5. Przyjmuje się, że układające się strony, ustalając na podstawie ustępu 4 (d), czy wnioskująca układająca się strona nie dołożyła starań, aby udzielić wystarczającego wyrównania, wezmą odpowiednio pod uwagę specjalną sytuację takiej układającej się strony, która dokonała związania znacznej części stawek celnych na bardzo niskim poziomie, wskutek czego ma mniejszą niż inne układające się strony możliwość przyznania wyrównania.

Do artykułu XXVIIIbis

Ustęp 3

Rozumie się, że wzmianka o potrzebach natury fiskalnej obejmuje przychodowy aspekt ceł, a w szczególności cła nałożone głównie dla celów skarbowych lub cła nałożone na produkty, które mogą być substytutem produktów podlegających cłom o charakterze skarbowym, aby uniemożliwić uchylene się od uiszczenia takich ceł.

Do artykułu XXIX

Ustęp 1

Rozdziały VII i VIII karty hawańskiej zostały wyłączone z ustępu 1, ponieważ w zasadzie dotyczą one organizacji, funkcji i trybu postępowania Międzynarodowej Organizacji Handlu.

Do części IV

Użyte w części IV określenia „rozwinęte układające się strony” i „mniej rozwinięte układające się strony” oznaczają rozwinięte i mniej rozwinięte kraje będące stronami Układu ogólnego w sprawie taryf celnych i handlu.

Do artykułu XXXVI

Ustęp 1

Niniejszy artykuł jest oparty na celach przedstawionych w artykule I w brzmieniu, w jakim zostanie on zmieniony przez rozdział A ustęp 1 protokołu zmieniającego część I i artykuły XXIX i XXX w dniu, w którym protokół ten wejdzie w życie¹²⁾.

Ustęp 4

Określenie „surowce” obejmuje produkty rolne: patrz ustęp 2 uwagi do artykułu XVI, rozdział B.

Ustęp 5

Program zróżnicowania powinien w zasadzie obejmować intensyfikację działalności dla przetworzenia surowców i rozwoju produkcji przemysłowej z uwzględnieniem sytuacji poszczególnych układających się stron oraz światowych perspektyw do produkcji i konsumpcji poszczególnych produktów.

Ustęp 8

Rozumie się że określenie „nie oczekują wzajemności” oznacza, zgodnie z celami przedstawionymi w niniejszym artykule, że nie powinno się oczekiwać od mniej rozwiniętych układających się stron, że

¹²⁾ Z protokołu tego zrezygnowano w dniu 1 stycznia 1968 r.

w czasie negocjacji handlowych zgodzą się na rozwiązania, które są niezgodne z ich indywidualnym rozwojem, potrzebami finansowymi i handlowymi, biorąc pod uwagę dotychczasowy rozwój handlu.

Niniejszy ustęp będzie miał zastosowanie w przypadku działań podjętych na podstawie rozdziału A artykułu XVIII, artykułu XXVIII, artykułu XXVIIIbis (artykułu XXIX po wejściu w życie poprawki przewidzianej w rozdziale A ustępu 1 protokołu zmieniającego część I i artykułu XXIX i XXX¹³⁾) i artykułu XXXIII lub w jakimkolwiek innym trybie zgodnie z niniejszym układem.

Do artykułu XXXVII

Ustęp 1(a)

Niniejszy ustęp będzie miał zastosowanie w przypadku negocjacji w sprawie redukcji lub zniesienia taryf celnych albo innych przepisów regulujących handel przeprowadzonych na podstawie artykułów XXVIII, XXVIIIbis (XXIX po wejściu w życie poprawki przewidzianej w rozdziale A ustępu 1 protokołu zmieniającego część I A artykuły XXIX i XXX¹³⁾) i artykułu XXXIII, jak również w związku z innymi działaniami dotyczącymi takiej redukcji lub zniesienia, jaką układające się strony mogą być w stanie podjąć.

Ustęp 3(b)

Inne środki, o których mowa w niniejszym ustępie, mogą obejmować kroki mające na celu popieranie wewnętrznych zmian strukturalnych, zachęcanie do konsumpcji poszczególnych produktów lub wprowadzenie środków promocji handlu.

---

¹³⁾ Z protokołu tego zrezygnowano w dniu 1 stycznia 1968 r.

UZGODNIENIE W SPRAWIE INTERPRETACJI ARTYKUŁU II: 1(b)
Układu ogólnego w sprawie taryf celnych i handlu 1994

Członkowie niniejszym uzgadniają, co następuje:

1. W celu zapewnienia przejrzystości praw i obowiązków wynikających z ust. 1(b) artykułu II, istota i poziom jakichkolwiek „innych ceł lub opłat” nakładanych na związane stawki pozycji taryfowych, jak to sformułowano w tym postanowieniu, będą odnotowane w listach koncesyjnych załączonych do GATT 1994 w tych pozycjach taryfowych, których dotyczą. Rozumie się, że takie odnotowanie nie zmienia charakteru prawnego „innych ceł lub opłat”.
2. Data, od kiedy związane „inne cła lub opłaty” dla potrzeb artykułu II, będzie datą 15 kwietnia 1994 r. „Inne cła lub opłaty” będą zatem odnotowane w listach koncesyjnych według poziomu obowiązującego w tym dniu. Przy każdej kolejnej renegocjacji koncesji lub negocjacji nowych koncesji datą obowiązywania dla danej pozycji taryfowej będzie data włączenia nowej koncesji do właściwej listy koncesyjnej. Jednakże data instrumentu, który po raz pierwszy wprowadził koncesję dotyczącą danej pozycji do GATT 1947 lub GATT 1994, nadal będzie wykazywana w rubryce 6 na luźnych stronach list koncesyjnych.
3. „Inne cła lub opłaty” będą odnotowane w odniesieniu do wszystkich związanych stawek pozycji taryfowych.
4. Kiedy jakaś pozycja taryfowa była już przedmiotem koncesji, poziom „innych ceł lub opłat” odnotowany w liście koncesyjnej nie będzie wyższy niż poziom istniejący w czasie pierwszego wprowadzenia danej koncesji na listę koncesyjną. Każdy członek będzie mógł zakwestionować istnienie „innego cła lub opłaty”, argumentując, że żadne „inne cło lub opłata” nie istniały w momencie pierwszego związania danej pozycji taryfowej oraz że istnieje brak zgodności pomiędzy odnotowanym poziomem „innego cła lub opłaty”, a wcześniej związanym poziomem w ciągu trzech lat od daty wejścia w życie Porozumienia WTO lub w ciągu trzech lat od daty zdeponowania u Dyrektora Generalnego WTO instrumentu włączającego daną listę koncesyjną do GATT 1994, jeżeli ta data jest późniejsza.
5. Odnotowanie „innych ceł i opłat” w listach koncesyjnych nie podważa ich zgodności z prawami i obowiązkami wynikającymi z GATT 1994 innymi niż te objęte działaniem ust. 4. Wszyscy członkowie zachowują prawo do zakwestionowania w każdej chwili zgodności „innego cła lub opłaty” w związku z tymi obowiązkami.
6. Do celów niniejszego uzgodnienia będą stosowane postanowienia artykułów XXII i XXIII GATT 1994 zgodnie z rozwinięciem i interpretacją zawartymi w uzgodnieniu dotyczącym rozstrzygania sporów.
7. „Inne cła i opłaty” niewykazane w liście koncesyjnej w czasie zdeponowania instrumentu włączającego daną listę koncesyjną do GATT 1994, do czasu wejścia w życie Porozumienia WTO u Dyrektora Generalnego układających się stron GATT 1947 lub, później, u Dyrektora Generalnego WTO, nie będą następnie do niej dodane oraz żadne „inne cła lub opłaty” odnotowane na poziomie niższym niż istniejący w dniu obowiązywania nie będą przywrócone do tego poziomu, chyba że takie uzupełnienia lub zmiany dokonane będą w ciągu sześciu miesięcy od daty zdeponowania instrumentu.
8. Decyzja zawarta w ust. 2 dotycząca daty obowiązywania każdej koncesji dla potrzeb artykułu II 1(b) GATT 1994 zastępuje decyzję dotyczącą daty obowiązywania podjętą dnia 26 marca 1980 r. (BISD 27S/24).

UZGODNIENIE W SPRAWIE INTERPRETACJI ARTYKUŁU XVII
Układu ogólnego w sprawie taryf celnych i handlu 1994

Członkowie,

Biorąc pod uwagę, że artykuł XVII nakłada na członków strony zobowiązania w odniesieniu do działalności państwowych firm handlowych, o których mowa w ust. 1 artykułu XVII, a które muszą być zgodne z ogólnymi zasadami niedyskryminacyjnego traktowania przewidzianymi w GATT 1994, a dotyczącymi środków stosowanych przez rządy w odniesieniu do importu lub eksportu realizowanego przez handel prywatny;

Biorąc pod uwagę, że członkowie związani są swoimi zobowiązaniami w GATT 1994, a dotyczącymi owych środków stosowanych przez rządy i oddziałujących na państwowe przedsiębiorstwa handlowe;

Uznając, że niniejsze uzgodnienie nie jest sprzeczne z podstawowymi zasadami ustanowionymi w artykule XVII;

Niniejszym uzgadniają, co następuje:

1. W celu zapewnienia przejrzystości działania państwowych przedsiębiorstw handlowych, członkowie notyfikują takie przedsiębiorstwa Radzie Handlu Towarami w celu dokonania przeglądu przez grupę roboczą, która będzie powołana zgodnie z ust. 5 oraz zgodnie z następującą definicją roboczą:

„Rządowe i pozarządowe przedsiębiorstwa, w tym branżowe organizacje sprzedaży, które uzyskały prawa wyłączności lub specjalne uprawnienia i przywileje, w tym uprawnienia statutowe lub konstytucyjne, w których realizacji wywierają wpływ na poziom lub kierunki importu i eksportu, dokonując zakupów lub sprzedaży”.

Taki wymóg notyfikacji nie dotyczy importu wyrobów do natychmiastowej lub ostatecznej konsumpcji rządowej lub konsumpcji przez powyżej wspomniane przedsiębiorstwa, a nie do odsprzedaży lub do wykorzystania w produkcji towarów na sprzedaż.

2. Każdy członek dokona przeglądu swej polityki w zakresie przekazywania notyfikacji na temat państwowych przedsiębiorstw handlowych Radzie Handlu Towarami, biorąc pod uwagę postanowienia zawarte w niniejszym uzgodnieniu. Dokonując takiego przeglądu, każdy członek weźmie pod uwagę potrzebę zapewnienia możliwie największej przejrzystości dokonywanej notyfikacji w celu umożliwienia jasnego zrozumienia sposobów działania notyfikowanych przedsiębiorstw i skutków ich działania dla handlu międzynarodowego.
3. Notyfikacje będą dokonywane zgodnie z kwestionariuszem dotyczącym handlu państwowego przyjętym 24 maja 1960 r. (BISD 9S/184-185) przy założeniu, że członkowie będą notyfikować firmy wspomniane w ust. 1 niezależnie od tego, czy import lub eksport w rzeczywistości miał miejsce.
4. Którykolwiek członek, który ma podstawy by wierzyć, że inny członek nie wywiązał się właściwie ze swych zobowiązań notyfikacyjnych, może podjąć tę sprawę z owym członkiem. Jeżeli sprawa nie uzyska zadowalającego rozstrzygnięcia, może dokonać kontrnotyfikacji do Rady Handlu Towarami w celu rozpatrzenia przez grupę roboczą powołaną zgodnie z ust. 5, informując równocześnie o tym członka, którego sprawa dotyczy.
5. Zostanie utworzona grupa robocza działająca w imieniu Rady Handlu Towarami w celu przeglądu notyfikacji i kontrnotyfikacji. W świetle tego przeglądu i niezależnie od ust. 4 (c) artykułu XVII Rada Handlu Towarami może wydać zalecenia dotyczące tego, czy notyfikacje są wystarczające oraz potrzeby dalszych informacji. Grupa robocza dokona również, w świetle otrzymanych notyfikacji, analizy, czy wyżej wspomniany kwestionariusz w sprawie handlu państwowego jest wystarczający odnośnie do informacji na temat państwowych przedsiębiorstw handlowych notyfikowanych zgodnie z ust. 1 powyżej. Grupa opracuje również listę ilustrującą rodzaje powiązań pomiędzy rządami a przedsiębiorstwami, rodzaje działalności, w jakie angażują się te przedsiębiorstwa, które mogą być istotne dla postanowień artykułu XVII. Zakłada się, że sekretariat stworzy ogólny dokument źródłowy dla grupy roboczej w sprawie działań państwowych przedsiębiorstw handlowych odnoszących się do handlu międzynarodowego. Członkostwo grupy roboczej będzie otwarte dla wszystkich członków wyrażających chęć pracy w tej grupie. Grupa robocza zbierze się w ciągu roku od daty wejścia w życie Porozumienia ustanawiającego WTO, a następnie będzie spotykać się co najmniej raz w roku. Będzie składać roczne raporty Radzie Handlu Towarami¹⁾.

¹⁾ Działalność tej grupy roboczej będzie koordynowana z działalnością grupy roboczej, której powołanie przewidziane jest w Sekcji III Decyzji Ministerialnej w sprawie procedur notyfikacyjnych przyjętej 15 kwietnia 1994 r.

UZGODNIENIE W SPRAWIE POSTANOWIENIŃ DOTYCZĄCYCH BILANSU PŁATNICZEGO Układu ogólnego w sprawie taryf celnych i handlu 1994

Członkowie,

uznając postanowienia artykułów XII i XVIII:B GATT 1994 oraz Deklaracji na temat środków handlowych podejmowanych dla celów bilansu płatniczego przyjętej dnia 28 listopada 1979 r. (BISD 26S/205-209 zwanej w niniejszym porozumieniu „Deklaracją 1979”) i w celu wyjaśnienia tych postanowień¹⁾;

niniejszym uzgadniają, co następuje:

Stosowanie środków

1. Członkowie potwierdzają zobowiązanie ogłaszania publicznie, tak szybko, jak to tylko możliwe, harmonogramów usuwania restrykcji importowych wprowadzonych do ochrony bilansu płatniczego. Zakłada się, że harmonogramy takie mogą być modyfikowane w miarę potrzeby w celu dostosowania ich do zmieniającej się sytuacji płatniczej. Jeżeli harmonogram taki nie został ogłoszony publicznie przez członka, członek ten przedstawi uzasadnienie przyczyn.
2. Członkowie potwierdzają swoją gotowość preferowania takich środków, które w najmniejszym stopniu zniekształcają handel. Uważać się będzie, że środki takie (zwane w tym porozumieniu „środkami cenowymi”) obejmują opłaty importowe, wymogi depozytu importowego lub inne ekwiwalentne instrumenty handlowe wywierające wpływ na ceny importowanych towarów. Uważa się, że niezależnie od postanowień artykułu II środki cenowe zastosowane dla ochrony bilansu płatniczego mogą być stosowane przez członka pozaalami umieszczonymi w liście koncesyjnej tego członka. Ponadto członek ten wskaże sumę, o którą zastosowany środek cenowy w sposób wyraźny przewyższa związane cło, działając zgodnie z procedurą notyfikacyjną zawartą w niniejszym uzgodnieniu.
3. Członkowie będą starali się unikać nakładania nowych ograniczeń ilościowych do ochrony bilansu płatniczego, chyba że ze względu na krytyczną sytuację bilansu płatniczego, środki cenowe nie są w stanie powstrzymać gwałtownego pogarszania się sytuacji płatniczej. W tych przypadkach, kiedy członek stosuje ograniczenia ilościowe, przedstawi on uzasadnienie powodów, dla których środki cenowe nie stanowią instrumentu wystarczającego do ochrony bilansu płatniczego. Członek utrzymujący ograniczenia ilościowe wykazuje w czasie kolejnych konsultacji postęp osiągnięty w ograniczaniu występowania i restrykcyjnego skutku tych środków. Uważa się, że nie więcej niż jeden rodzaj instrumentu ograniczającego import użyty w celu ochrony bilansu płatniczego będzie stosowany wobec jednego wyrobu.
4. Członkowie potwierdzają, że środki ograniczające import użyte do ochrony bilansu płatniczego mogą być stosowane jedynie do kontrolowania ogólnego poziomu importu i nie mogą przekroczyć zakresu niezbędnego do zapobieżenia trudnościom bilansu płatniczego. W celu zminimalizowania jakichkolwiek ubocznych skutków protekcyjnych członek będzie stosować restrykcje w sposób przejrzysty. Władze członka dokonującego importu przedstawią zadowalające uzasadnienie kryteriów stosowanych przy ustalaniu, jakie wyroby podlegają restrykcjom. Zgodnie z postanowieniami ust. 3 artykułu XII i ust. 10 artykułu XVIII członkowie mogą, w przypadku pewnych istotnych dla nich wyrobów, wyłączyć lub ograniczyć stosowanie opłat obciążających wszystkie towary podobnie jak stosowanie innych środków stosowanych dla ochrony bilansu płatniczego. Pojęcie „istotnych wyrobów” odnosi się do wyrobów przeznaczonych na zaspokojenie podstawowych potrzeb konsumpcyjnych lub które przyczyniają się do sukcesu wysiłków podejmowanych przez członka w celu poprawienia sytuacji płatniczej, jak towary inwestycyjne lub towary potrzebne do produkcji. Przy administrowaniu ograniczeniami ilościowymi członek będzie stosować licencjonowanie dyskrecyjne tylko w sytuacjach nie do uniknięcia i będzie je stopniowo eliminować. Przedstawione będą odpowiednie uzasadnienia dotyczące kryteriów stosowanych przy określaniu dopuszczalnej wielkości lub wartości importu.

Procedura konsultacji w sprawach bilansu płatniczego

5. Komitet restrykcji stosowanych w celu ochrony bilansu płatniczego (zwany w niniejszym uzgodnieniu „Komitetem”) będzie prowadził konsultacje w celu dokonania przeglądu wszystkich restrykcji importowych zastosowanych w celu ochrony bilansu płatniczego. Członkostwo Komitetu jest otwarte dla wszystkich członków pragnących uczestniczyć w jego pracach. Komitet będzie stosować procedurę konsultacji w sprawie

¹⁾ Nic w niniejszym uzgodnieniu nie ma na celu modyfikacji praw i obowiązków członków wynikających z artykułów XII lub XVIII:B GATT 1994. Postanowienia artykułów XXII i XXIII GATT 1994 zgodnie z rozwinięciem i interpretacją zawartymi w Uzgodnieniu dotyczącym rozstrzygnięcia sporów mogą być przywoływane w odniesieniu do każdej sprawy wynikającej z wprowadzenia restrykcji importowych użytych do ochrony bilansu płatniczego.

ograniczeń wprowadzonych do ochrony bilansu płatniczego zaakceptowaną dnia 28 kwietnia 1970 r. (BISD 18S/48-53 zwaną w niniejszym uzgodnieniu „pełną procedurą konsultacyjną”), zgodnie z postanowieniami poniżej.

6. Członek wprowadzający nowe restrykcje lub podnoszący ogólny poziom już istniejących restrykcji poprzez znaczną intensyfikację środków rozpocznie konsultacje z Komitetem w ciągu czterech miesięcy od daty wprowadzenia tych środków. Członek wprowadzający restrykcje może wnioskować, aby konsultacje odbywały się zgodnie z ust. 4(a) artykułu XII lub ust. 12(a) artykułu XVIII, którykolwiek będzie właściwy. Jeżeli taki wniosek nie zostanie przedstawiony, przewodniczący Komitetu wystąpi do członka o przeprowadzenie konsultacji. Czynniki, które mogą być przebadane w procesie konsultacji, obejmują m.in. wprowadzenie nowych rodzajów restrykcji do ochrony bilansu płatniczego lub wzrost poziomu istniejących restrykcji, lub rozszerzenie działania restrykcji na inne wyroby.
7. Wszystkie restrykcje zastosowane w celu ochrony bilansu płatniczego będą poddane okresowym przeglądom przez Komitet zgodnie z ust. 4(b) artykułu XII lub zgodnie z ust. 12(b) artykułu XVIII, z tym że istnieje możliwość zmiany częstotliwości konsultacji w porozumieniu z zainteresowanym członkiem lub w wyniku specjalnych procedur przeglądowych, jakie mogą być zalecane przez Radę Generalną.
8. Konsultacje mogą być przeprowadzane zgodnie z uproszczoną procedurą przyjętą 19 grudnia 1972 r. (BISD 20S/47-49 zwaną w niniejszym uzgodnieniu „uproszczoną procedurą konsultacji”) w przypadkach członków — krajów najmniej rozwiniętych gospodarczo lub w przypadkach członków — krajów rozwijających się, którzy podejmują wysiłki liberalizacyjne zgodnie z programem przedstawionym Komitetowi w czasie wcześniejszych konsultacji. Uproszczona procedura konsultacji może być również zastosowana, gdy przegląd polityki handlowej członka — kraju rozwijającego się wyznaczony jest na ten sam rok kalendarzowy, co termin wyznaczony na konsultacje. W takich przypadkach decyzja, czy należy przeprowadzić pełną konsultację, będzie podjęta w oparciu o czynniki wymienione w ust. 8 Deklaracji 1979. Z wyjątkiem przypadku członków — krajów najmniej rozwiniętych, nie więcej niż dwie kolejne konsultacje mogą być przeprowadzone według procedury uproszczonej.

Notyfikacja i dokumentacja

9. Członek będzie notyfikować Radzie Generalnej wprowadzenie nowych, będących jakimikolwiek zmianami istniejących restrykcji importowych stosowanych w celu ochrony bilansu płatniczego oraz jakimikolwiek zmianami w programach ich eliminowania przedstawionych zgodnie z ust. 1. Znaczące zmiany będą notyfikowane Radzie Generalnej przed ich ogłoszeniem lub najpóźniej w ciągu 30 dni od ich ogłoszenia. Pełna notyfikacja obejmująca wszystkie zmiany praw i przepisów, oświadczenia o polityce lub oświadczenia publiczne będzie corocznie przekazywana przez każdego członka do sekretariatu w celu przeanalizowania przez członków. Notyfikacje będą zawierały pełne informacje, tak dalece, jak to jest możliwe, na szczeblu pozycji taryfy celnej, na temat rodzaju zastosowanego środka, kryteriów jego stosowania, zakresu towarowego oraz wielkości obrotów nim objętych.
10. Na życzenie któregośkolwiek członka notyfikacje mogą być rozpatrywane przez Komitet. Przeglądy tego rodzaju będą ograniczać się do wyjaśnienia konkretnych spraw wynikających z notyfikacji lub przeglądu i decydowania, czy wymagane są konsultacje zgodnie z ust. 4(a) artykułu XII lub ust. 12(a) artykułu XVIII. Członkowie mający podstawy by wierzyć, że restrykcje importowe zastosowane zostały przez innego członka z zamiarem ochrony bilansu płatniczego, mogą zwrócić na ten fakt uwagę Komitetu. Przewodniczący Komitetu wystąpi o informacje dotyczące zastosowanego środka i udostępni je wszystkim członkom. Nie naruszając uprawnień któregośkolwiek członka Komitetu do uzyskania właściwych wyjaśnień w drodze konsultacji, można wcześniej przekazywać pytania do rozważenia przez członka prowadzącego konsultacje.
11. Członek prowadzący konsultacje przygotowuje dokument podstawowy do konsultacji, który, w uzupełnieniu wszelkich innych informacji uznanych za istotne, powinien zawierać: (a) ogólny przegląd sytuacji panującej w dziedzinie bilansu płatniczego oraz perspektywy jej rozwoju, w tym analizę czynników wewnętrznych i zewnętrznych wywierających wpływ na tę sytuację, a także środki polityki krajowej podjęte w celu przywrócenia równowagi na zdrowych i trwałych podstawach; (b) pełny opis restrykcji zastosowanych dla ochrony bilansu płatniczego, ich podstaw prawnych oraz kroków podjętych w celu zmniejszenia ubocznych efektów protekcyjnych; (c) środki podjęte od czasu ostatnich konsultacji w celu zliberalizowania restrykcji importowych w świetle konkluzji Komitetu; (d) plan eliminacji i postępującego łagodzenia pozostałych restrykcji. W miarę potrzeby można się powoływać na informacje zawarte w innych notyfikacjach lub sprawozdaniach złożonych w WTO. W ramach uproszczonej procedury konsultacji, członek prowadzący konsultacje składa pisemne oświadczenie zawierające podstawowe informacje dotyczące elementów zawartych w dokumencie podstawowym.
12. Sekretariat, w celu ułatwienia negocjacji w Komitecie, przygotowuje dokument ilustrujący tło i analizujący różne aspekty planu konsultacji. W przypadku członków — krajów rozwijających się dokument sekretariatu bę-

dzie zawierać materiał ilustrujący tło oraz analizy oddziaływania czynników zewnętrznych na sytuację bilansu płatniczego i perspektyw członka — kraju prowadzącego konsultacje. Pomoc techniczna sekretariatu na życzenie członka — kraju rozwijającego się będzie dotyczyć przygotowywania dokumentacji do celów konsultacji.

Zakończenie konsultacji w sprawie bilansu płatniczego

13. Komitet będzie składać Radzie Generalnej sprawozdania z konsultacji. W przypadku pełnych konsultacji raport powinien obejmować konkluzje Komitetu odnośnie do poszczególnych elementów planu konsultacji oraz faktów i przyczyn, na których są oparte. Komitet będzie się starać objąć swymi wnioskami propozycje zaleceń mających na celu promowanie stosowania się do artykułów XII i XVIII:B, Deklaracji 1979 oraz niniejszego uzgodnienia. W przypadkach kiedy przedstawiono program usuwania restrykcji wprowadzonych do ochrony bilansu płatniczego, Rada Generalna może zalecić by, przestrzegając owego programu, członek wywiązał się ze swych zobowiązań w ramach GATT 1994. W przypadkach kiedy Rada Generalna dokonała szczegółowych zaleceń, prawa i obowiązki członków będą oceniane w świetle tych zaleceń. W przypadkach braku konkretnych propozycji odnośnie do zaleceń Rady Generalnej, wnioski Komitetu powinny odzwierciedlać różnicę zdań panującą w łonie Komitetu. W przypadku uproszczonej procedury konsultacji sprawozdanie powinno zawierać streszczenie głównych elementów omawianych przez Komitet oraz decyzję, czy pełne konsultacje będą konieczne.

UZGODNIENIE W SPRAWIE INTERPRETACJI ARTYKUŁU XXIV Układu ogólnego w sprawie taryf celnych i handlu 1994

Członkowie,

mając na uwadze postanowienia artykułu XXIV GATT 1994;

uznając, że znacznie zwiększyła się liczba unii celnych i stref wolnego handlu i poważnie zyskały one na znaczeniu od czasu ustanowienia GATT 1947 i dziś obejmują znaczną część handlu światowego;

uznając wkład, jaki może być wniesiony do rozwoju handlu światowego poprzez ściślejszą integrację gospodarek stron tego rodzaju porozumień;

uznając również, że taki wkład zyskuje na znaczeniu, jeżeli eliminacja ceł i innych przepisów restrykcyjnych w handlu pomiędzy terytoriami wchodzącymi w skład unii lub strefy obejmuje cały handel, a traci na znaczeniu, jeżeli poważna część handlu jest z porozumień wyłączona;

potwierdzając, że celem takich porozumień powinno być ułatwianie handlu pomiędzy terytoriami wchodzącymi w skład unii lub strefy, a nie tworzenie barier w handlu innych członków z takimi terytoriami, oraz że przy tworzeniu i powiększaniu takich unii lub stref ich strony powinny w możliwie najszerszym zakresie unikać powodowania negatywnych skutków w handlu innych członków;

także w przekonaniu o potrzebie wzmocnienia roli Rady Handlu Towarami przy analizie porozumień notyfikowanych w ramach artykułu XXIV poprzez wyjaśnianie kryteriów i procedur oceny nowych porozumień lub porozumień o rozszerzeniu istniejących unii lub stref oraz w celu poprawy przejrzystości wszystkich porozumień zawartych w ramach artykułu XXIV;

uznając potrzebę powszechnego zrozumienia obowiązków członków wynikających z ust. 12 artykułu XXIV;

uzgodniły niniejszym, co następuje:

1. Unie celne, strefy wolnego handlu i porozumienia przejściowe prowadzące do utworzenia unii celnej lub strefy wolnego handlu muszą być zgodne z artykułem XXIV i muszą wypełniać, między innymi, postanowienia ust. 5, 6, 7 i 8 tego artykułu.

Artykuł XXIV: 5

2. Ocena zgodnie z ust. 5(a) artykułu XXIV ogólnego poziomu ceł i innych regulacji handlowych obowiązujących przed i po utworzeniu unii celnej będzie w odniesieniu do ceł i innych opłat oparta na ogólnej ocenie średniej ważonej stawek celnych i pobranych opłat celnych. Ocena ta będzie oparta na dostarczonej przez unię celną statystyce ilościowo-wartościowej importu z wcześniejszego reprezentacyjnego okresu w układzie pozycji taryfowych, w podziale na kraje pochodzenia WTO. Sekretariat przeprowadzi kalkulację śred-

niej ważonej stawek celnych i pobranych ceł zgodnie z metodologią stosowaną przy ocenie ofert taryfowych w rundzie urugwajskiej wielostronnych negocjacji handlowych. W tym celu będzie się analizował aktualnie pobierane cła. Uznaje się, że w przypadku analizy innych przepisów handlowych, których skwantyfikowanie i agregacja są trudne, może być konieczne zbadanie poszczególnych środków, przepisów, zakresu towarowego oraz przepływów towarowych nimi objętych.

3. „Rozsądny przeciąg czasu”, o którym mowa w ust. 5(c) artykułu XXIV tylko w wyjątkowych przypadkach może przekraczać dziesięć lat. W przypadkach kiedy członkowie będący stronami porozumień przejściowych są przekonani, że okres dziesięciu lat byłby niewystarczający, przedstawią Radzie Handlu Towarami pełne wyjaśnienie potrzeby przyjęcia okresu dłuższego.

Artykuł XXIV:6

4. Ust. 6 artykułu XXIV ustanawia procedurę, którą należy stosować, kiedy członek tworzący unię celną zamierza podnieść związaną stawkę celną. W tym przypadku członkowie potwierdzają, że procedura ustanowiona w artykule XXVIII wraz z wytycznymi przyjętymi dnia 10 listopada 1980 r. (BISD 27S/26-28) oraz w Uzgodnieniu w sprawie interpretacji artykułu XXVIII GATT 1994 musi być rozpoczęta zanim koncesje zostaną zmodyfikowane lub wycofane wraz z utworzeniem unii celnej lub zanim wejdzie w życie umowa przejściowa prowadząca do utworzenia unii celnej.
5. Negocjacje takie będą rozpoczęte w dobrej wierze w celu osiągnięcia wzajemnie zadowolających uzgodnień kompensacyjnych. W takich negocjacjach, zgodnie z postanowieniami ust. 6 artykułu XXIV, należy wziąć pod uwagę redukcje ceł w tej samej pozycji taryfy celnej dokonane przez innych partnerów unii celnej w momencie jej utworzenia. Jeżeli takie redukcje nie byłyby wystarczające dla zaoferowania zadowolającej rekompensaty, unia celna zaoferuje rekompensatę, która może przyjąć postać redukcji ceł dotyczących innych pozycji taryfy celnej. Oferta taka będzie wzięta pod uwagę przez członków mających prawa negocjacyjne w przypadku modyfikacji lub wycofania się ze związanych stawek. Jeżeli propozycja rekompensaty jest nadal nie do przyjęcia, negocjacje powinny być kontynuowane. Jeżeli, mimo podejmowanych wysiłków, porozumienie w negocjacjach w sprawie rekompensaty prowadzonych zgodnie z artykułem XXVIII oraz z jego rozwinięciem w Uzgodnieniu w sprawie interpretacji artykułu XXVIII GATT 1994 nie może być osiągnięte w rozsądnym okresie od rozpoczęcia negocjacji, unia celna mimo tego będzie mogła zmodyfikować lub wycofać koncesje; członkowie, których będzie to dotyczyć będą wówczas mogli wycofać ekwiwalentne koncesje zgodnie z artykułem XXVIII.
6. GATT 1994 nie nakłada na członków odnoszących korzyści z redukcji ceł wynikającej z utworzenia unii celnej lub z umowy przejściowej prowadzącej do utworzenia w unii celnej obowiązku udzielenia rekompensaty krajom ją tworzącym.

Przegląd unii celnych i stref wolnego handlu

7. Wszystkie notyfikacje dokonane zgodnie z ust. 7(a) artykułu XXIV zostaną zbadane przez grupę roboczą w świetle stosownych postanowień GATT 1994 oraz ust. 1 niniejszego uzgodnienia. Grupa robocza przedstawi Radzie Handlu Towarami raport na temat swych konkluzji w tej kwestii. Rada Handlu Towarami może wydać członkom zalecenia, jakie uzna za stosowne.
8. W odniesieniu do umów przejściowych grupa robocza może w swym raporcie dokonać odpowiednich zaleceń odnośnie do przewidzianego okresu oraz środków koniecznych do zakończenia tworzenia unii celnej, czy strefy wolnego handlu. Może w miarę konieczności przeprowadzić dodatkowy przegląd porozumienia.
9. Członkowie będący partnerami umowy przejściowej będą notyfikować istotne zmiany w planie i programie czasowym zawarte w tej umowie Rady Handlu Towarami i, jeżeli wpłynie taki wniosek, Rada dokona analizy zmian.
10. Jeżeli umowa przejściowa notyfikowana zgodnie z ust. 7(a) artykułu XXIV nie zawiera planu i programu czasowego, co jest sprzeczne z ust. 5(c) artykułu XXIV, grupa robocza zaleci w swoim raporcie ustanowienie takiego planu i programu czasowego. Strony nie będą kontynuować stosowania ani nie wprowadzą w życie umowy, jeżeli nie będą gotowe zmodyfikować jej zgodnie z tymi zaleceniami. Należy podjąć postanowienia przewidujące weryfikację wprowadzenia w życie tych zaleceń.
11. Unie celne i uczestnicy stref wolnego handlu będą składali Radzie Handlu Towarami okresowe sprawozdania na temat funkcjonowania odnośnych porozumień zgodnie z instrukcją układających się stron GATT 1947 dla Rady GATT 1947 w sprawie raportów na temat porozumień regionalnych (BISD 18S/38). O jakichkolwiek istotnych zmianach albo nowych rozwiązaniach w porozumieniach powinno informować się wtedy, kiedy mają miejsce.

Rozstrzygnięcie sporów

12. Postanowienia artykułów XXII i XXIII GATT 1994 zgodnie z rozwinięciem i interpretacją z Uzgodnienia w sprawie rozstrzygnięcia sporów mogą być stosowane w odniesieniu do jakichkolwiek spraw wynikających ze stosowania postanowień artykułu XXIV dotyczących unii celnych, stref wolnego handlu oraz umów przejściowych zmierzających do utworzenia unii celnych lub stref wolnego handlu.

Artykuł XXIV:12

13. Każdy członek ponosi pełną odpowiedzialność zgodnie z GATT 1994 za przestrzeganie wszystkich postanowień GATT 1994 i będzie podejmować takie rozsądne środki, jakimi dysponuje, aby zapewnić ich przestrzeganie przez regionalne i lokalne rządy lub władze działające na jego terytorium.
14. Postanowienia artykułów XXII i XXIII GATT 1994 zgodnie z rozwinięciem i interpretacją z Uzgodnienia w sprawie rozstrzygnięcia sporów mogą być przywoływane w odniesieniu do środków wpływających na ich przestrzeganie podjętych przez regionalne lub lokalne rządy lub władze działające na terytorium członka. Kiedy Organ Rozstrzygnięcia Sporów uzna, że jakieś postanowienie GATT 1994 nie jest przestrzegane, odpowiedzialny członek podejmie takie rozsądne środki jakimi dysponuje, aby zapewnić jego przestrzeganie. Postanowienia dotyczące rekompensaty, zawieszenia koncesji lub innych zobowiązań będą stosowane w przypadkach, kiedy nie można było zapewnić takiego przestrzegania.
15. Każdy członek zobowiązuje się przychylnie rozważyć i stworzyć odpowiednie możliwości dla przeprowadzenia konsultacji w odniesieniu do jakichkolwiek spraw podniesionych przez innego członka, a dotyczących środków wywierających wpływ na funkcjonowanie GATT 1994 zastosowanych na terytorium tego pierwszego.

**UZGODNIENIE W ODNIESIENIU DO ZWOLNIEŃ Z OBOWIĄZKÓW
w ramach Układu ogólnego w sprawie taryf celnych i handlu 1994**

Członkowie niniejszym uzgadniają, co następuje:

1. Wniosek o zwolnienie lub o przedłużenie istniejącego zwolnienia powinien zawierać opis środków, jakie członek proponuje podjąć, konkretnych celów polityki, jakie członek zamierza osiągnąć oraz powodów, które uniemożliwiają członkowi osiągnięcie celów swej polityki środkami zgodnymi z jego zobowiązaniami wynikającymi z GATT 1994.
2. Jakiegokolwiek zwolnienie obowiązujące w dniu wejścia w życie Porozumienia WTO wygaśnie, o ile nie zostanie przedłużone zgodnie z powyższą procedurą i postanowieniami artykułu IX Porozumienia WTO w dniu wygaśnięcia lub w dwa lata od daty wejścia w życie Porozumienia WTO, w zależności od tego, który termin przypada wcześniej.
3. Którykolwiek członek uznający, że korzyść wynikająca dla niego z GATT 1994 zostaje wyeliminowana lub pomniejszona w wyniku:

- (a) sytuacji, gdy członek, który uzyskał zwolnienie, nie przestrzega warunków tego zwolnienia; lub
- (b) zastosowania środka zgodnego z warunkami zwolnienia

może powołać się na artykuł XXIII GATT 1994 zgodnie z rozwinięciem i interpretacją w Uzgodnieniu w sprawie rozstrzygnięcia sporów.

**UZGODNIENIE W SPRAWIE INTERPRETACJI ARTYKUŁU XXVIII
Układu ogólnego w sprawie taryf celnych i handlu 1994**

Członkowie niniejszym uzgadniają, co następuje:

1. W celu modyfikacji lub wycofania koncesji, członek, który ma największy udział eksportu objętego tą koncesją (tj. eksportuje produkt na rynek członka modyfikującego lub wycofującego koncesję) w stosunku do całego swego eksportu, będzie uznany za głównego dostawcę, jeżeli nie posiada już pierwotnych praw negocjacyjnych lub statusu głównego dostawcy zgodnie z postanowieniami ust. 1 artykułu XXVIII. Uzgodniono jednak, że niniejszy ustęp zostanie poddany przeglądowi przez Radę Handlu Towarami w pięć lat od daty wejścia w życie Porozumienia WTO w celu ustalenia, czy kryterium to działało w sposób zadowalający, zapewniając redystrybucję praw negocjacyjnych na rzecz małych i średnich eksportujących członków. Jeżeli nie będzie to miało miejsca, rozpatrzona zostanie możliwość udoskonaleń, w tym, w świetle dostępnych danych, przyjęcia kryterium opartego na stosunku eksportu objętego koncesją do eksportu danego produktu na wszystkie rynki.

2. Kiedy członek uznaje się za głównego dostawcę zgodnie z warunkami ust. 1, powinien poinformować pisemnie członka mającego zamiar zmodyfikować lub wycofać koncesję i równocześnie sekretariat o swoim stanowisku, przedstawiając uzasadniające materiały. W takich przypadkach stosuje się postanowienia ust. 4 „Procedur negocjacyjnych w ramach artykułu XXVIII”, przyjętych dnia 10 listopada 1980 r. (BISD 27S/26-28).
3. Przy ustalaniu, którzy członkowie posiadają B status głównego dostawcy (zgodnie z postanowieniami ust. 1 powyżej lub ust. 1 artykułu XXVIII) lub znaczącego dostawcy, jedynie handel danym produktem, który odbywa się na zasadach KNU, będzie brany pod uwagę. Jednakże handel danym produktem, który odbywać się będzie w oparciu o preferencje pozatraktatowe, również będzie brany pod uwagę, jeżeli taki handel przestał odnosić korzyści z takiego preferencyjnego traktowania, stając się handlem w oparciu o zasadę KNU w czasie negocjacji w sprawie modyfikacji lub wycofania koncesji lub stanie się takim po zakończeniu negocjacji.
4. Kiedy koncesja taryfowa zostaje zmodyfikowana lub wycofana w odniesieniu do nowego produktu (tj. takiego, dla którego nie ma danych statystycznych dotyczących handlu za okres trzyletni), członek posiadający pierwotne prawa negocjacyjne w odniesieniu do pozycji taryfowej, do której dany produkt jest lub może być zakwalifikowany, będzie miał pierwotne prawo negocjacyjne w odniesieniu do danej koncesji. Przy określaniu głównego i znaczącego dostawcy oraz ustalaniu kompensaty będzie się brało pod uwagę m.in. moce produkcyjne i inwestycje zaangażowane w dany produkt przez członka eksportującego i szacunki wzrostu eksportu oraz prognozy popytu członka importującego na dany produkt. Dla celów niniejszego ustępu pojęcie „nowy produkt” oznacza nową pozycję taryfową stworzoną poprzez wyodrębnienie jej z istniejącej pozycji taryfowej.
5. Kiedy członek uzna, że posiada status głównego lub znaczącego dostawcy w rozumieniu ust. 4, powinien przygotować swoje roszczenie na piśmie, załączając uzasadniające materiały i przedstawiając je członkowi zamierzającemu zmodyfikować lub wycofać koncesję i równocześnie poinformować sekretariat. W takich przypadkach stosuje się ust. 4 wyżej wspomnianych „Procedur negocjacyjnych w ramach artykułu XXVIII”.
6. Kiedy nieograniczona koncesja taryfowa zostaje zastąpiona przez kontyngent taryfowy, suma zaoferowanej rekompensaty powinna przewyższać wielkość handlu, którego dotyczyła modyfikacja koncesji. Podstawą do wyliczenia rekompensaty powinna być wielkość, o którą perspektywy handlu przewyższają poziom kontyngentu taryfowego. Uznaje się, że kalkulacja perspektyw handlu powinna być oparta na tej z powyższych wartości, która jest większa:
  - (a) średnich rocznych obrotach handlowych w ostatnim, reprezentatywnym okresie trzyletnim powiększonych o średni roczny wzrost importu w tym samym okresie lub o dziesięć procent, którakolwiek z tych wielkości jest wyższa; lub
  - (b) obrotach w ostatnim roku powiększonych o dziesięć procent.W żadnym przypadku odpowiedzialność członka za rekompensatę nie będzie przekraczać wielkości takiej rekompensaty, która byłaby zastosowana, gdyby koncesja została wycofana zupełnie.
7. Którykolwiek członek będący głównym dostawcą w rozumieniu ust. 1 lub ust. 1 artykułu XXVIII będzie miał pierwotne prawa negocjacyjne w przypadku modyfikacji lub wycofania koncesji i uzgadnianiu rekompensaty, chyba że zainteresowani członkowie uzgodnią inną formę rekompensaty.

PROTOKÓŁ Z MARAKESZU
do Układu ogólnego w sprawie tariff celnych i handlu 1994

Członkowie,

po przeprowadzeniu negocjacji w ramach GATT 1947 stosownie do Deklaracji ministerialnej w sprawie run-
dy urugwajskiej,

niniejszym postanawiają, co następuje:

1. Lista koncesyjna załączona do niniejszego protokołu odnosząca się do członka będzie traktowana jako Lista koncesyjna GATT 1994 dotycząca tego członka z dniem, w którym Porozumienie WTO wejdzie w życie w stosunku do tego członka. Jakakolwiek lista koncesyjna przedłożona zgodnie z Decyzją ministerialną w sprawie środków na rzecz krajów najslabiej rozwiniętych będzie traktowana, jako załącznik do tego protokołu.
2. Obniżki stawek celnych uzgodnione przez każdego członka będą dokonywane w pięciu równych ratach rocznych, o ile nie określono inaczej w liście koncesyjnej członka. Pierwsza taka obniżka powinna być dokona-

na z datą wejścia w życie Porozumienia WTO. Każda kolejna obniżka będzie dokonana 1 stycznia każdego kolejnego roku, a końcowa stawka powinna być osiągnięta nie później niż po czterech latach po dacie wejścia w życie Porozumienia WTO, o ile nie określono inaczej w liście koncesyjnej. Członek akceptujący Porozumienie WTO po jego wejściu w życie dokona, z datą wejścia tego porozumienia w życie w stosunku do niego, obniżek wszystkich stawek, które już nastąpiły łącznie z obniżkami, do których wprowadzenia byłby zobowiązany 1 stycznia roku następnego zgodnie z poprzednim zdaniem oraz dokonać wszystkich pozostałych obniżek z listy koncesyjnej wymienionych w poprzednim zdaniu. Obniżone stawki celne na każdym etapie ich redukcji powinny być zaokrąglone do pierwszego miejsca po przecinku. Dla produktów rolnych, tak jak są określone w artykule 2 Porozumienia o rolnictwie, rozłożenie redukcji w czasie będzie dokonane zgodnie z właściwymi częściami list koncesyjnych.

3. Wykonanie koncesji i zobowiązań zawartych w listach koncesyjnych załączonych do niniejszego protokołu będzie, na życzenie, podlegać wielostronnemu przeglądowi ze strony członków. Postanowienie to w niczym nie zmienia praw i obowiązków członków na mocy porozumień w załączniku 1A do Porozumienia WTO.
4. Gdy lista koncesji załączona do niniejszego protokołu w odniesieniu do członka stanie się Listą koncesyjną GATT 1994 zgodnie a postanowieniami ust. 1, taki Członek może w dowolnym czasie zawiesić wykonanie lub wycofać w całości lub w części koncesję z takiej listy koncesyjnej w odniesieniu do dowolnego towaru, którego głównym dostawcą jest którykolwiek inny uczestnik rundy urugwajskiej, którego lista koncesyjna nie stała się jeszcze Listą koncesyjną GATT 1994. Takie działanie może być jednak podjęte tylko po uprzednim pisemnym powiadomieniu Rady Handlu Towarami o takim zawieszeniu lub wycofaniu koncesji oraz po przeprowadzeniu konsultacji z każdym członkiem występującym o takie konsultacje, którego odpowiednie koncesje weszły do Listy koncesyjnej GATT 1994, a który jest w istotnym stopniu zainteresowany danym towarem. Każda koncesja tak zawieszona lub wycofana nabierze mocy poczynając od dnia, w którym lista koncesyjna członka będącego głównym dostawcą stanie się Listą koncesyjną GATT 1994.
5. (a) Bez uszczerbku dla postanowień ust. 2 artykułu 4 Porozumienia o rolnictwie przyjmuje się, że w odniesieniu do każdego towaru będącego przedmiotem koncesji zawartych w liście koncesyjnej załączonej do niniejszego protokołu, datą, o której mowa w artykule II ust. 1(b) i (c) będzie data niniejszego protokołu.
(b) Przyjmuje się, że w odniesieniu do listy koncesji załączonej do niniejszego protokołu, datą, o której mowa w artykule II ust. 6(a) GATT 1994, będzie data niniejszego protokołu.
6. W przypadku zmiany lub wycofania koncesji dotyczących środków pozataryfowych a zawartych w części III, do list koncesji stosowane będą postanowienia artykułu XXVIII GATT 1994 oraz „Procedury negocjacji z artykułu XXVIII przyjętej 10 listopada 1980 r. (BISD 27S/26-28). W niczym nie ogranicza to praw i obowiązków członków z tytułu GATT 1994.
7. W każdym przypadku gdy z listy koncesyjnej załączonej do niniejszego protokołu wynika dla jakiegokolwiek produktu traktowanie mniej korzystne niż to, jakie było przewidziane dla tego produktu w Liście koncesyjnej GATT 1947 przed wejściem w życie Porozumienia WTO, przyjmuje się, iż członek, którego dotyczy lista koncesyjna podjął odpowiednie działanie, które byłoby w innym przypadku konieczne stosownie do właściwych postanowień artykułu XXVIII GATT 1947 lub 1994. Postanowienia tego ustępu będą stosowane tylko do Egiptu, Peru, Południowej Afryki i Urugwaju.
8. Załączone listy w języku angielskim, francuskim i hiszpańskim, są autentyczne jak to wynika z każdej listy.
9. Datą niniejszego protokołu jest dzień 15 kwietnia 1994 r.